

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
Valststiesību zinātņu katedra

**TERMIŅŠ PIETEIKUMA IESNIEGŠANAI SATVERSMES TIESĀ: TEORIJA UN
PRAKSE**

MAĢISTRA DARBS

Tiesību zinātnes profesionālā
Maģistra programmas studente
Agnese Zagurilo (az08227)
Darba vadītājs: Asoc.prof., Dr.iur. Anita Rodiņa

RĪGA 2016

ANOTĀCIJA

Maģistra darba ietvaros ir pētīts un analizēts termiņš pieteikuma iesniegšanai Satversmes tiesā. Maģistra darba pirmajā nodaļā aplūkota procesuālā termiņa institūta izpratne procesuālajās tiesībās, analizēta Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse termiņa piemērošanā. Otrajā nodaļā pētīts termiņa konstitucionālās tiesas procesā tiesiskais pamats un nepieciešamība, kā arī salīdzinošās analīzes ietvaros vērtēta dažādu Eiropas valstu pieeja termiņa noteikšanā un piemērošanā. Pētījuma noslēdzošā nodaļa veltīta Satversmes tiesas prakses izpētei attiecībā uz termiņa noteikuma piemērošanu, īpaši uzsverot konstitucionālajai sūdzības iesniegšanai noteikto termiņu, kā arī aplūkota piemērošanas kārtība un kritēriji, konstatējot iespējamus problēmjautājumus un izdarot secinājumus par tiesību institūtu un tā iespējamo attīstību Satversmes tiesas procesā.

Atslēgvārdi: konstitucionālā kontrole, Satversmes tiesas process, konstitucionālā sūdzība, termiņš

ANNOTATION

The Master's thesis contains research on time limits determined for submitting an application to the Constitutional court of the Republic of Latvia. The introductory chapter deals with a legal basis of procedural time limits and the application of time limit as a procedural admissibility criteria by European Court of Human Rights. The second chapter contains comparative analysis of legal basis and the necessity of time limits for submitting different types of applications to the constitutional court in various European countries and their approach in determining and applying time-limit criteria. The concluding chapter examines case law of the Constitutional court of the Republic of Latvia regarding the time-limit rule with particular emphasis on time limit for submitting a constitutional complaint. Also current issues are being defined and conclusions drawn about the time limit as a legal institution and its potential development in the constitutional court proceedings.

Key words: constitutional control, procedure of the Constitutional Court, constitutional complaint, time-limits

SATURS

IEVADS.....	4
1. PROCESUĀLĀ TERMIŅA JĒDZIENS UN TĀ IZPRATNE.....	6
1.1. Procesuālais termiņš tiesību taisnīgu tiesu aspektā.....	6
1.1.1. Procesuālais termiņš kā tiesas pieejamības ierobežojums.....	10
1.1.2. Procesuālais termiņš kā tiesiskās stabilitātes nodrošināšanas instruments.....	12
1.2. Termiņš pieteikuma iesniegšanai Eiropas Cilvēktiesību tiesā.....	14
2. PIETEIKUMA IESNIEGŠANAS TERMIŅŠ KONSTITUCIONĀLAJĀ TIESVEDĪBĀ.....	20
2.1. Pieteikuma iesniegšanas termiņa nozīme konstitucionālajā tiesvedībā.....	20
2.2. Pieteikuma iesniegšanas termiņš abstraktās konstitucionālās kontroles ietvaros.....	21
2.3. Termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai salīdzinošā aspektā.....	25
3. PIETEIKUMA IESNIEGŠANAS TERMIŅŠ SATVERSMES TIESAS PRAKSĒ.....	35
3.1. Pieteikuma iesniegšanas termiņa Satversmes tiesā vēsturiskā attīstība.....	35
3.2. Terminētie pieteikuma veidi Satversmes tiesas procesā.....	41
3.3. Termiņš kā pieteikuma satura būtisks elements.....	42
3.3.1. Termiņa skaitīšanas pamatprincipi.....	46
3.4. Termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai Satversmes tiesas praksē.....	49
3.4.1. Termiņa un subsidiaritātes principa sasaiste.....	50
3.4.2. Termiņš pieteikuma iesniegšanai nepastāvot citiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.....	56
3.4.3. Aizskāruma brīža konstatēšanas problemātika.....	62
3.4.4. Termiņa nozīme nākotnē gaidāma vai potenciāla aizskāruma gadījumā.....	65
3.6. Iespēja atjaunot nokavētu termiņu Satversmes tiesas procesā.....	67
KOPSAVILKUMS.....	72
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI.....	76

IEVADS

Maģistra darba ietvaros ir pētīts un analizēts termiņš pieteikuma iesniegšanai Satversmes tiesā. Termini dažādu tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanai ir pazīstami visās tiesību sistēmās. Arī Latvijas tiesību sistēmā termiņi ir dažādi - no viena mēneša publiskajās tiesībās līdz pat 10 gadiem privāttiesībās¹, un, tā kā konstitucionālā tiesvedība atsevišķos apsektos pielīdzināma vispārējās tiesvedības procesam, arī pieeja konstitucionālajai tiesai var tikt ierobežota ar atsevišķiem priekšnoteikumiem, tostarp, termiņa prasību.

Pētījuma aktualitāti iespējams pamatot ar vairākiem apsvērumiem. Vispirms, pieteikuma iesniegšanas termiņš ir viena no likumā noteiktajām prasībām, kas jāievēro, lai iniciētu procesu Satversmes tiesā. Pieteikuma iesniegšanas termiņa analīze nepieciešama, jo praksē ir radušās neskaidrības par termiņa konstitucionālās sūdzības iesniegšanai izpratni, kā arī Satversmes tiesas prakse dod iespēju izdarīt secinājumus un sniegt vērtējumu.² Ņemot vērā, ka pētījuma mērķis ir pieteikuma iesniegšanas termiņa izpratnes analīze, tad tieši termiņa prasībai autore veltījusi padziļinātu uzmanību, citām pieteikuma būtiskajām sastāvdaļām pievēršoties tikai termiņa izpratnes kontekstā.

Lai gan pastāv uzskats, ka termiņš pieteikuma iesniegšanai Satversmes tiesā attiecas tikai uz konstitucionālās sūdzības iesniedzējiem, prakse liecina, ka termiņš jāievēro arī subjektiem, kas apstrīd likumu par konkrēta nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu sabiedrības vajadzībām vai vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu vai lokālpilnojumu, kā pašvaldības domei, kas apstrīd tāda rīkojuma, ar kuru Ministru kabineta pilnvarotais ministrs ir apturējis pašvaldības domes pieņemto lēmumu, atbilstību Satversmei. Savukārt Satversmes tiesas apkopotā statistika par kolēģijām nodotajiem pieteikumiem³ liecina, ka vislielākais tiesā saņemto pieteikumu skaits, kā arī ierosināto lietu skaits kopš konstitucionālās sūdzības institūta ieviešanas ir tieši šie personas subjektīvo tiesību aizsardzībai paredzētie fizisku un juridisku personu pieteikumi. Tādēļ pamatā autore uzmanību veltījusi konstitucionāls sūdzības iesniegšanai paredzētā termiņa izpētei.

Lai sasniegtu darba mērķi, maģistra darbs ir strukturizēts trīs nodaļās, no kurām pirmajā nodaļā ir procesuālā termiņa institūta izpratne procesuālajās tiesībās, analizējot termiņu sasaistē ar tiesībām uz tiesas pieejamību un aplūkojot termiņa lomu tiesiskās stabilitātes nodrošināšanā.

¹ Čepāne I. Tiesības uz taisnīgu tiesu kā personas pamattiesības. Jurista Vārds, 2005.gada 27.septembris, nr.36 (391)

² Rodiņa A. Termini pieteikuma iesniegšanai Satversmes tiesā: aktuālākie jautājumi. Tiesību efektīvas piemērošanas problemātika. Latvijas Universitātes 72.konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2014, 319.lpp.

³ Statistika.Izskatīšanai Satversmes tiesas kolēģijās nodotie pieteikumi. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2015/10/Statistika_2015_1997-1.pdf [aplūkots 2016.gada 17.novembrī]

Otrajā nodaļā pētīts termiņa konstitucionālās tiesas procesā tiesiskais pamats un nepieciešamība, kā arī analizēts ārvalstu konstitucionālo tiesu normatīvais regulējums un prakse termiņa ierobežojumu noteikšanā un piemērošanā.

Pētījuma noslēdzošajā nodaļā vērtēta Satversmes tiesas prakse attiecībā uz termiņa noteikuma piemērošanu, īpaši uzsverot konstitucionālās sūdzības iesniegšanai noteikto termiņu, kā arī aplūkota piemērošanas kārtība un kritēriji, analizējot iespējamus problēmjautājumus un izdarot secinājumus par tiesību institūtu un tā iespējamo attīstību konstitucionālās tiesvedības procesā. Autore analizējusi vispārējās tendences kolēģiju lēmumos attiecībā uz termiņa noteikuma piemērošanu, termiņa skaitīšanu, kā arī Satversmes tiesas likuma⁴ 19.² panta ceturtās daļas pirmā teikuma un otrā teikuma piemērošanu.

Pētījuma teorētisko bāzi veido plašs gan ārvalstīs, gan Latvijā pieejamas literatūras klāsts, kā arī dažādi pētījumi, kuros aplūkota konstitucionālās kontroles teorija, interneta resursi, Saeimas komisiju sēžu protokoli un audioieraksti. Lai gūtu priekšstatu par termiņa institūta piemērošanu praksē, maģistra darbā tika analizēti arī juridiskās prakses materiāli, proti, Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumi un lēmumi. Uz vairākiem nozīmīgiem jautājumiem, kas skar Satversmes tiesas procesu, atbilde nav rodama normatīvajos aktos, bet gan Satversmes tiesas praksē, tādēļ arī Satversmes tiesas spriedumu un kolēģiju lēmumu analīze ir neiztrūkstoša pētījuma sastāvdaļa. Ņemot vērā ievērojamo pieteikumu skaitu, kas nonāk Satversmes tiesā un par kuru atbilstību kolēģijām ir jālemj, par atskaites punktu pētījuma ierobežojumam autore izvēlējusies 2011.gadu, kad Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtā daļa tika papildināta ar termiņa prasību attiecībā uz gadījumiem, kad personai nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Lai sasniegtu izvirzīto mērķi un izprastu termiņa institūta būtību, maģistra darbā tiks izmantota analītiskā zinātniskās pētniecības metode, analizējot normatīvos aktus un tiesu praksi attiecībā uz pieteikuma iesniegšanas termiņa noteikumu piemērošanu. Salīdzinošā metode pielietota, aplūkojot termiņa piemērošanas kārtību un kritērijus Latvijā un citās valstīs, tāpat arī vēsturiskā metode, apskatot tiesību institūta rašanās pirmsākumus. Papildus tiks izmantotas induktīvā un deduktīvā metode, lai veiktu secinājumus un sniegtu iespējamus priekšlikumus termiņa kā tiesību institūta attīstībai Satversmes tiesas procesā.

⁴ Satversmes tiesas likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1996. 14.jūnijs, nr.103 (588)

1.nodaļa

PROCESUĀLĀ TERMIŅA JĒDZIENS UN TĀ IZPRATNE

1.1 Procesuālais termiņš tiesību uz taisnīgu tiesu aspektā

Satversmes tiesa, izskatot personu konstitucionālās sūdzības, ir atvasinājusi un skaidrojusi vairākus nozīmīgus Latvijas Republikas Satversmes pamatprincipus, starp kuriem atrodams arī tiesiskas valsts princips. Satversmes 1.panta, kas noteic, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika⁵, iztulkošanas ceļā Satversmes pamatprincipu klāsts ticis izvērsts un papildināts⁶, un Satversmes 1.pantā ietvertā tiesiskas valsts ideja satur virkni nozīmīgu elementu. Būtiska tiesiskas valsts principa sastāvdaļa ir tiesiskā stabilitāte, kas prasa noregulētu tiesvedības procesu, kā arī tiesību aizsardzības mehānisma esamību. No Satversmes 1.panta izrietošo principu uzdevums ir nodrošināt, lai citas tiesību normas, arī Satversmē ietvertās, tiek piemērotas pareizi un lai to piemērošana, kā arī piemērošanas rezultāts pilnībā atbilst tiesiskas valsts prasībām,⁷ tādējādi arī cilvēka pamattiesību aizsardzība ietilpst tiesiskas valsts principa saturā.

Cilvēktiesību aizsardzība kā viena no tiesiskas valsts svarīgākajām garantijām nosaka valsts pienākumu nodrošināt efektīvu aizsardzību ikvienam, kura tiesības ir pārkāptas.⁸ Tiesiskā valstī cilvēktiesības ir indivīda un valsts varas attiecību pamatā, tādēļ cilvēktiesībām mūsdienās tiek pievērsta arvien lielāka uzmanība. Demokrātiskas valsts tiesību sistēmā cilvēktiesībām ir divējāda nozīme - no vienas puses tās ir indivīda subjektīvas tiesības pret valsti, kuras indivīds var realizēt, no otras puses, tās ir visām institūcijām saistošas objektīvas tiesības, nav saistītas ar noteiktu subjektu, kurš tās var procesuāli īstenot.⁹ Ņemot vērā, ka šajā nodaļā autore iecerējusi uz procesuālo termiņu palūkoties tiesību uz taisnīgu tiesu aspektā, tad būtiski noskaidrot, kāda ir procesuālā termiņa sasaiste ar tiesiskas valsts principu un Satversmē garantētajām pamattiesībām, kāds ir šo tiesību saturs un kādos gadījumos tās drīkst ierobežot.

Tiesības uz taisnīgu tiesu, kas atrodas nozīmīgāko personas pamattiesību vidū, ikvienam indivīdam garantē Satversmes 92.pants. Tajā ietvertais jēdziens „taisnīga tiesa” ietver divus aspektus, proti, „taisnīga tiesa” kā neatkarīga tiesu varas institūcija, kas izskata lietu, un otru aspektu, kas tulkojams sasaistē ar tiesiskas valsts principu - „taisnīga tiesa” kā pienācīgs, tiesiskai

⁵ Latvijas Republikas Satversme: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1993.gada 1.jūlijs, nr.43

⁶ Pleps J. Satversmes iztulkošana. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012, 162. lpp.

⁷ Par Ministru kabineta 2005.gada 11.janvāra noteikumu Nr.17 "Grozījumi likumā "Par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedriskajām vajadzībām"": Satversmes tiesas 2005.gada 16.decembra spriedums lietā Nr. 2005-12-0103. Latvijas Vēstnesis, 2005.gada 20.decembris, Nr.203 (3361)

⁸ Levits, E. Cilvēktiesības Eiropas Savienības tiesību sistēmā. Likums un Tiesības, 2. sēj., Nr. 11(15), 2000, 333. lpp.

⁹ Ziemele I. Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. Rīga: Izglītības soli, 2000, 24.lpp.

valstij atbilstošs process, kurā šī lieta tiek izskatīta¹⁰ jeb, citiem vārdiem, tiesību uz taisnīgu tiesu elementus pēc to rakstura iespējams iedalīt institucionālos un procesuālos - tiesības uz taisnīgu tiesu ietver gan institucionālo aspektu (piemēram, tiesas neatkarība), gan procesuālo aspektu, tostarp, personas tiesības tikt uzklautam un tiesības uz pārsūdzību,¹¹ kas ietver arī dažādas procesuālās darbības.

Atbilstoši Satversmes 89.pantam, kas noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem, valstij ir pienākums ņemt vērā starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā. Arī Satversmes tiesa ir norādījusi, ka, noskaidrojot Satversmē noteikto pamattiesību saturu, jāņem vērā starptautiskās cilvēktiesību normas, kuru piemērošanas prakse kalpo par interpretācijas līdzekli, lai noteiktu pamattiesību un tiesiskas valsts principu saturu un apjomu, ciktāl tas nenoved pie Satversmē ietvertu pamattiesību samazināšanas vai ierobežošanas,¹² jo konstitucionālā likumdevēja mērķis ir bijis panākt Satversmē ietvertu cilvēktiesību normu harmoniju ar starptautiskajām cilvēktiesību normām¹³. Pirmkārt, tiesību piemērotājiem arī tad, ja Satversme nebūtu papildināta ar VIII nodaļu¹⁴, būtu jāņem vērā, Latvijai saistošie starptautiskie līgumi cilvēktiesību jomā, kuros ietvertas minētās tiesības - Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk - Konvencija) 6.pants,¹⁵ Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (turpmāk - Pakts) 14.pants,¹⁶ kā arī citi starptautiskie cilvēktiesību dokumenti, piemēram, ANO Vispārējā cilvēka tiesību deklarācija, kas satur tiesību uz taisnīgu tiesu garantiju. Otrkārt, Satversmes VIII nodaļa „Cilvēka pamattiesības” ir saturiski cieši saistīta ar Konvenciju un Paktu,¹⁷ un šāda Satversmes tiesas atziņa būtībā nozīmē, ka, neskatoties uz to, ka Satversmes 92.pantā ietvertās tiesības nav plaši formulētas un izvērstas, tas nevar būt par pamatu tādai interpretācijai, kas Satversmē ietvertu pamattiesību apjomu atzītu par šaurāku nekā Konvencijā

¹⁰ Par Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 390.-392.² panta un 1997. gada 20. februāra likuma “Grozījumi Latvijas Kriminālprocesa kodeksā” pārejas noteikumu 3. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002.gada 5.marta spriedums lietā Nr.2001-10-01. Latvijas Vēstnesis, 2002.gada 6.marts, Nr.36(2611)

¹¹ Čepāne I. Tiesības uz taisnīgu tiesu kā personas pamattiesības. Jurista Vārds, 2005.gada 27.septembris, nr.36 (391)

¹² Par Civilprocesa likuma 483. un 484.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmajam teikumam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2014.gada 9.janvāra spriedums lietā Nr. 2013-08-01. Latvijas Vēstnesis, 2014.gada 13.janvāris, Nr.8 (5067)

¹³ Par Saeimas vēlēšanu likuma 5. panta 5. un 6. punkta un Pilsētas domes un pagasta padomes vēlēšanu likuma 9. panta 5. un 6. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89. un 101. pantam, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 14. pantam un Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 25. pantam: Satversmes tiesas 2000. gada 30. augusta spriedums lietā Nr. 2000-03-01. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2000.gada 30. augusta spriedums lietā Nr. 2000-03-01. Latvijas Vēstnesis, 2000.gada 1.septembris, Nr.307/309 [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

¹⁴ Balodis R., Kārklīņa A., Danovskis E. Latvijas konstitucionālo un administratīvo tiesību attīstība pēc neatkarības atjaunošanas. Latvijas Universitātes Žurnāls. Juridiskā zinātne Nr.3. Latvijas Universitāte, 2012, 61.lpp.

¹⁵ Konvencijas 6. pantā noteikts: "Ikvienam ir tiesības, nosakot civilo tiesību un pienākumu [...] pamatotību, uz taisnīgu un atklātu lietas savlaicīgu izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, ar likumu noteiktā tiesā. Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Latvijas Vēstnesis. 1997. 13.jūnijs, nr.143/144 (858/859)

¹⁶ Pakta 14.pantā paredzēts: Ikvienam, nosakot izvirzītās apsūdzības krimināllietā pamatotību vai tiesības un pienākumus civilprocesā, ir tiesības uz taisnīgu un atklātu lietas izskatīšanu kompetentā, neatkarīgā un objektīvā ar likumu noteiktā tiesā. Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām.. Latvijas Vēstnesis. 2003.gada 24.aprīlis, nr.61 (2826)

¹⁷ Levits E. Piezīmes par Satversmes 8. nodaļu – Cilvēka pamattiesības. Cilvēktiesību žurnāls, 9– 12/1999. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Cilvēktiesību institūta izdevums, 21. lpp.

vai Paktā. To saturs nosakāms saprātīgas interpretācijas ceļā,¹⁸ tādēļ parasti arī Satversmē nostiprināto pamattiesību tvērumā ietilpst tādas situācijas, kas ir aptvertas ar Konvencijas normās ietverto formulējumu.

Turpretī Konvencijas un Pakta normas, kas satur atsauci uz taisnīgas tiesas garantiju un ir formulētas krietni izvērstāk nekā Satversmes 92. panta pirmais teikums, un, ņemot vērā šo izsmeļošo uzskaitījumu, varētu secināt, ka Konvencija un Pakts, kas tiesības uz taisnīgu tiesu aplūko tikai civilprocesuālā un kriminālprocesa aspektā, nevar tikt attiecināts uz administratīvo procesu, ne arī tiesvedības procesu konstitucionālajās tiesās, un tie atrodas ārpus šo normu tvēruma. Neskatoties uz to, ka Konvencijas 6.panta pirmajā daļā definētās tiesības uz taisnīgu tiesu atsevišķi attiecībā uz administratīvo procesu vai konstitucionālās tiesas procesu nav īpaši nostiprinātas, ir jāņem vērā, ka ECT, piemērojot 6.pantu, ņem vērā nevis tajā nostiprināto tiesību, kas kā minimums jāgarantē dalībvalstīm, vārdisko jēgu,¹⁹ bet visos gadījumos tiesa vērtē situāciju pēc būtības un to, kā konkrētās tiesiskās attiecības definētas nacionālajā likumā.

Tā kā pētījuma centrā ir pieteikuma iesniegšanas termiņi konstitucionālās tiesas procesā, tad lietderīgi pārliecināties, vai tiesības uz taisnīgu tiesu var atsevišķos aspektos attiecināt arī uz konstitucionālās tiesas procesu. Satversmes 92.panta pirmais teikums, kas nosaka: „Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā”, aptver plašāku tiesību loku, salīdzinot ar attiecīgo formulējumu citos Latvijai saistošajos līgumos cilvēktiesību jomā. Arī Satversmes tiesa atzinusi, ka Satversmes 92.pantā ietvertais jēdziens “savas tiesības un likumiskās intereses” ir plašāks, nekā Paktā vai Konvencijā garantētās tiesības uz taisnīgu tiesu²⁰. Šāds secinājums izdarāms, salīdzinot Satversmes 92.pantu ar atbilstošajām Konvencijas un Pakta normām²¹, kur tiesības uz taisnīgu tiesu aplūkotas tikai civillietu un kriminālprocesuālajā aspektā. Tādējādi Satversme uzliek valstij pienākumu nodrošināt tiesības uz taisnīgu tiesu ne tikai civillietās un krimināllietās, bet visās lietās, “kurās strīds skar personai piemītošas, no ārējām tiesību normām izrietošas individuālās tiesības un likumiskās intereses.”²²

Konvencijas 6.panta pirmās daļas piemērojamību konstitucionālās tiesas procesam, analizējot ECT praksi, ir vērtējusi Eiropas Padomes komisija “Demokrātija caur tiesībām” (turpmāk - Venēcijas komisija) un izvirzījusi viedokli, ka pienākums organizēt savu tiesvedības

¹⁸ Levits E. Cilvēktiesību normas un to juridiskais rangs Latvijas tiesību sistēmā. Juristu žurnāls Nr.5. Cilvēktiesību žurnāls Nr.6, 1997, 32.lpp.

¹⁹ Schabas A. W. The European Convention on Human Rights: A Commentary. Oxford University Press. 2015, p.273

²⁰ Par Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 390.-392.² panta un 1997. gada 20. februāra likuma “Grozījumi Latvijas Kriminālprocesa kodeksā” pārejas noteikumu 3. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002.gada 5.marta spriedums lietā Nr.2001-10-01. Latvijas Vēstnesis, 2002.gada 6.marts, Nr.36(2611)

²¹ Piemēram, Konvencijas 6.pants satur atsauci uz pieļaujamiem publiskuma ierobežojumiem tiesas procesā, kā arī minimālām garantijām, uz kurām ikvienai persona ir tiesības, ja tiek izskatīta jebkura viņam uzrādīta kriminālpasūtība, pamatojoties uz visu personu vienlīdzību, Pakta 14.pantā ir definētas gan tiesības tikt tiesātam bez nepamatotas vilcināšanās, gan tiesības uz apsūdzības liecinieku nopratināšanu, ir tiesības uz to, lai viņa notiesāšanu un spriedumu izskaftu no jauna saskaņā ar likumu augstāka tiesas instance u.c. tiesības.

²² Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskajā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 129.lpp.

sistēmu tā, lai tā atbilstu Konvencijas 6.panta pirmās daļas prasībām, attiecas arī uz pašu konstitucionālo tiesu.²³ Šādam secinājumam par pamatu kalpoja ECT viedoklis kādā lietā, kurā tiesa Konvencijas 6.pantu attiecināja arī uz konstitucionālo procesu,²⁴ tā nostiprinot atziņu, ka konstitucionālās tiesas process pēc būtības nav ārpus Konvencijas 6.panta tvēruma. ECT izvirzīja prasību, ka valstij, kas izveidojusi konstitucionālo tiesu, ir pienākums nodrošināt, ka šajā procesā dalībnieki bauda tiesības, ko paredz Konvencijas 6.panta pirmā daļa. Vienlaikus ECT norādīja, ka, Konvencijas 6.pantu piemērojot arī konstitucionālās tiesas procesā, never interpretēt tāpat, kā vispārējās jurisdikcijas tiesā, jo konstitucionālās tiesas loma kā konstitūcijas sargam nozīmē īpašu nepieciešamību konstitucionālajai tiesai dažkārt ņemt vērā citus apsvērumus, nekā vienīgi hronoloģisko secību lietu izskatīšanā, piemēram, tostarp izvērtējot lietas politisko un sociālo nozīmīgumu.²⁵ Tas nozīmē, ka valstij, kas ieviesusi vai plāno konstitucionālās kontroles institūtu pilnveidot, ieviešot konstitucionālo sūdzību, jābūt gatavai to organizēt tā, lai netiktu būtiski pārsniegts procesa garums un lai tiesai pietiktu kapacitātes un resursu kvalitatīvai papildu lietu izspriešanai.²⁶ ECT jau iepriekš bija vērtējusi Konvencijas 6.pantā garantēto tiesības uz taisnīgu tiesu attiecināmību uz konstitucionālās tiesas procesu,²⁷ taču to, ka šis jautājums ir diskutabls, apliecina arī vairāku tiesnešu atsevišķās domas, kur pausts arī viedoklis, ka konstitucionālās tiesas process attiecas vienīgi uz normas atbilstību konstitūcijai, bet nav paredzēts civiltiesisko attiecību noregulēšanai,²⁸ un Konvencijas 6.pants tādējādi nav piemērojams.

Jāpiebilst, ka abos minētajos ECT nolēmumos tiesa bija analizējusi Konvencijas 6.panta pirmās daļas piemērojamību konstitucionālo tiesu procesam konkrētā aspektā, proti, attiecībā uz nesamērīgi gariem tiesvedības procesiem. Arī konstitucionālās tiesas procesā lietas dalībniekam jābūt pārliecībai, ka lieta tiks izspriesta saprātīgā termiņā un personas tiesības aizsargāt savas tiesības netiks atņemtas pēc būtības. Ir diskutabli, vai Konvencijas 6.pants konstitucionālās tiesas procesā varētu tikt piemērots arī citos aspektos, taču no ECT atziņām un Venēcijas komisijas secinājumiem izriet, ka atsevišķos gadījumos konstitucionālās tiesas procesā tas varētu tikt piemērots arī aspektos, kas neskar konstitucionālās tiesas īpašo lomu un uzdevumu un attiecas ne

²³ Report on the effectiveness of national remedies in respect of excessive length of proceedings. Adopted by the Venice Commission at its 69th Plenary Session (Venice, 15-16 December 2006). Pieejams: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?ref=cdl-ad\(2006\)036rev&lang=EN](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?ref=cdl-ad(2006)036rev&lang=EN) [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

²⁴ Vērtējot lietas izskatīšanas ilgumu Vācijas Federālajā Konstitucionālajā tiesā, tiesa analizēja kritēriju, vai konstitucionālās tiesas nolēmums varētu ietekmēt iznākumu vispārējās jurisdikcijas tiesā un atzina, ka nav pārkāptas Konvencijas 6.panta pirmajā daļā nostiprinātās tiesības un tiesa lietu pabeigusi saprātīgā termiņā. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2000. gada 25.februāra spriedums lietā *Gast and Popp v. Germany* Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58498> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

²⁵ Turpat

²⁶ Study of Individual Access to Constitutional Justice. Adopted by the Venice Commission, 2010. Pieejams: [http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)039rev-e](http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)039rev-e) [aplūkots 2016.gada 21.oktobrī]

²⁷ Tiesa, atzina, ka konkrētajā strīdā ir piemērojama Konvencijas 6.panta pirmā daļa, jo civilprocess un konstitucionālā tiesvedība bija konkrētajā lietā saistītas tādā mērā, ka to vērtēšana atrauti vienu no otras būtu mākslīga un ievērojami vājinātu personas iespējas aizsargāt savas tiesības. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1993.gada 23.jūnija spriedums lietā *Ruiz-Mateos v. Spain* Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57838> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

²⁸ Partly dissenting opinion of judge Bernhardt. Ibid.

tikai uz lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā, bet arī uz lietas ierosināšanu, tostarp termiņa prasību, utt. Katrā ziņā personas pieeju konstitucionālās tiesas procesam ir iespējams sasaistīt ar Konvencijā garantētajām tiesībām un tās var ietilpt tiesību uz taisnīgu tiesu tvērumā, ja valstī šāds tiesību aizsardzības mehānisms ir paredzēts.

1.1.1. Procesuālais termiņš kā tiesas pieejamības ierobežojums

Gan Satversmē, gan Konvencijā garantētās personas tiesības uz taisnīgu tiesu procesuālajā aspektā ietver arī pieeju tiesai,²⁹ jo pretējā gadījumā citu valsts pamatlikumā ietverto personu pamattiesību aizsardzība kļūtu neiespējama un taisnīgas tiesas garantija zaudētu savu pamatjēgu. Tāpēc viens no tās svarīgākajiem elementiem ir tiesības uz tiesas pieejamību. No iepriekš minētā tiesību uz taisnīgu tiesu elementu iedalījuma pēc to rakstura izriet, ka tiesas pieejamība ir tiesību uz taisnīgu tiesu procesuālais aspekts. Tas, kādā apjomā valsts spēj aizsargāt šīs tiesības, lielā mērā nosaka personas iespējas aizsargāt citas Satversmē un citos normatīvajos aktos garantētās pamattiesības. Arī pieeja konstitucionālās tiesas procesam var tikt uzlūkota šo tiesību gaismā. Pati Satversmes tiesa ir norādījusi, ka gadījumos, kad personai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiskā spēka tiesību normai, Satversmes tiesa ir tā tiesu varas institūcija, kurā persona var aizstāvēt savas tiesības un likumīgās intereses un šajos gadījumos tiesības uz taisnīgu tiesu ietver arī tiesības iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesā.³⁰

Lai arī tiesības uz tiesu atzīstamas par vienām no būtiskākajām pamattiesībām, to daba nav absolūta, tās var un ir nepieciešams ierobežot leģitīma mērķa vārdā.³¹ “Cilvēktiesību ierobežošana ir loģiska nepieciešamība demokrātiskā tiesiskā valstī, lai nodrošinātu pēc iespējas efektīvu šo cilvēktiesību ievērošanu un ikvienas personas brīvību un drošību,”³² taču jebkuras pamattiesības var ierobežot tikai Satversmē noteiktajos gadījumos, ja to prasa svarīgu sabiedrības interešu aizsardzība un ja tiek ievērots samērīguma princips. Lai arī valsts pamatlikumā *expressis verbis* netiek paredzēti gadījumi, kuros tiesības uz taisnīgu tiesu varētu tikt ierobežotas, to, ka šīs tiesības nav absolūtas, vairākkārt konstatējusi Satversmes tiesa. Gan Satversmes tiesas, gan arī ECT prakse liecina, ka ievērojams skaits lietu tiek ierosināts un izskatīts tieši saistībā ar tiesību uz

²⁹ Settem O. J. Applications of the 'Fair Hearing' Norm in ECHR Article 6(1) to Civil Proceedings: With Special Emphasis on the Balance Between Procedural Safeguards and Efficiency, Springer, 2015, p.60

³⁰ Par Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 92.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002. gada 26. novembra spriedums lietā Nr. 2002-09-01. Latvijas Vēstnesis, 2002.gada 27.novembrī, Nr.173 (2748)

³¹ Van Dijk. P. Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. Fourth edition. Antwerpen-Oxford, 2006, 569.lpp.

³² Pleps J., Pastars E., Plakane.I. Konstitucionālās tiesības. Papildināts un pārstrādāts izdevums. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 141.-142.lpp.

taisnīgu tiesu iespējamo pārkāpumu,³³ piemēram, Satversmes tiesa norādījusi, ka ierobežojumi šīm personas tiesībām nosakāmi tikai pašos nepieciešamākajos gadījumos,³⁴ un pieņēmums, ka šīm tiesībām vispār nevar noteikt ierobežojumus, nonāktu pretrunā gan ar Satversmē garantētajām citu personu pamattiesībām, gan arī ar citām Satversmes normām.³⁵ Proti, ja personu tiesības vērsties tiesā būtu bezgalīgas, būtu apdraudēta gan tiesiskā stabilitāte, gan lietu izskatīšana saprātīgā termiņā,³⁶ tādēļ ierobežojumi ir ne vien pamatoti, bet arī nepieciešami.

Arī no ECT nolēmumiem un ANO Cilvēktiesību komitejas skaidrojuma par Pakta 14. panta saturu³⁷ izriet, ka tiesības uz tiesas pieejamību, brīvi vēršoties tiesā, nav absolūtas un var tikt pakļautas dažādiem ierobežojumiem, kas var attiekties uz dažādiem procesuāliem aspektiem, tostarp tiesas pieejamību, tiktāl, ciktāl netiek atņemtas pēc būtības. Konvencijas dalībvalstīm ir plaša rīcības brīvība ierobežojumu noteikšanā, tomēr tie nedrīkst tikt noteikti bez leģitīma mērķa, pielietotajiem līdzekļiem jābūt samērīgiem ar sasniedzamo mērķi, kā arī nav pieļaujams piemērot ierobežojumus, kas samazinātu personas tiesības uz pieejamību līdz tādām līmenim, ka pašu tiesību uz taisnīgu tiesu būtība tiek vājināta.³⁸ Tiesas pieejamības ierobežošana parasti ir vērsta uz citu taisnīgas tiesas elementu, piemēram, tiesiskā stabilitāte, lietas izskatīšana saprātīgā termiņā efektīvāku nodrošināšanu attiecībā pret citām personām,³⁹ un viens no šādiem ierobežojumiem ir noteikta laika posma savu aizskarto tiesisko interešu aizsardzībai vēršoties tiesā noteikšana likumā. Tādējādi termiņš kādu procesuālo darbību veikšanai pēc būtības ir tiesību uz pieejamību tiesai ierobežojums, kas kalpo citu tiesību principu sekmīgai īstenošanai. Tā kā likumdevējs Satversmē ir izvēlējis tiesības uz taisnīgu tiesu garantēt plašāk, tostarp paredzot iespēju aizskartās tiesības aizstāvēt arī konstitucionālajā procesā, tad arī Satversmes tiesas procesā noteiktie termiņi ir uzlūkojami kā Satversmes 92.pantā ietvertu tiesību uz tiesas pieejamību ierobežojums.

³³ Čepāne I. Tiesības uz taisnīgu tiesu kā personas pamattiesības. Jurista Vārds, 2005.gada 27.septembris, nr.36 (391)

³⁴ Par Civilprocesa likuma 449. panta ceturtajā daļā ietvertās normas vārdu "un trešajā daļā" un Zemesgrāmatu likuma 98. panta piezīmes atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2006. gada 14. marta spriedums lietā Nr. 2005-18-01. Latvijas Vēstnesis, 2006.gada 21.marts, Nr.46 (3414)

³⁵ Par Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 92.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002. gada 26. novembra spriedums lietā Nr. 2002-09-01. Latvijas Vēstnesis, 2002.gada 27.novembrī, Nr.173 (2748)

³⁶ Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskajā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 131.lpp.

³⁷ General Comment No. 32, Article 14: Right to equality before courts and tribunals and to a fair trial. International covenant on civil and political rights. United Nations. Pieejams: <http://hrlibrary.umn.edu/hrcommittee/gencom32.pdf> [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]

³⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1996. 22.oktobra spriedums lietā Stubbings and Others v. The United Kingdom. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58079> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī], arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1985.gada 28.maija spriedums lietā Ashingdane v. The United Kingdom. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57425> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

³⁹ Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskajā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 131.lpp.

1.1.2. Procesuālais termiņš kā tiesiskās stabilitātes nodrošināšanas instruments

Procesuālo termiņu noteikšana ir Konvencijas dalībvalstu kopīga iezīme, kur šie termiņi kalpo vairākiem svarīgiem mērķiem - galvenokārt tiesiskās noteiktības un pabeigtības nodrošināšanai, kā arī, lai aizsargātu potenciālos atbildētājus no prasībām, kam iestājies noilgums un ko citādi būtu grūti novērst, kā arī lai novērstu netaisnību, kas varētu rasties, ja tiesām būtu pienākums lemt par notikumiem, kas risinājušies senā pagātnē, pamatojoties uz pierādījumiem, kas varētu būt kļuvuši neuzticami un nepilnīgi, ņemot vērā pagājušo laika periodu.⁴⁰ Tādējādi tiesiskās stabilitātes princips ietvaros var izdalīt divus galvenos elementus – tiesiskā noteiktība, kas ietver lietas atrisināšanu saprātīgā laika posmā, un iesaistīto personu tiesības paļauties uz spēkā stājušās tiesas nolēmumu. Lai procesuālā termiņa nepieciešamības skaidrojums būtu pilnīgs, nepieciešams aplūkot visus tiesiskās stabilitātes aspektus.

Valstīm ir piešķirta plaša rīcības brīvība, izlemjot, kā atbilstoši to tiesību sistēmai pieeja tiesām būtu ierobežojama laikā, taču vienlaikus termiņi nedrīkst būt nesamērīgi īss.⁴¹ ECT vairākkārt vērtējusi dažādu procesuālo termiņu atbilstību Konvencijas 6.pantam un vienmēr ņēmusi vērā arī tiesiskās stabilitātes aspektu. Piemēram, ECT secināja, ka Konvencijas 6.pants nav pārkāpts, jo termiņš, kas noteikts pieteikuma iesniegšanai personīgā aizskāruma lietā nav uzskatāms par pārmērīgi īsu un piemērotie ierobežojumi ir samērīgi ar sasniedzamo mērķi - ja iesniedzēji uzsāktu tiesvedību īsi pirms noilguma, tiesas būtu spiestas atsaukties uz notikumiem, kas risinājušies pat 20 gadus atpakaļ. ECT ir vērtējusi arī tādus aspektus kā iesniedzēja dzīvesvieta un iespējas iekļauties termiņā atkarībā no tās, piemēram, parastos apstākļos īss laika posms pieteikuma iesniegšanai var būt samērīgs, bet nesamērīgs gadījumā, kad pastāv specifiski sarežģījumi, piemēram, pieteikuma iesniedzējs dzīvo ļoti lielā attālumā,⁴² tādējādi procesuālais termiņš ierobežo personas pieeju tiesai. Citā lietā 1 nedēļu garš termiņš iesniedzējam sūdzības iesniegšanai kriminālprocesā ECT ieskatā, lai arī bija ļoti īss, tomēr ne tāds, kas liegtu pieeju tiesai vispār, ņemot vērā, ka personai bija tiesības uz tiesvedības atjaunošanas iespēju.⁴³ Savukārt citā lietā⁴⁴ tiesa saskatīja Konvencijas 6.panta pārkāpumu un secināja, ka noteikumi par termiņiem apelācijas iesniegšanai neapšaubāmi paredzēti, lai nodrošinātu pienācīgu un pareizu tiesu sistēmas

⁴⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1996. 22.oktobra spriedums lietā *Stubbings and Others v. The United Kingdom*. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58079> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁴¹ Van Dijk. P. *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*. Fourth edition. Antwerpen-Oxford, 2006, p.569

⁴² Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2001.gada 10.jūlija spriedums lietā *Tricar v. France* Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-64140> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁴³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1992.gada 23.novembra spriedums lietā *Hennings v. Germany*. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57780> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁴⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1998.gada 28.oktobra spriedums lietā *Perez de Rada Cavanilles v. Spain*. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58260> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

administrēšanu un atbilstību tiesiskās noteiktības principam un procesuālo termiņu subjektiem ir jārēķinās ar šo termiņu piemērošanu. Tajā pašā laikā noteikumi attiecībā uz termiņu vai tā piemērošana nedrīkst kavēt tiesvedības dalībniekus izmantot tiem pieejamos tiesiskās aizsardzības līdzekļus pēc būtības, bet nacionālā tiesa šo principu tiesas ieskatā nebija ievērojusi. Secināms, ka ECT savu secinājumu izdarīšanai ir ņēmusi vērā ne tik daudz termiņu garumu, bet gan to, vai šī termiņa piemērošana ļauj personai savas aizskartās tiesības aizstāvēt tiesā pēc būtības. Ja šī iespēja ir apgrūtināta vai nepieejama, tad tas arī kalpo par pamatu, lai atzītu, ka dalībvalsts noteiktais termiņš kādas tiesiskas darbības veikšanai neatbilst Konvencijas 6.panta pirmajai daļai. Vienlaikus var secināt, ka tiesa ņēmusi vērā arī tiesiskās stabilitātes aspektu, kas ir termiņu noteikšanas pamatā.

Arī Satversmes tiesa atzinusi, ka tiesiskās stabilitātes nodrošināšanai kalpo arī konkrētu procesuālo darbību veikšanai noteiktie termiņi, kuru mērķis ir nodrošināt lietas atrisināšanu saprātīgā laika posmā.⁴⁵ Satversmes tiesa ir vairākkārt vērtējusi procesuālo termiņu kā tiesas pieejamības ierobežojumu tiesību uz taisnīgu tiesu aspektā, nonākot pie atziņas, ka Satversmes 92. pantā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu saistāmas ar tiesiskas valsts principu, kura sastāvdaļa ir tiesiskā stabilitāte. Tādējādi uz procesuālo termiņu kā tiesiskās stabilitātes nodrošināšanas instrumentu ir iespējams attiecināt arī tiesiskas valsts principu. Savukārt, skaidrojot jēdzienu “aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses” Satversmes 92. panta izpratnē, Satversmes tiesa ir uzsvērusi, ka tas nenozīmē tiesības uz nebeidzamu tiesas procesu, bet tieši otrādi - uz tādu procesu, kuram ir saprātīgā laikā jānoslēdzas ar spēkā stājušos tiesas spriedumu.⁴⁶ Tiesiskās noteiktības princips uzliek valstij pienākumu nodrošināt tiesisko attiecību stabilitāti,⁴⁷ kas savukārt prasa noregulētu tiesvedības procesu, kas pabeigts saprātīgā termiņā. Citiem vārdiem, termiņa noteikšana kādu procesuālo darbību veikšanai ietilpst arī to pasākumu kopumā, ar ko valsts noregulē tiesvedības procesu, lai tiktu ievērota tiesisko attiecību stabilitātes princips. Vienlaikus arī Satversmes tiesa atzinusi, ka tiesiskā stabilitāte ietver arī personu paļaušanos uz to, ka tiesu nolēmumi, kas kļuvuši galīgi pēc tam, kad ir izmantoti visi pieejamie tiesību aizsardzības līdzekļi (izmantotas visas pārsūdzības iespējas), vai pēc tam, kad beidzies to izmantošanas termiņš, vairs nevarētu tikt pārskatīti,⁴⁸ tādējādi uzsverot tiesiskās stabilitātes otru aspektu.

⁴⁵ Par Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturrtās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 92.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002. gada 26. novembra spriedums lietā Nr. 2002-09-01. Latvijas Vēstnesis, 2002.gada 27.novembrī, Nr.173 (2748)

⁴⁶ Par Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 390.-392.² panta un 1997. gada 20. februāra likuma “Grozījumi Latvijas Kriminālprocesa kodeksā” pārejas noteikumu 3. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002.gada 5.marta spriedums lietā Nr.2001-10-01. Latvijas Vēstnesis, 2002.gada 6.marts, Nr.36(2611)

⁴⁷ Par likuma “Par valsts pensijām” 30. panta piektās un sestās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 91. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2004. gada 25.oktobra spriedums lietā Nr. 2004-03-01. Latvijas Vēstnesis, 2004.gada 26.oktobrī, Nr.169 (3117)

⁴⁸ Par Civilprocesa likuma 483. un 484.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmajam teikumam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2014.gada 9.janvāra spriedums lietā Nr. 2013-08-01. Latvijas Vēstnesis, 2014.gada 13.janvārī, Nr.8 (5067)

Apkopojot ECT un Satversmes tiesas prakses atziņas, var secināt ka procesuālais termiņš uzlūkojams kā tiesību uz tiesas pieejamību ierobežojums, kas kalpo tiesiskās stabilitātes nodrošināšanai un tiesiskās noteiktības principa sekmīgai īstenošanai. Termiņi gan nosaka laiku, kādā personai ir tiesības īstenot noteiktas procesuālas darbības, gan arī nodrošina lietas atrisināšanu saprātīgā laika posmā un pasargā citas iesaistītās puses, ko potenciāli varētu skart laikus neregulētas tiesiskās attiecības. Ņemot vērā visus termiņa nepieciešamības aspektus, autore secina ka, piemērojot procesuālos termiņus, tiesību piemērotājam ir jārod saprātīgs balanss starp visiem tiesiskās stabilitātes principa elementiem un personu tiesībām uz tiesas pieejamību.

1.2. Termiņš pieteikuma iesniegšanai Eiropas Cilvēktiesību tiesā

Konvencija piešķir personai tiesības vērsties ECT ar individuālo sūdzību, ja tas uzskata, ka tā Konvencijā garantētās pamattiesības ir aizskartas. Ņemot vērā, ka pētījuma centrā ir pieteikuma iesniegšanai, bet jo īpaši konstitucionālajai sūdzībai paredzētais termiņš, tad tai pielīdzināmas starptautiskas sūdzības iesniegšanai noteiktā termiņa analīze var būt nozīmīga šī pētījuma sastāvdaļa. Lai gan konstitucionālās sūdzības koncepts parasti tiek saistīts ar konstitucionālo tiesību aizsardzību nacionālā līmenī, cilvēktiesību aizsardzības līdzekļi var pastāvēt arī starptautiskā līmenī, bet ECT prakse termiņa noteikuma piemērošanā var saturēt būtiskas atziņas attiecībā un termiņa institūtu kopumā, kā arī noderēt vēlākā Satversmes tiesas prakses izpētē. Individuālā sūdzība ECT ir subsidiārs tiesību aizsardzības līdzeklis, kas salīdzināms ar konstitucionālo sūdzību nacionālajā līmenī. Gan konstitucionālo tiesu nacionālajā līmenī, gan ECT kompetence ir pamattiesību aizsardzība,⁴⁹ līdz ar to Konvencija un ECT pilda funkcijas, kas pielīdzināmas konstitūcijas un konstitucionālo tiesu lomai dalībvalstīs.⁵⁰ Varētu sacīt, ka sūdzība ECT pilda konstitucionālajai sūdzībai līdzīgu funkciju gadījumos, kad nacionālā līmenī netiek nodrošināta pienācīga tiesību aizsardzība, un ECT savā veidā uzskatāma par Eiropas mēroga konstitucionālo tiesu. Šis arī ir galvenais iemesls, kādēļ termiņu pieteikuma iesniegšanai Eiropas Cilvēktiesību tiesā var izmantot salīdzinājumam un vērtēt to kopsakarā ar konstitucionālās tiesas procesā piemērojamiem termiņiem. Termiņa pieteikuma iesniegšanai ECT aplūkošana ir būtiska kā no termiņa mērķa viedokļa, tā arī, lai analizētu termiņa piemērošanu ECT praksē. Sūdzības ECT atšķirība no konstitucionālās sūdzības saskatāma tajā, ka process ECT rezultējas ar spriedumu, kas ir saistošs dalībvalstīm un kura izpilde var ietvert izmaiņas normatīvajos aktos,⁵¹

⁴⁹ De Visser, M. Constitutional review in Europe. A Comparative Analysis. Hart Publishing. Oxford, 2014, p.428

⁵⁰ Keller H., Stone Sweet A. A Europe of Rights: The Impact of the ECHR on National Legal Systems. Oxford University Press. Oxford, 2008, p.7

⁵¹ De Visser, M. Constitutional review in Europe. A Comparative Analysis. Hart Publishing. Oxford, 2014, p.76

bet pats par sevi nevar padarīt normu par spēkā neesošu. Taču vienlaikus saskatāmas arī zināmas līdzības, jo sūdzība ECT ir ļoti cieši saistīta arī ar konstitucionālās tiesas procesā pazīstamiem jēdzieniem. Turklāt termiņš sūdzības iesniegšanai ECT arī ir kalpojis kā salīdzinājums termiņa ilguma noteikšanā konstitucionālās sūdzības iesniegšanai Satversmes tiesā Latvijā.

Tā kā indivīda tieša piekļuve tiesai ar konstitucionālās sūdzības palīdzību kalpo kā līdzeklis, kas palīdz izvairīties no ECT tiesību aizsardzības mehānisma pārslogotības,⁵² tad svarīgs konstitucionālās sūdzības aspekts ir tas, vai šis individuālo tiesību aizsardzības līdzeklis ir to nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu vidū, kas jāizmanto pirms persona tiesīga prasīt sava pamattiesību aizskārums izskatīšanu starptautiskā līmenī. ECT praksē pieturas pie nostājas, ka personas konstitucionālā sūdzība ir efektīvs nacionālais tiesību aizsardzības līdzeklis, kas izmantojams pirms persona var vērsties ECT.⁵³ Cilvēktiesību jautājumiem vispirms jātiek risinātiem nacionālajā līmenī,⁵⁴ tādējādi, ja Konvencijas dalībvalstīs pastāv konstitucionālā sūdzības procedūra, tad no ECT puses tā tiek uzlūkota kā efektīvs Konvencijā garantēto pamattiesību aizsardzības līdzeklis, kas var vienlaikus kalpot kā sava veida filtrs tiem personu pieteikumiem, kas vēlāk nonāk ECT tiesvedībā.

Konvencijas 35.pantā ir definēti pieteikuma kritēriji Eiropas Cilvēktiesību tiesā, kas tostarp paredz, ka tiesa var lietu izskatīt vienīgi tad, ja sūdzība ir iesniegta sešu mēnešu laikā, skaitot no dienas, kad ticis pieņemts galīgais lēmums minētajā lietā. Tāpat kā kritēriju vidū nacionālajās konstitucionālajās tiesās parasti ietilpst arī pieteikuma iesniegšana noteiktā termiņā, arī ECT procesā paredzētais sešu mēnešu termiņš ir noteikums, kura neievērošana var rezultēties ar atteikumu ierosināt lietu. Konvencijā noteiktais termiņš lielā mērā kalpo tiem pašiem mērķiem, kam ikviens procesuālais termiņš, proti, šāda *ratione temporis* prasība sūdzības iesniegšanai noteikta tiesiskās stabilitātes nolūkā, nodrošinot, ka tiesību jautājumi, kas atrodas Konvencijas tvērumā tiktu atrisināti saprātīgā laika periodā un pirms laika pieņemtie lēmumi nebūtu atvērti nepārtrauktai pārskatīšanai.⁵⁵ Vienlaikus termiņš iezīmē laika posmu, kurā var tikt īstenota Konvencijā noteiktā uzraudzība un brīdina indivīdus un valsts iestādes par laika posmu, kuram beidzoties šāda kontrole vairs nav iespējama.⁵⁶ Iesaistītās personas, kā arī valsts varas institūcijas tādējādi neatrodas nenoteiktā situācijā pārāk ilgstoši,⁵⁷ turklāt cilvēktiesību jautājumiem jātiek

⁵² Study of Individual Access to Constitutional Justice. Adopted by the Venice Commission, 2010. Pieejams: [http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)039rev-e](http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)039rev-e) [aplūkots 2016.gada 21.oktobrī]

⁵³ ECT lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā Larionovs v. Latvia and Tess v. Latvia. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-149129>

⁵⁴ Study of Individual Access to Constitutional Justice. Adopted by the Venice Commission, 2010. Pieejams: [http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)039rev-e](http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)039rev-e) [aplūkots 2016.gada 21.oktobrī]

⁵⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 18.septembra spriedums lietā Varnava and Others v. Turkey. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94162> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁵⁶ Eiropas Cilvēktiesību Tiesas 2000.gada 25.janvāra lēmums lietā Walker v. the United Kingdom. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-5046> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁵⁷ Van Dijk P., Hoof G. J. H. Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. Martinus Nijhoff Publishers, 1998, p.154

izskatītiem pēc iespējas ātrāk, kamēr vēl ir iespējams pārliecināties par juridisko faktu derīgumu.⁵⁸ Savukārt no iesniedzēja viedokļa seši mēneši no pēdējā nolēmuma tiek uzskatīti par pietiekami ilgu laika periodu, kurā persona var izlemt, vai vērsties tiesā un izsvērt, kādus prasījumus un argumentus savā pieteikumā izvirzīt.⁵⁹ Jāatzīmē, ka 2013.gadā parakstīšanai atvērts Konvencijas 15.protokols, kas groza vairākus pantus, tostarp 35.pantā noteikto sešu mēnešu termiņu saīsina uz četriem mēnešiem,⁶⁰ kas tiek pamatots ar komunikācijas tehnoloģiju strauju attīstību, kā arī ar termiņa pielīdzināšanu Konvencijas dalībvalstīs pastāvošo termiņu ilgumam.⁶¹ Pēc autores domām, uz termiņa saīsināšanu būtu jāraugās piesardzīgi, jo, neskatoties uz tehnoloģiju attīstību, pieteikums starptautiskā tiesu institūcijā joprojām ir uzskatāms par visai sarežģītu sūdzības formu, kuru īstenojot personai jāveic rūpīgs sagatavošanās darbs, lai sūdzība atbilstu visiem pieteikuma pieņemamības kritērijiem. No otras puses, par pamatotu varētu atzīt termiņa pielīdzināšanu Konvencijas dalībvalstīs pamattiesību aizsardzībai noteiktajiem termiņiem, kurus autore analizēs vēlākajās pētījuma nodaļās. Vairākus elementus, kas atteicas uz termiņa prasību, nepieciešams aplūkot sīkāk, proti, termiņa tecējuma sākuma brīdi, kas saistāms ar galīgo nolēmumu, tāpat no termiņa jēdziena nav atraujams subsidiaritātes princips, kā arī termiņa tecējuma apturēšanas jautājumi un iespējamās situācijas, kad termiņš var tikt pagarināts.

Konvencijā noteiktā sešu mēnešu termiņa tecējums sākas, kad pieņemts galīgais lēmums konkrētajā lietā.⁶² Termiņš tādējādi sākas tad, kad visi nacionālie tiesību aizsardzības līdzekļi ir izsmelti,⁶³ proti, ir jāievēro subsidiaritātes princips. Termiņš tiek skaitīts mēnešos - tas sākas nākamajā dienā pēc pēdējā nolēmuma un beidzas tajā pašā datumā sešus mēnešus vēlāk. Termiņš izbeidzas tajā pašā datumā pēc sešiem mēnešiem un neatkarīgi no mēnešu garuma arī gadījumā, ja termiņa beigu datums iekrīt brīvdienā vai svētku dienā, neatkarīgi no tā, kā šo jautājumu regulē nacionālais likums.⁶⁴ Termiņa tecējuma apturēšanas brīdis ir pieteikuma iesniegšanas datums, nevis pieteikuma saņemšanas datums,⁶⁵ un par pieteikuma iesniegšanas datumu tiesa uzskata pasta zīmogā norādīto nosūtīšanas datumu,⁶⁶ kaut arī atsevišķos gadījumos, ja šo datumu nav

⁵⁸ Schabas A. W. *The European Convention on Human Rights: A Commentary*. Oxford University Press. 2015, 770.lpp.

⁵⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1995.gada 27.novembra lēmums lietā *Worm v. Austria*. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-2473> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁶⁰ Protocol No. 15 amending the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Protocol_15_ENG.pdf [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁶¹ Explanatory report. Protocol No. 15 amending the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Protocol_15_explanatory_report_ENG.pdf [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁶² Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 18.septembra spriedums lietā *Varnava and Others v. Turkey*. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94162> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁶³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2003.gada 25.septembra lēmums lietā *Kadiķis v. Latvia (No. 2)* Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-44449> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁶⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 10.novembra lēmums lietā *Otto v. Germany*. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-95990> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁶⁵ Leach P. *Taking a Case to the European Court of Human Rights*. Third edition. Oxford University press. Oxford, 2011, p. 30

⁶⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2013.gada 5.februāra lēmums lietā *Abdulrahman v. the Netherlands*. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-116966> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

iespējams noskaidrot, tiesa var izšķirties par termiņa tecējuma apturēšanas datumu uzskatīt sūdzības saņemšanas dienu.

Neskatoties uz gramatisko normas saturu, praksē nostabilizējusies pieeja, ka par noteicošo termiņa tecējuma sākumam uzskatāma diena, kad puses ir informētas par pilnu galīgo lēmumu, nevis tikai tā saturu,⁶⁷ ja iepriekš persona par šo saturu nav bijusi informēta. Lai noteiktu, no kuras dienas termiņš skaitāms, ECT ņem vērā regulējumu nacionālo valstu procesuālajos likumos. Ja nacionālais likums skaidri nosaka, ka galīgais nolēmums ir izsniedzams rakstiska nolēmuma kopijas veidā, tad sešu mēnešu termiņš sāksies tikai no šī brīža. Turklāt iesniedzējs nevarēs atsaukties uz faktu, ka tā juridiskā pārstāvja kļūda dēļ tas netika iepazīstināts ar nolēmuma saturu.⁶⁸ Tādējādi tiesa vienmēr sagaida atbildīgu attieksmi attiecībā uz nolēmuma saturu ne tikai no juridiskā pārstāvja, bet arī no paša sūdzības iesniedzēja.⁶⁹ Arī gadījumos, kad persona zina, ka viņa lietā ir pieņemts lēmums, bet nerīkojas, lai iepazītos ar tā saturu, tad šī lēmums pieņemšanas diena uzskatāma par termiņa skaitīšanas sākuma brīdi.⁷⁰

Starp subsidiaritātes kritēriju un termiņa ievērošanas pienākumu pastāv cieša saistība, proti, tiesas ieskatam par to, vai un kādi nacionālie tiesību aizsardzības līdzekļi ir jāizmanto, ir turpmāka nozīme arī lemjot, vai ir ievērota termiņa prasība. Vispirms, tie ir efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi, jo ECT pieturas pie uzskata, ka, piemēram, lietas otrreizējas izskatīšanas lūgums un citi ārkārtas tiesību aizsardzības līdzekļi, kā arī līdzekļi, kuru izmantošana saistās ar publiskās varas iestādes rīcības brīvību un tādējādi nav tieši attiecināmi un iesniedzēju,⁷¹ nav efektīvi. ECT neatzina par Konvencijas 35.pantam atbilstošu tiesību aizsardzības līdzekli tādu pieteikumu nacionālajai tiesai, ko tiesīgs iesniegt ir vienīgi prokurors.⁷² Par neefektīvu var tikt uzskatīts pieteikums, kurā iesniedzējs lūdz atvainošanos, vēršanās pie institūcijas, kuras kompetencē nav attiecīgais jautājums vai arī lūgums atjaunot tiesvedību viņa lietā,⁷³ un lēmumi, kas pieņemti šādu iesniegumu rezultātā no tiesas puses netiks uzlūkoti kā galīgie nolēmumi 35.panta izpratnē. Vēl jo vairāk, tiesa ir atzinusi, ka iesniedzējam pieejamo nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu un to izmantošanas kārtības nepārzināšana neatbrīvo iesniedzēju no

⁶⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2003.gada 9.oktobra lēmums lietā Kāns un citi pret Latviju Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-44553> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁶⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1995.gada 27.novembra lēmums lietā Worm v. Austria. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-2473> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁶⁹ Schabas A. W. The European Convention on Human Rights: A Commentary. Oxford University Press. 2015, 770.lpp.

⁷⁰ Van Dijk P., Hoof G. J. H. Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. Martinus Nijhoff Publishers, 1998, p. 158

⁷¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 17.februāra lēmums lietā 32567/06 by Williams v. the United Kingdom Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91720> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁷² Information note No. 12 on the case-law of the Court November 1999. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/CLIN_1999_11_12_ENG_815328.pdf [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁷³ Van Dijk P., Hoof G. J. H. Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. Martinus Nijhoff Publishers, 1998, p.154

pienākuma ievērot 35.pantā noteiktās prasības.⁷⁴ Visbeidzot, par neietilpstošiem Konvencijas 35.panta tvērumā tiesa uzskata līdzekļus, kuru izmantošanai nav noteikts nekāds termiņš, tādējādi radot tiesisku nenoteiktību un padarot sešu mēnešu termiņa prasību maznozīmīgu.⁷⁵ Persona tādējādi nevar pagarināt sešu mēnešu termiņu, vēršoties valsts institūcijās ar iesniegumiem, kam nav cerību uz rezultātu, jo tiesa to neņems vērā termiņa skaitīšanā. Pēc autores domām, šāda tiesas pieeja ir pamatota, jo tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanas imitācija no iesniedzēja puses, lai iegūtu papildus laiku sūdzības sagatavošanai, kaitē termiņa noteikuma mērķa īstenošanai. Pastāvot pretējai pieejai, iesniedzējs varētu ļaunprātīgi ar neefektīvu tiesību aizsardzības līdzekļu palīdzību novilcināt termiņu pieteikuma iesniegšanai.

Konvencijas 35.pants *expressis verbis* nenosaka, kā skaitāms termiņš gadījumos, kad efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi iesniedzēja valstī nepastāv, taču šie jautājumi tiek risināti praksē. Atsevišķos gadījumos jau pašā sākumā iesniedzējam ir skaidrs, ka efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi nav pieejami un tādā gadījumā tiesa par sešu mēnešu perioda sākumu uzskata dienu, kad notikusi konkrētā rīcība, par ko persona sūdzas, vai arī no dienas, kad tā uzzinājusi par šīs rīcības kaitīgumu vai nelabvēlīgo ietekmi uz sevi.⁷⁶ Tas nozīmē, ka par termiņa sākuma brīdi gadījumos, kad personai nav iespēju aizsargāt savas pamattiesības, tāpat kā Satversmes tiesas procesā, tiek uzskatīts aizskārums brīdis. Ja iesniedzējs nonācis situācijā, kad tas izmanto šķietami pieejamu tiesību aizsardzības līdzekli, tikai vēlāk uzzinot par apstākļiem, kas to padara neefektīvu, tad sešu mēnešu termiņa mērķa labad tiesas ieskatā ir lietderīgi sākt termiņa skaitīšanu no dienas, kad iesniedzējam kļuvis zināms par līdzekļu neefektivitāti.⁷⁷

Sevišķa pieeja ECT praksē attiecas uz gadījumiem, kad tiesību aizskārums nav saistāms tikai ar vienu noteiktu lēmumu vai rīcību konkrētā brīdī, bet gan ar tā sekām, kas turpinoties atkārtoto personas tiesību aizskārums diendienā,⁷⁸ tādējādi radītais aizskārums ir pastāvīgs un ilgstošs, bet tā rašanās brīdis nav nosakāms. ECT ieskatā sešu mēnešu termiņš nesākas un netiek skaitīts, kamēr vien pastāv šāda turpināta situācija, un tikai tad, kad aizskārums ir beidzies, sešu mēnešu termiņš sāks tecēt.⁷⁹ Šāda pieeja galvenokārt pamatojama ar termiņa mērķi - tas kalpo grūti pierādāmu pagātnes notikumu neapstrīdamības labā. Tas gan nenozīmē vienveidīgu pieeju visos gadījumos, jo tiesa ir atzinusi, ka pat šāda nepārtraukta un ilgstoša aizskārums gadījumā

⁷⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2006.gada 5.janvāra lēmums lietā *Fernie v. the United Kingdom* Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-72126> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁷⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 17.februāra lēmums lietā *Williams v. the United Kingdom* Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91720> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁷⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 18.septembra spriedums lietā *Varnava and Others v. Turkey* Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94162> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁷⁷ *Ibid.*

⁷⁸ Van Dijk P., Hoof G. J. H. *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*. Martinus Nijhoff Publishers, 1998, p.160

⁷⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 18.septembra spriedums lietā *Varnava and Others v. Turkey* Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94162> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

varētu iestāties brīdis, kad, ievērojot sešu mēnešu noteikuma mērķi un Konvencijas mehānisma efektivitātes apsvērumus, varētu pamatoti sagaidīt, ka pieteikuma iesniedzējs nevilcinās iesniegt pieteikumu.⁸⁰ Par šādu specifisku gadījumu tiesas ieskatā, piemēram, bija atzīstama lieta, kas saistīta ar bezvēsts pazudušām personām.⁸¹ ECT praksē atrodams arī piemērs, kad sešu mēnešu termiņa prasība personai netiek piemērota vispār. Par šādiem īpašiem attaisnojamiem apstākļiem tiesa atzina situāciju, kad aizturētā persona bez pietiekamām juridiskajām zināšanām nevarēja izprast konkrētā tiesas procesa īpatnības attiecībā uz viņa paturēšanu apcietinājumā, kā rezultātā tās pieteikums formāli neiekļāvās sešu mēnešu termiņā.⁸² Pēc autores domām, šāda pieeja ir ļoti liberāla un līdzīgos gadījumos lietas apstākļi būtu ļoti rūpīgi vērtējami, pretējā gadījumā termiņa nepiemērošana varētu nonākt pretrunā sešu mēnešu noteikuma mērķim.

Apkopojot termiņa prasības pieteikuma iesniegšanai piemērošanu ECT praksē, var secināt ka atsevišķus kritērijus, kurus tiesa izmanto termiņa prasības piemērošanā un ko tā attīstījusi savā praksē, ir iespējams attiecināt arī uz pieteikuma iesniegšanu konstitucionālās tiesas procesā. Arī ECT procesā par atskaites punktu tiek izmantots pēdējās institūcijas nolēmums. Subsidiaritātes principa ievērošana ir būtiska arī konstitucionālās sūdzības iesniegšanai, kā arī parasti galīgā lēmuma saņemšanas brīdis ir tas priekšnoteikums, kas uzsāk termiņa tecējumu konstitucionālās tiesas procesā. Tāpat gadījumos, kad persona nav iespēju aizsargāt savas aizskartās tiesības un tādējādi subsidiaritātes principu uz šo personu attiecināt nevar, ECT par termiņa tecējuma aizsākumu uzlūko brīdi, kad radies pamattiesību aizskārums. Arī Satversmes tiesa pielieto šādu pieeju, kas nostiprināta arī Satversmes tiesas likumā. Visbeidzot, uz pieteikuma iesniegšanu konstitucionālās tiesas procesā iespējams attiecināt arī ECT praksi, kas skar pieteikuma iesniedzēja negodprātīgu rīcību, vēršoties valsts institūcijās ar dažādiem iesniegumiem, kam nav cerību uz rezultātu, tādējādi cenšoties pagarināt pieteikuma iesniegšanai atvēlēto termiņu. Savukārt attiecībā uz termiņa pagarināšanu ECT attīstījusi daudz liberālāku pieeju, jo neskatoties uz sešu mēnešu termiņa absolūto raksturu, praksē sastopami gadījumi, kad tiesa pagarina termiņu pieteikuma iesniedzēja interesēs, pretēji Satversmes tiesai, kuras praksē ne reizi pieteikuma iesniegšanas termiņš nav ticis atjaunots. Jautājums par termiņa atjaunošanu konstitucionālās tiesas procesā nav viennozīmīgs, tādēļ citu valstu konstitucionālo tiesu analīzes ietvaros autore to aplūkos arī turpmākajās pētījuma nodaļās.

⁸⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 18.septembra spriedums lietā Varnava and Others v. Turkey Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94162> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁸¹ Vienlaikus jāatzīmē, ka tiesnese I.Ziemele atsevišķajā viedoklī gan norādīja, ka tiesai bija jāvērtē nevis tas, vai kāds notikums apturēja termiņa tecējumu bet gan tas, vai bija kāds brīdis, no kura termiņa tecējums uzsākās, tikai tad tiesa būtu sniegusi 35.pantam atbilstošu situācijas izvērtējumu. Turpat, tiesneses I.Ziemeles atsevišķais viedoklis

⁸² Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1989.gada 8.maija lēmums lietā Toth v. Austria Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-1001> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

2.nodaļa

TERMIŅŠ PIETEIKUMA IESNIEGŠANAI KONSTITUCIONĀLAJĀ TIESVEDĪBĀ

2.1.Pieteikuma iesniegšanas termiņa nozīme konstitucionālajā tiesvedībā

Konstitucionālās tiesas process ir organizēts saskaņā ar vispārējiem tiesvedības principiem, tādēļ arī šī procesa ietvaros sastopami procesuālo darbību veikšanai paredzēti laika ierobežojumi - termiņi, kuri ir funkcionāli pamatoti un nepieciešami. Ņemot vērā pētījuma objektu, autore aplūkos tos termiņus konstitucionālās tiesas procesā, kas attiecas uz pieteikuma iesniegšanu, īstenojot dažādas konstitucionālās kontroles formas.

Termiņš arī konstitucionālās tiesas procesā kalpo tiem pašiem mērķiem, kam paredzēti termiņi vispārējās kompetences tiesās, tostarp tiesiskās stabilitātes nodrošināšanai un tiesiskās noteiktības principa sekmīgai īstenošanai, tie sekmē lietas izspriešanu saprātīgā laika posmā un nodrošina otras puses paļāvību, ka konflikta risinājums netiks pārskatīts pēc nenoteikta laika. Turklāt noteiktas prasības pieteikuma iesniegšanai, tostarp termiņš, palīdz izvairīties no pārmērīgas tiesas noslogošanas un ļaunprātīgas tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanas.⁸³ Arī Satversmes tiesa, analizējot termiņa nepieciešamību, atzinusi, ka, tāpat kā procesuālajām darbībām kriminālprocesā, civilprocesā un administratīvajā procesā, arī konstitucionālās tiesvedības procesā konstitucionālās sūdzības iesniegšanai nepieciešams atbilstošs un noteikts laika ierobežojums,⁸⁴ jo konstitucionālās tiesas procesā īpaša nozīme ir tiesiskās stabilitātes principam un nepieciešamībai aizsargāt citu personu tiesisko paļāvību uz normatīvā regulējuma spēkā esamību.⁸⁵ Pēc autores domām, konstitucionālā tiesvedībā pieteikuma iesniegšanas termiņa nepieciešamība pamatojama ar vēl vismaz vienu apstākli, proti, Satversmes tiesa, vērtējot iesniedzēja tiesības, neesot noteiktam termiņam, apstrīdēt normatīvo aktu ilgu laiku pēc tā apstiprināšanas, ir norādījusi, ka jebkuras tiesību normas (akta) atzīšana par spēkā neesošu izraisa zināmu tiesiskās stabilitātes satricinājumu,⁸⁶ tādēļ termiņa prasības ievērošana konstitucionālajā tiesvedībā, iespējams, no tiesiskās stabilitātes viedokļa ir jo nozīmīgāka, jo tiesību normas

⁸³ Study of Individual Access to Constitutional Justice. Adopted by the Venice Commission, 2010. Pieejams: [http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)039rev-e](http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)039rev-e) [aplūkots 2016.gada 21.oktobrī]

⁸⁴ Par Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturrtās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 92.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002. gada 26. novembra spriedums lietā Nr. 2002-09-01. Latvijas Vēstnesis, 2002.gada 27.novembrī, Nr.173 (2748)

⁸⁵ Par Civilprocesa likuma 567. panta trešās daļas, ciktāl tā neparedz zvērīnāta tiesu izpildītāja amata atlīdzības segšanu no valsts budžeta gadījumos, kad piedzinējs ir atbrīvots no sprieduma izpildes izdevumu samaksas, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 107. pantam un Ministru kabineta 2011. gada 30. augusta noteikumu Nr. 670 "Noteikumi maksāšanas kārtību" 8., 9., 10., 11. un 12. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 64. un 105. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013. gada 27.jūnija spriedums lietā Nr.2012-22-0103. Latvijas Vēstnesis, 2013.gada 11.novembris, Nr.123 (4929)

⁸⁶ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009. gada 27. janvāra lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2008-23-03. Latvijas Vēstnesis, 2009.gada 19.februāris, Nr.28 (4014)

atzīšana par spēkā neesošu un tās izslēgšana no tiesību sistēmas var skart ievērojami plašāku interešu loku.

Termiņu noteikšana pieteikumu iesniegšanai konstitucionālajā tiesā sastopama gan konstitucionālās sūdzības ietvaros, gan abstraktās konstitucionālās kontroles procedūrā, kā arī institucionālu strīdu starp valsts varas orgāniem risināšanai ar konstitucionālās tiesas starpniecību un citiem specifiskiem pieteikumiem, kuru izskatīšana ir attiecīgās konstitucionālās tiesas kompetencē. Aplūkojot ārvalstu konstitucionālās kontroles modeļus, ir novērojams, ka attiecībā uz termiņiem pastāv ļoti liela dažādība atkarībā no pieteikuma veida un konstitucionālajām tiesām noteiktās kompetences. Ņemot vērā Latvijas pieredzi Eiropas konstitucionālās kontroles modelim, autore izvēlējusies aplūkot Eiropas valstu pieredzi pieteikuma termiņu noteikšanā, īstenojot dažādas konstitucionālās kontroles formas. Lai arī Eiropas valstu konstitucionālo tiesu kompetence būtiski atšķiras gan konstitucionālajai kontrolei pakļauto tiesību aktu loka ziņā, gan konstitucionālās kontroles subjektu ziņā, šāda ierobežojuma noteikšana ļauj palūkoties uz Latvijas tiesību sistēmai un konstitucionālās kontroles modelim tuvām tiesību sistēmām, lai salīdzinātu to pieredzi ar Latvijā pastāvošo regulējumu, konstatējot atšķirības un, iespējams, rastu pamatojumu tiesību institūta efektivitātes uzlabošanai. Salīdzinājums kalpo arī pētnieciskam mērķim, lai uzskatāmi parādītu, cik ievērojamas atšķirības Eiropas valstu ietvaros pastāv attiecībā uz tajās pastāvošajiem konstitucionālās kontroles modeļiem. Pieteikuma iesniegšanai noteikto termiņu nav iespējams analizēt atrauti no subjektu loka, kam ir tiesības iesniegt attiecīgo pieteikumu, kā arī nosacījumiem, kas tiem jāievēro, ja tādi pastāv.

2.2. Pieteikuma iesniegšanas termiņš abstraktās konstitucionālās kontroles ietvaros

Termiņa ievērošanas pienākums abstraktās konstitucionālās kontroles subjektiem nav īpaši izplatīts, taču ir sastopams Eiropas valstu konstitucionālās kontroles modeļos. Par abstraktu tiek uzskatīta tāda konstitucionālās kontroles forma, kuras ietvaros iesniedzējs vēršas tiesā ar vispārēju prasību par tiesību normas atzīšanu par neatbilstošu konstitūcijai⁸⁷ un kuras realizēšana notiek bez saiknes ar kādu konkrētu strīdu.⁸⁸ Proti, konstitucionālā tiesa abstraktās kontroles ietvaros vērtē drīzāk likuma atbilstību konstitūcijai tā tekstuālajā dimensijā, nevis tā izpausmes reālās tiesiskās attiecībās.⁸⁹ Abstrakto konstitucionālo kontroli par objektīvu likuma atbilstības konstitūcijai pārbaudi var dēvēt tādēļ, ka konstitucionālā tiesa nav saistīta ar kādas personas subjektīvajām interesēm, bet primārais mērķis ir nodrošināt tiesību normu (aktu) hierarhiju jeb savstarpējo

⁸⁷ De Visser, M. Constitutional review in Europe. A Comparative Analysis. Hart Publishing. Oxford, 2014, p.99

⁸⁸ Sweet A.S. Governing with Judges. Constitutional Politics in Europe. Oxford : Oxford University Press, 2000, p.45

⁸⁹ Sadurski W. Rights Before Courts. A Study of Constitutional Courts in Post Communist states of Central and Easter Europe. Second edition. Springer, 2014, p.13

tiesību normu un aktu atbilstību,⁹⁰ kā arī novērst situācijas, kad likumdevējvara pārkāpj tai konstitūcijā noteikto pilnvaru robežas.⁹¹ Abstrakto konstitucionālo kontroli ir iespējams realizēt gan *a posteriori* - publiskās varas institūcijām piešķirot tiesības apstrīdēt likumu un citu normatīvo aktu atbilstību konstitūcijai pēc to izsludināšanas, gan, kā to pieļauj atsevišķu valstu konstitucionālās kontroles formas (piemēram, Francijā, Spānijā, Čehijā, Polijā, Vācijā, Rumānijā, Lietuvā, Igaunijā), *a priori* - pirms likums ir izsludināts. Par *a priori* abstraktās konstitucionālās kontroles priekšrocību uzskatāma parasti likumā noteikta prasība tiesai izspriest lietu īsā laika periodā, kas veicina tiesību sistēmas uzticamību un noteiktību,⁹² tāpēc ar prasību iekļauties noteiktā laika posmā ir apgrūtināta pati tiesa, bet iesniedzējam specifiskās konstitucionālās kontroles formas dēļ *a priori* abstraktās kontroles ietvaros termiņa prasību piemērot nav iespējams, un tas būtu pretrunā šādas konstitucionālās kontroles būtībai.

Plašāk izplatīta Eiropas konstitucionālās kontroles modelī ir *a posteriori* abstraktā konstitucionālā kontrole, kas tiesai uzliek pienākumu vērtēt tiesību normu atbilstību konstitūcijai pēc to izsludināšanas, nesaistot to ar konkrētu strīdu.⁹³ Latvijā abstrakto konstitucionālo kontroli likumā noteiktie subjekti tiesīgi īstenot bez termiņa ierobežojuma. Tomēr, lai arī abstraktās kontroles subjekti, kā var uzskatīt, vērstas tiesā publisko interešu aizstāvībai, arī šī konstitucionālās kontroles forma var ietvert termiņa prasību, kas līdzīgi kalpo tiesiskās stabilitātes principa īstenošanai. Subjekti, kas ir tiesīgi iniciēt abstrakto normu pārbaudi, ievērojami atšķiras valstu vidū, un, lai izprastu termiņa pamatojumu, autore īsumā raksturo vairāku valstu abstraktās kontroles modeļus.

Piemēram, Beļģijā, kas ir federāla valsts, abstraktās konstitucionālās kontroles subjekti⁹⁴ var īstenot stingri noteiktā termiņā - sešu mēnešu laikā no brīža, kad apstrīdētais normatīvais akts publicēts. Ņemot vērā, ka likumdošanas vara Beļģijā tiek īstenota vairākos līmeņos, likums paredz nosacījumus, kad termiņa tecējums var atsākties no jauna. Savukārt tiesību akti, ar kuriem tiek ratificēti starptautiskie līgumi, jāapstrīd 60 dienu laikā kopš to publicēšanas.⁹⁵ Domājams, šāds saīsināts termiņš nepieciešams, lai nodrošinātu tiesisko stabilitāti arī ārlietu jomā. Ja abstraktās konstitucionālo kontroles tiesības piešķirtas arī personai, tā pielīdzināma *actio popularis* - sūdzībai vispārības labā. Abstrakto konstitucionālo kontroli personas bez jebkādiem, tostarp

⁹⁰ Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 33.lpp.

⁹¹ De Visser, M. Constitutional review in Europe. A Comparative Analysis. Hart Publishing. Oxford, 2014, p.122

⁹² Steinberger H. Models of Constitutional Jurisdiction. Council of Europe, 1993, 5.lpp.

⁹³ De Visser, M. Constitutional review in Europe. A Comparative Analysis. Hart Publishing. Oxford, 2014, 112.lpp.

⁹⁴ Tiesības iesniegt abstraktu pieteikumu Konstitucionālajā tiesā (*Cour constitutionnelle*), par centrālās, kopienas vai reģionālās likumdošanas varas izdotu normatīvo aktu un likumu, ar kuriem apstiprināti starptautiskie līgumi, atzīšanu par spēkā neesošiem, ir Beļģijas Ministru padomei, reģionam vai kopienai, kā arī centrālā parlamenta, reģiona vai kopienas parlamenta priekšsēdētājam pēc divu trešdaļu parlamenta locekļu pieprasījuma. Beļģija: Special Act on the Constitutional court. Art 2. 1989. Pieejams: http://www.const-court.be/en/basic_text/Organic_legislation_SACC.pdf [aplūkots 2016.gada 10.oktobrī]

⁹⁵ Ibid, Art 2 §2

termiņa ierobežojumiem, līdz konstitucionālajai reformai 2011.gadā, varēja *actio popularis* ietvaros īstenot Ungārijā. Nevar piekrist viedoklim, ka Beļģijā pastāvošā kārtība uzskatāma par līdzvērtīgu,⁹⁶ jo, ievērojot termiņu 60 dienas no normas publicēšanas, pieteikumu Beļģijas konstitucionālajā tiesā personas var iesniegt ar nosacījumu, ka tām ir pamatota interese normas apstrīdēšanā.⁹⁷ Tā kā ne likums, ne Beļģijas Konstitūcija⁹⁸ nepaskaidro jēdziena “pamatota interese” saturu, tad tas tiek piepildīts ar saturu konstitucionālās tiesas praksē, kur galvenais princips ir personas abstraktā pieteikuma nošķiršana no *actio popularis*, kas prasa personas spēju pamatot, ka to var personīgi, tieši un nelabvēlīgi ietekmēt antikonstitucionālā tiesību norma.⁹⁹ Tādējādi, pastāvot minētajiem ierobežojumiem, šāds personas pieteikums nevar tikt uzskatīts par abstrakto konstitucionālo kontroli.

Spānijā abstraktajiem subjektiem jāievēro visai īss pieteikuma iesniegšana termiņš - trīs mēneši no normas oficiālās publicēšanas dienas.¹⁰⁰ Spānijas autonomie apgabali, kuru atbildības jomu skar tiesību norma, ir uzskatāmi par abstraktās kontroles subjektu,¹⁰¹ jo Spānijas Konstitucionālais tribunāls praksē tiem noteikto ierobežojumu neļauj piemērot sašaurināti.¹⁰² Uz autonomo apgabalu parlamentiem un izpildvaras koleģiālajām institūcijām, tāpat kā premjerministru, attiecas speciāla 9 mēnešu termiņa prasība.¹⁰³ Arī Itālijā konstitucionālās tiesas kompetencē ietilpst vertikālo kompetenču strīdu risināšana starp valdību un reģioniem. Ministru padomei ir tiesības apstrīdēt reģionālos likumus, ja tie pārsniedz reģioniem noteiktās pilnvaras,¹⁰⁴ savukārt reģioni un autonomās provinces var apstrīdēt centrālā likumdevēja izdotus normatīvos aktus, kas skar to pilnvaras.¹⁰⁵ Visiem subjektiem jāievēro 60 dienu termiņš no apstrīdēto normatīvo aktu publicēšanas dienas. Par abstraktu šādu pieteikumu var dēvēt no valdības perspektīvas, jo tā savas tiesības īsteno bez ierobežojuma, taču pašvaldības ir ierobežotas ar prasību vērsti pret likumiem, kas skar konstitūcijā noteikto atbildību sadalījumu.¹⁰⁶

⁹⁶ De Visser, M. Constitutional review in Europe. A Comparative Analysis. Hart Publishing. Oxford, 2014, p.113

⁹⁷ Beļģija Special Act on the Constitutional court. Art 2. 1989. Pieejams: http://www.const-court.be/en/basic_text/Organic_legislation_SACC.pdf [aplūkots 2016.gada 10.oktobrī]

⁹⁸ The Belgian Constitution, Art 142 Pieejams: https://www.constituteproject.org/constitution/Belgium_2014.pdf?lang=en [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

⁹⁹ De Visser, M. Constitutional review in Europe. A Comparative Analysis. Hart Publishing. Oxford, 2014, 129.lpp.

¹⁰⁰ Pieteikumu Spānijas Konstitucionālajā tribunālā var iesniegt premjerministrs (Spānijas valdības prezidents), 50 deputāti vai senatori, kā arī ombuds. Spānija: Organic Law 2/1979 on the Constitutional Court. Art 33 (1) Pieejams: <http://www.tribunalconstitucional.es/en/tribunal/normasreguladoras/Lists/NormasRegPDF/LOTC-en.pdf> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

¹⁰¹ Latvijā, pretēji Spānijas regulējumam, kur Spānijas autonomie apgabali īsteno abstrakto konstitucionālo kontroli līdzās citām valsts varas institūcijām, pašvaldības nav uzskatāmas par abstrakto subjektu, jo saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19. pantu uz tām attiecas speciāli ierobežojumi un Satversmes tiesā tās var vērsties vienīgi savu aizskarto tiesību aizsargāšanai.

¹⁰² De Visser, M. Constitutional review in Europe. A Comparative Analysis. Hart Publishing. Oxford, 2014, 120.lpp.

¹⁰³ Autonomajiem apgabaliem jāievēro virkne prasību, ko paredz likums, tostarp, jānodrošina, ka tiek uzsāktas oficiālas sarunas ar centrālo valdību, lai risinātu strīdu, kā arī jāinformē konstitucionālā tiesa par to rezultātiem. Spānija: Organic Law 2/1979 on the Constitutional Court. Art 33 (2) Pieejams: <http://www.tribunalconstitucional.es/en/tribunal/normasreguladoras/Lists/NormasRegPDF/LOTC-en.pdf> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

¹⁰⁴ Itālija: Constitution of the Italian Republic. Art.127. Pieejams: https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ De Visser, M. Constitutional review in Europe. A Comparative Analysis. Hart Publishing. Oxford, 2014, 121.lpp.

Abstrakto pietikumu, izvērtēšana ietilpst arī Slovākijas, Slovēnijas, Rumānijas, Austrijas, Bulgārijas, Portugāles, Lietuvas, Čehijas, Vācijas konstitucionālo tiesu, kā arī Igaunijas¹⁰⁷ Augstākās tiesas, kas veic konstitucionālās tiesas funkcijas, kompetencē. Taču, izpētot šo valstu abstraktās kontroles procedūras, autore pārlicinājās, ka termiņa prasība nepastāv nevienā no tām un secināja, ka kopumā termiņa prasība attiecībā uz abstraktajiem subjektiem sastopama visai reti. Valstīs, kur šāda prasība tomēr pastāv, pēc termiņa beigām tiesību normas pārbaude abstraktās kontroles ietvaros vairs nav iespējama, kas gan nenozīmē, ka normas konstitucionalitāte nevarētu tikt apšaubīta, jo ir iespējama normu vērtēšana konkrētās kontroles ietvaros. Kā arguments, kritizējot termiņa neesamību, tiek izmantots tieši tiesiskās stabilitātes principa apdraudējums,¹⁰⁸ taču autore saskata arī šādas neierobežotas pieejas tiesai pozitīvo aspektu, proti, abstraktās kontroles formā visvairāk izpaužas objektīvais konstitucionālās kontroles mērķis - aizsargāt konstitūciju kopumā. Tādēļ valstīs, kas izvēlējušās termiņu nenoteikt, konstitūcijas sargāšana tiek vērtēta augstāk par tiesisko stabilitāti atsevišķos gadījumos. Pēc autores domām, tiesiskās stabilitātes apdraudējums varētu iestāties, ja abstraktie subjekti uz iespējamiem konstitūcijas pārkāpumiem nereaģē laikus vai arī ja konstitucionālās tiesas lietvedībā nonāktu pieteikumi, kam ir gadījuma raksturs vai politisks konteksts. Savukārt retajās valstīs, kur termiņš pastāv, iespējams, šāda prasība nepieciešama plašā abstrakto subjektu loka dēļ, lai izvairītos no pārmērīgas konstitucionālo tiesu noslodzes. Piemēram, Satversmes tiesas prakse rāda, ka abstraktie pieteikumi tās lietvedībā nenonāk bieži.

Eiropas valstu konstitucionālās tiesas veic arī virkni citu specifisku funkciju. Atsevišķu konstitucionālo tiesu kompetencē ietilpst strīdu risināšana starp valsts varas institūcijām un arī šajā konstitucionālās kontroles formā atrodama termiņa ievērošanas prasība. Piemēram, Slovēnijā tiesa izskata jurisdikcijas strīdus starp valsts varas orgāniem, un šāds pieteikums strīda izskatīšanai iesniedzams 90 dienu laikā no dienas, kad pieļauta iejaukšanās attiecīgā valsts varas orgāna kompetencē.¹⁰⁹ Konstitucionālajām tiesām ir piešķirta kompetence strīdu risināšanai starp vietējās varas un centrālās varas institūcijām, piemēram, Čehijā arī pašvaldība divu mēnešu laikā var vērsties konstitucionālajā tiesā, ja tā uzskata, ka tās pašpārvaldes tiesības aizskartas valsts prettiesiskas rīcības rezultātā.¹¹⁰ Atsevišķās valstīs konstitucionālās kontroles lokā ietilpst vēlēšanu un referendumu norises pārbaudes procedūra, piemēram, Lietuvā Konstitucionālā tiesas

¹⁰⁷ Igaunijā par klasiskas konstitucionālās kontroles subjektu var uzskatīt vienīgi Igaunijas tieslietu kancleru jeb ombudsmeni. Igaunija: Constitutional Review Court Procedure Act, Art.6. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013032/consolide> [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]

¹⁰⁸ De Visser, M. Constitutional review in Europe. A Comparative Analysis. Hart Publishing. Oxford, 2014, p.124

¹⁰⁹ Čehija: Constitutional Court Act 1993. Art. 72 (1) b), Art. 72 (5). Pieejams:

http://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Pravni_uprava/AJ/Constitutional_court_act_182_1993.pdf [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]

¹¹⁰ Slovēnija: Constitutional Court Act, Art.63. Pieejams: <http://www.us-rs.si/en/about-the-court/legal-basis/constitutional-court-act/> [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]

pārbauda parlamenta un Valsts prezidenta vēlēšanu norisi, bet termiņš, kurā likumā noteiktās institūcijas var iesniegt pieteikumu par vēlēšanu pārkāpumiem, ir 3 dienas no oficiālo vēlēšanu rezultātu publicēšanas.¹¹¹ Arī starptautisko līgumu apstrīdēšana tiek uzlūkota kā specifiska konstitucionālās kontroles forma,¹¹² lai gan tā var tikt pielīdzināta abstraktajai normu kontrolei. Nereti konstitucionālās tiesas kompetence ietver arī partiju darbības kontroli, tāpat atsevišķi modeļi paredz partiju tiesības apstrīdēt lēmumu par to darbību vai darbības apturēšanu, piemēram, Čehijā partija 30 dienu laikā var iesniegt pieteikumu konstitucionālajā tiesā, ja tā uzskata, ka lēmums par tās darbības izbeigšanu vai cits lēmums, kas attiecas uz tās darbību, ir pretrunā valsts konstitūcijai.¹¹³ Daži pieteikumu veidi, kas ietilpst konstitucionālo tiesu funkciju vidū, ir vērtējami kā ļoti specifiski un vislielākajā mērā atkarīgi no attiecīgo valstu īpatnībām, to vēsturiskās attīstības, politiskās un teritoriālās iekārtas - federāla vai unitāra valsts, utt. Kā redzams, arī šo dažādo specifisko veidu pieteikumus ierobežo noteikti termiņi atkarībā no izskatāmā pieteikuma nozīmīguma, bet, tā kā uz pētījuma objektu tos attiecināt nevar, tad piemēri ir ilustratīvas dabas un autore tos tuvāk neaplūkos, īpaši pievērsoties pieteikuma - konstitucionālās sūdzības iesniegšanai paredzētā termiņa izpētei.

2.3. Termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai salīdzinošā aspektā

Atsevišķu individuālo tiesību aizsardzība ir ne vien konstitucionālās tiesas varas vēsturiskajā attīstībā Eiropā un pasaulē, bet arī šodienas attīstības stadijā neiztrūkstoši vajadzīgs konstitucionālo tiesu uzdevums,¹¹⁴ tādēļ nacionālo cilvēktiesību aizsardzības mehānismu kopumā nav iespējams uzskatīt par pilnīgu bez personas tiesībām vērsties konstitucionālajā tiesā.¹¹⁵ Valstīs, kas ieviesušas konstitucionālās sūdzības institūtu, tas atstājis pozitīvu ietekmi uz tiesas leģitimitāti sabiedrības acīs,¹¹⁶ tādējādi konstitucionālā sūdzība, kad katrs valsts varai pakļauts indivīds ir tiesīgs vērsties konstitucionālajā tiesā savu interešu aizsardzībai ir vēl plašāks tiesību aizsardzības mehānisms, kas liecina par vēl lielākiem valsts centieniem aizsargāt personas pamattiesības. Ņemot vērā, ka pētījuma objekts pamatā ir termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai, tad šajā apakšnodaļā autore aplūkos tieši šai subjektīvo tiesību aizsardzībai

¹¹¹ Lietuva: The Law on The Constitutional Court. Art. 77. Pieejams: <http://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193> [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]

¹¹² Sadurski W. Rights Before Courts. A Study of Constitutional Courts in Post Communist states of Central and Easter Europe. Second edition. Springer, 2014, p.26

¹¹³ Čehija: Constitutional Court Act 1993. Art. 73 (1) b). Pieejams: http://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Pravni_uprava/AJ/Constitutional_court_act_182_1993.pdf [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]

¹¹⁴ Konstitucionālās tiesas loma valsts konstitūcijā nostiprināto vērtību aizsardzībā. Role of the Constitutional Court in protection of the values consolidated in the Constitution. Tiesu namu aģentūra, 2007, 43.lpp.

¹¹⁵ Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas vēstnesis, 2009, 67.lpp.

¹¹⁶ De Visser, M. Constitutional review in Europe. A Comparative Analysis. Hart Publishing. Oxford, 2014, p.154.

paredzētā pieteikuma iesniegšanai noteikto termiņu, tā nepieciešamību, kā arī ārvalstu konstitucionālās kontroles modeļos sastopamos termiņus.

Par konstitucionālo sūdzību tiek dēvēts specifisks subsidiārs pamattiesību aizsardzības līdzeklis, ko no citām pieejas formām konstitucionālajai tiesai nošķir mērķis aizsargāt konstitūcijā garantētās pamattiesības¹¹⁷ un kas pamatā paredz valsts varas izdotu individuālo tiesību aktu apstrīdēšanu (gan administratīvu, gan tiesas), taču atsevišķos gadījumos arī normatīvo aktu tiešu vai netiešu apstrīdēšanu konstitucionālajā tiesā.¹¹⁸ Konstitucionālās sūdzības modeļi ievērojami atšķiras, jo var ietvert visu publiskās varas aktu vai tikai atsevišķu individuālo aktu - tiesas nolēmumu vai individuālo aktu konstitucionālo kontroli vai arī normatīvo aktu kontroli.¹¹⁹ Latvijā personas Satversmes tiesā nevar apstrīdēt individuālos tiesību aktus, bet tikai normatīvo aktu atbilstību pamattiesībām, lai saglabātu Satversmes tiesu kā “tiesību tiesu”, nepārvēršot to par specifisku pārsūdzības instanci “virs” citām tiesām.¹²⁰ Konstitucionālās sūdzības institūts Latvijā tādējādi saturiski ir daudz šaurāks nekā konstitucionālā sūdzība klasiskā tās izpratnē, jo neparedz ikviena publiska varas akta, arī tiesas sprieduma atbilstības konstitūcijai apstrīdēšanu. Individuālie tiesību akti satur individuālus priekšrakstus, kas būtībā ir tiesību realizācijas akti, pie kuriem pieskaitāmi rīkojumi, spriedumi, lēmumi un citi darījumu akti,¹²¹ tāpat, arī administratīvie akti un tiesu nolēmumi, kuru apstrīdēšana konstitucionālajā tiesā ir saistīta ar pilnas konstitucionālās sūdzības jēdzienu. Konstitucionālā sūdzība, kas paredzēta Satversmes tiesas likumā, tādēļ tiek uzskatīta par “neīstu” (*unechte* — vācu val.),¹²² savukārt par “īstu” tiek atzīta konstitucionālā sūdzība, ar kuru iespējams vērsties pret individuālajiem tiesību aktiem, normatīvo aktu apstrīdēšanu uzskatot par izņēmumu.¹²³ Šāda pilna konstitucionālā sūdzība pastāv, piemēram, Vācijā¹²⁴, kur likums paredz visu tiesību aktu apstrīdēšanu. Konstitucionālās sūdzības modeļi, kā ietvaros var vērsties pret tiesību normām, ir sastopami daudz retāk.

Konstitucionālās sūdzības termiņa, tāpat kā jebkura procesuālā termiņa, nepieciešamība balstās tiesiskās stabilitātes principā. Tas ir speciāls subjektīvo tiesību aizsardzības līdzeklis, tāpēc termiņa ievērošana ir vēl jo nozīmīgāka tieši otra tiesiskās stabilitātes aspekta nodrošināšanai,

¹¹⁷ De Visser, M. Constitutional review in Europe. A Comparative Analysis. Hart Publishing. Oxford, 2014, 143.lpp.

¹¹⁸ G.Harutyunyan, A.Mavčič. The Constitutional review and its development in modern world (A comparative constitutional analysis). Yerevan - Ljubljana, 1999, 294.lpp.

¹¹⁹ Steinberger H. Models of Constitutional Jurisdiction. Council of Europe, 1993, 26.lpp.

¹²⁰ Likumprojekta “Grozījumi Satversmes tiesas likumā” anotācija. Npublicēts, pieejams Saeimas arhīvā

¹²¹ Jelāgins J. Normatīvo tiesību aktu hierarhija. Tiesību spogulis. Zinātnisko rakstu krājums tiesību teorijā un vēsturē. Dr.iur. S.Osipovas zinātniskajā redakcijā. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 1999, 60.lpp.

¹²² Endziņš A. Konstitucionālā sūdzība Latvijā: pirmā pieredze un problēmas. Jurista Vārds, 2001, 20.novembris, Nr.36 (229)

¹²³ Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 19.lpp.

¹²⁴ Vācija: Law on the Federal Constitutional Court (Federal Constitutional Court Act [BVerfGG]) Pieejams: http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/EN/Gesetze/BVerfGG.pdf?__blob=publicationFile&v=1 [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

proti, citu iesaistīto personu paļāvības aizsargāšanai.¹²⁵ Turklāt ar laiku ir arvien grūtāk pierādīt lietā ietvertos faktus¹²⁶, kā rezultātā nav iespējams kvalitatīvi izlemt lietas, kas zaudējušas savu aktualitāti. Papildus tam termiņš savā ziņā funkcionē kā “filtrs” lietām, kas var nonākt konstitucionālajā tiesā, tādējādi samazinot izskatāmo lietu skaitu un tiesas noslodzi.¹²⁷ Arī Satversmes tiesa, definējot konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņa lomu tiesiskās stabilitātes nodrošināšanā, norādījusi uz šādiem apsvērumiem - termiņš kalpo, lai nodrošinātu otras puses aizsardzību, proti, lai izšķirtais strīds nekļūtu aktuāls pēc ilgāka laika perioda un abu pušu attiecības tiktu noregulētas saprātīgā termiņā. Papildus tam termiņa noteikšana palīdz izvairīties no dažādām problēmām, kas saistītas ar vispārējās jurisdikcijas tiesu spriedumu izpildi un personas tiesiskā stāvokļa atjaunošanu tad, ja konstitucionālā tiesa atzīst personas tiesību aizskārumu.¹²⁸

Papildus jau minētajiem iemesliem termiņa noteikšana konstitucionālās sūdzības iesniegšanai izriet jau no pašas konstitucionālās sūdzības rakstura, jo konstitucionālā sūdzība paredzēta individuālo tiesību aizsargāšanai. Tās galvenais uzdevums ir aizsargāt konkrētas personas, kam nevarētu būt interese paciest savu pamattiesību aizskārumu ilgstoši un nenoteiktu laiku, aizskartās pamattiesības.¹²⁹ Termiņš kalpo kā instruments, kas disciplinē indivīdu, mudinot novērst savu tiesību aizskārumu maksimāli ātri – jo ilgāk tā pacietīs aizskārumu, jo mazāk tā ieinteresēta savu pamattiesību aizsardzībā, eventuāli zaudējot tiesības iesniegt pieteikumu tiesā. Termiņš pastāv arī tādēļ, lai ātri un saprātīgā laikā tiktu nodrošināta iespēja reaģēt uz tiesību pārkāpumiem un veicināta tiesiskā kārtība valstī. Termiņa nepieciešamība tādējādi izriet arī no konstitucionālās sūdzības objektīvā mērķa izpratnes, proti, lai tiktu nodrošināta konstitūcijas aizsardzība kopumā.¹³⁰ Var uzskatīt, ka konstitucionālā sūdzība iziet ārpus personas tiesiskajām interesēm, kalpojot sabiedrībai kopumā - novēršot pamattiesību aizskārumu vai nodrošinot tiesību normu atbilstību konstitūcijai nekavējoties un saprātīgā termiņā, ja konstitucionālajai tiesai ir piešķirtas tiesības izslēgt antikonstitucionālās normas no tiesību sistēmas ar *erga omnes* sprieduma spēku, tiek sekmēta konstitūcijā garantēto pamattiesību ievērošana.

¹²⁵ Seibert.H. Admissibility requirements for constitutional complaints and mechanisms for avoiding an excessive case load. The Protection of Fundamental Rights by the Constitutional Court. Science and technique of democracy, No. 15. European Commission for democracy through law (Venice Commission) Pieejams: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-STD\(1995\)015-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-STD(1995)015-e) [aplūkots 2016.gada 10.oktobrī]

¹²⁶ Steinberger H. Models of Constitutional Jurisdiction. Council of Europe, 1993, 28.lpp.

¹²⁷ Study of Individual Access to Constitutional Justice. Adopted by the Venice Commission, 2010. Pieejams: [http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)039rev-e](http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)039rev-e) [aplūkots 2016.gada 21.oktobrī]

¹²⁸ Par Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 92.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002. gada 26. novembra spriedums lietā Nr. 2002-09-01. Latvijas Vēstnesis, 2002.gada 27.novembrī, Nr.173 (2748)

¹²⁹ Rodiņa A. Pieteikuma iesniegšana Satversmes tiesā: teorija un prakse. Ultra vires doktrīna konstitucionālo tiesu praksē. Lietas ierosināšana Satversmes tiesā. Satversmes tiesas 2007.gada konferences materiālu krājums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 150.lpp.

¹³⁰ Turpat, 150.lpp.

Kā liecina pētījumi konstitucionālās kontroles jomā, konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņi parasti svārstās no 1 mēneša līdz 1 gadam, no 20 dienām līdz 3 mēnešiem¹³¹ utml., tomēr šāds termiņu raksturojums ir pārāk vispārināts un neatbilst reālajai situācijai. Pēc autores domām, būtiska nozīme konstitucionālās sūdzības termiņa noteikšanā ir apstrīdamo tiesību aktu lokam. To valstu konstitucionālās sūdzības modeļus, kuros nav paredzēta normatīvo aktu apstrīdēšana, nav iespējams tiešā veidā salīdzināt ar konstitucionālās sūdzības iesniegšanai atvēlēto termiņu Latvijā. Lai uzskatāmi būtu redzamas ievērojamās atšķirības, kas pastāv konstitucionālās sūdzības procedūras ietvaros starp valstīm, autore uzskata par nepieciešamu aplūkot ārvalstu konstitucionālās sūdzības institūta dažādos veidus. Termiņu nedrīkst vērtēt atrauti arī no citām pamatprasībām, tādēļ salīdzinošās analīzes ietvaros jāmin arī citus priekšnosacījumus konstitucionālās tiesvedības iniciēšanai, tostarp subsidiaritātes principu, juridiskā pārstāvja līdzdalību konstitucionālās sūdzības sagatavošanā, kā arī citas prasības, ja tādas pastāv.

Lai gan termiņš nedrīkstētu būt pārāk garš, tam jābūt samērīgam un pietiekami ilgam, lai iesniedzējs varētu sagatavot pieteikumu pats vai atrastu juridisku palīdzību tā sagatavošanā,¹³² kas dažās valstīs ir obligāta prasība ar mērķi uzlabot iesniegto pieteikumu kvalitāti. Satversmes tiesa arī atzinusi, ka nesamērīgi garš konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņš saistībā ar iespējamu, cita starpā arī negodprātīgu, vilcināšanos apstrīdēt tiesību normu pagarina pušu nenoteiktību attiecībā uz to darbībām un tādējādi būtiski traucē tiesiskajai stabilitātei.¹³³ Kā liecina pētījumi, pastāvot iespējai vērsties pret individuāliem tiesību aktiem, par adekvātu būtu uzskatāms divu mēnešu termiņš,¹³⁴ savukārt normatīvo aktu apstrīdēšanai būtu jāparedz seši mēneši vai gads - pirmkārt, personai ir daudz sarežģītāk uzzināt par jauna regulējuma spēkā stāšanos, iepazīties ar tā saturu un apzināt tā sekas, un, otrkārt, šajos gadījumos ir mazāk svarīga otras puses aizsardzība, jo neviens nevar paļauties, ka normatīvie akti nākotnē netiks apstrīdēti un atzīti par antikonstitucionāliem.¹³⁵ Jebkurā gadījumā konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir nosakāms termiņš, kas var atšķirties atkarībā no apstrīdētā tiesību akta vai lēmuma veida,¹³⁶ tādējādi tiek ņemti vērā atšķirīgi apsvērumi atkarībā no tā, cik plašs ir sūdzības objektu loks.

¹³¹ G.Harutyunyan, A.Mavčič. The Constitutional review and its development in modern world (A comparative constitutional analysis). Yerevan - Ljubljana, 1999, p. 294

¹³² Study of Individual Access to Constitutional Justice. Adopted by the Venice Commission, 2010. Pieejams: [http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)039rev-e](http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)039rev-e) [aplūkots 2016.gada 21.oktobrī]

¹³³ Par Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 92.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002. gada 26. novembra spriedums lietā Nr. 2002-09-01. Latvijas Vēstnesis, 2002.gada 27.novembrī, Nr.173 (2748)

¹³⁴ Seibert.H. Admissibility requirements for constitutional complaints and mechanisms for avoiding an excessive case load. The Protection of Fundamental Rights by the Constitutional Court. Science and technique of democracy, No. 15. European Commission for democracy through law (Venice Commission) Pieejams: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-STD\(1995\)015-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-STD(1995)015-e) [aplūkots 2016.gada 10.oktobrī]

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ Steinberger H. Models of Constitutional Jurisdiction. Council of Europe, 1993, 28.lpp.

Neskatoties uz skaidriem kritērijiem, kas nošķir konstitucionālo sūdzību no *actio popularis*, pastāv uzskats, ka praksē šis nošķīrums ir visai izplūdis¹³⁷. Piemēram, Čehijā fiziskas un juridiskas personas var vērsties konstitucionālajā tiesā, ja tās uzskata, ka to pamattiesības aizskar galīgais nolēmums tiesas procesā vai jebkāda valsts iestādes rīcība.¹³⁸ Tādējādi tiesā veidā vērsties pret normatīvajiem aktiem nav iespējams, bet apstrīdot publiskās varas aktus, ar ko piemērota norma, kas aizskar personas konstitūcijā garantētās pamattiesības, iespējams iesniegt papildu pieteikumu par šīs tiesību normas konstitucionalitāti.¹³⁹ Šī iemesla pēc Čehijas konstitucionālā sūdzība tiek uzskatīta par *actio popularis* līdzīgu pieteikumu,¹⁴⁰ taču pieteikumam jāsaturs norāde par saikni starp pamattiesību aizskārumu un tiesību normu, kas piemērota ar pamata sūdzībā apstrīdēto nolēmumu vai iestādes rīcību. Sūdzība iesniedzama divu mēnešu laikā no galīgā nolēmuma saņemšanas pēc tam, kad persona izsmēlusi visas pārsūdzības iespējas¹⁴¹ vai divu mēnešu laikā no dienas, kad personai kļuvis zināms par aizskārumu, ja likums neparedz citus tiesību aizsardzības līdzekļus.¹⁴² Iesniedzējs ir atbrīvots no subsidiaritātes principa ievērošanas un pieteikums iesniedzams 1 gada laikā, ja sūdzība kopumā ir ievērojami nozīmīgāka par iesniedzēja personiskajām interesēm,¹⁴³ citiem vārdiem, konstitucionālās tiesvedības ierosināšana ir nozīmīga no konstitūcijas aizsardzības viedokļa, tātad, visas sabiedrības interesēs.

Arī Slovākijā divu mēnešu laikā pēc pēdējā nolēmuma iespējams apstrīdēt tiesību normu piemērošanas aktus, bet termiņa tecējums sākas no brīža, kad iesniedzējs uzzinājis par nolēmumu.¹⁴⁴ Pretēja pieeja ir Polijā, kur Konstitucionālais tribunāls nevar pārskatīt tiesas nolēmumus,¹⁴⁵ bet tikai tiesību normas, uz kuru pamata izdoti individuālie tiesību akti, lai izvairītos no situācijas, ka konstitucionālā tiesa vērtē Augstākā tiesas nolēmumus.¹⁴⁶ Ja konstitucionālā sūdzība ir iespējama tikai par likuma normu vispārīgi, tad vienīgā pazīme, kas nošķir šo sūdzības formu no *actio popularis*, ir personas *locus standi*,¹⁴⁷ un Polijas konstitucionālā

¹³⁷ Sadurski W. Rights Before Courts. A Study of Constitutional Courts in Post Communist states of Central and Easter Europe. Second edition. Springer, 2014, p.16

¹³⁸ Čehija: Constitutional Court Act 1993. § 72(1) Pieejams:

http://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Pravni_uprava/AJ/Constitutional_court_act_182_1993.pdf [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]

¹³⁹ Ibid. § 75

¹⁴⁰ Sadurski W. Rights Before Courts. A Study of Constitutional Courts in Post Communist states of Central and Easter Europe. Second edition. Springer, 2014, p.16

¹⁴¹ Čehija: Constitutional Court Act 1993. § 72(3). Pieejams:

http://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Pravni_uprava/AJ/Constitutional_court_act_182_1993.pdf [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]

¹⁴² Ibid. § 72 (5)

¹⁴³ Ibid. § 75 (2) a)

¹⁴⁴ Slovākija: Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov. Art.53. Pieejams: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/1993-38> [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]

¹⁴⁵ Jamroz L. The Constitutional Tribunal in Poland in the Context of Constitutional Judiciary. Białystok Law Books 11. Temida 2, Poland, 2014, p.163 [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]

¹⁴⁶ De Visser, M. Constitutional review in Europe. A Comparative Analysis. Hart Publishing. Oxford, 2014, p.151

¹⁴⁷ Sadurski W. Rights Before Courts. A Study of Constitutional Courts in Post Communist states of Central and Easter Europe. Second edition. Springer, 2014, p.16

sūdzība tādēļ tiek uzlūkota kā identiska abstraktajam pieteikumam.¹⁴⁸ Taču, lai arī tiesa izskata konstitucionālās sūdzības par normatīvo aktu konstitucionalitāte pēc tādiem pašiem principiem kā abstraktos pieteikumus¹⁴⁹, stingri kritēriji, tostarp subsidiaritātes prasība, kā arī iespējamība apstrīdēt vienīgi tādus normatīvos aktus, kuru piemērošanas rezultātā ir aizskartas personas pamattiesības, bez šaubām nošķir konstitucionālo sūdzību Polijā no abstraktā pieteikuma tā klasiskā izpratnē. Konstitucionālo sūdzību var iesniegt pēc tam, kad izmantoti visi tiesību aizsardzības līdzekļi, 3 mēnešu laikā no dienas, kad saņemts spriedums, galīgais lēmums vai cits galīgais noregulējums.¹⁵⁰ Šis termiņš ir fiksēts, tādēļ atkāpes no termiņa prasības netiek pieļautas, un tas nevar tikt atjaunots.¹⁵¹ Likums pieprasa obligātu advokāta vai juridiskā pārstāvja iesaisti pieteikuma sastādīšanā,¹⁵² savukārt, ja iesniedzējs nav spējīgs segt tā izmaksas, viņš var civilprocesa kārtībā lūgt rajona tiesai nozīmēt tam pārstāvi konstitucionālajā procesā,¹⁵³ un tas ir vienīgais gadījums, kad sūdzības iesniegšanas termiņa tecējums tiek apturēts¹⁵⁴. Šī iemesla dēļ Polijas konstitucionālā sūdzība ir ļoti tuva Latvijas modelim, jo arī Satversmes tiesa ir tiesību tiesa, kuras kompetences noteikšanā izmantoti visai līdzīgi argumenti. Ņemot vērā šo līdzību, termiņu, šajās abās valstīs pastāvošo termiņu ir iespējams savstarpēji salīdzināt. Pēc autores domām, 3 mēnešu termiņš, kas ir divas reizes īsāks kā Latvijā, ir pietiekami ilgs laika posms konstitucionālās sūdzības sagatavošanai. Ņemot vērā obligāto juridiskā pārstāvja iesaisti, kā dēļ noteiktos gadījumos tiek pieļauta arī striktā termiņa tecējuma apturēšana, personai pieejamie resursi ir krietni lielāki, nekā personai vēršoties Satversmes tiesā.

Specifiskas procedūras - *recurso de amparo*¹⁵⁵ ietvaros Spānijā sūdzības iesniegšanas termiņi atkarīgi no tās subjekta. Konstitucionālais Tribunāls izskata pamattiesību pārkāpumus, kas radušies administratīvo aktu, valsts varas klaji nelikumīgu darbību, tiesas nolēmumu vai parlamenta aktu, kam nav likuma spēks, rezultātā.¹⁵⁶ Īpaši īss konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņš ir paredzēts, lai vērstos tiesā par administratīvā akta radītu pamattiesību aizskārumu, proti, 20 dienas no pēdējā saistošā lēmuma paziņošanas, kad ir izmantoti visi

¹⁴⁸ Sadurski W. Rights Before Courts. A Study of Constitutional Courts in Post Communist states of Central and Easter Europe. Second edition. Springer, 2014, p.16

¹⁴⁹ Polijā jauns Konstitucionālā Tribunāla likums stājies spēkā 2016.gada 16.augustā. Polija: The Constitutional Tribunal Act. Art. 47 (2) Pieejams: <http://trybunal.gov.pl/en/about-the-tribunal/legal-basis/the-constitutional-tribunal-act/> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

¹⁵⁰ Ibid. Art.47

¹⁵¹ About the Trybunal. Posterior review of norms. Pieejams: <http://trybunal.gov.pl/en/about-the-tribunal/constitutional-tribunal/posterior-review-of-norms/> [aplūkots 2016.gada 10.oktobrī]

¹⁵² Izņēmums no šīs prasības ir gadījumi, kad sūdzības iesniedzējs ir tiesnesis, prokurors, notārs, tieslietu zinātnieks. Polija. The Constitutional Tribunal Act. Art. 49 (1) Pieejams: <http://trybunal.gov.pl/en/about-the-tribunal/legal-basis/the-constitutional-tribunal-act/> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

¹⁵³ Ibid., Art. 49 (2)

¹⁵⁴ Jamroz L. The Constitutional Tribunal in Poland in the Context of Constitutional Judiciary. Białystok Law Books 11. Temida 2, Poland, 2014, p.92

¹⁵⁵ Sūdzības subjekti Spānijā var būt ne vien personas, bet arī ombuds un prokuratūra. Spānija. Organic Law 2/1979 on the Constitutional Court. Pieejams: <http://www.tribunalconstitucional.es/en/tribunal/normasreguladoras/Lists/NormasRegPDF/LOTC-en.pdf> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

¹⁵⁶ Spānija: Organic Law 2/1979 on the Constitutional Court. Art.42, 43, 44 Pieejams: <http://www.tribunalconstitucional.es/en/tribunal/normasreguladoras/Lists/NormasRegPDF/LOTC-en.pdf> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

pieejamie tiesību aizsardzības līdzekļi.¹⁵⁷ Strikts termiņš attiecas arī uz tiesas nolēmumu atbilstības pamattiesībām apstrīdēšanu - 30 dienas¹⁵⁸ no pēdējā tiesas nolēmuma paziņošanas, bet 3 mēnešu termiņš¹⁵⁹ paredzēts parlamenta aktu, kam nav likuma spēks, apstrīdēšanai. Arī Spānijā individuālo tiesību aktu kontrolei atvēlēts īss termiņš.

Nav pamatots apgalvojums, ka Ungārijā konstitucionālā sūdzības objekts nevar būt piemērošanas rezultātā pieņemtais lēmums, bet tikai norma pati par sevi,¹⁶⁰ jo pamatā tiek apstrīdēts antikonstitucionālās normas piemērošanas akts, bet tiesību normas apstrīdēšana tiek pieļauta kā izņēmums.¹⁶¹ Konstitucionālā sūdzība ir iesniedzama rakstveidā 60 dienu laikā no nolēmuma saņemšanas dienas vai 180 dienu laikā no antikonstitucionālā regulējuma spēkā stāšanās.¹⁶² Ja nolēmums personai nav paziņots, tad sūdzība iesniedzama 60 dienu laikā no dienas, kad lēmums tai tapis zināms vai arī no pamattiesību aizskāruma brīža. Konstitucionālā tiesa var pieņemt arī tādas sūdzības, kas iesniegtas pēc šīs termiņa, ja persona nav spējusi iesniegt sūdzību no viņas neatkarīgu apstākļu dēļ, ievērojot noteikumu, ka lūgums pagarināt termiņu jāiesniedz kopā ar sūdzību 50 dienu laikā no brīža, kad izbeidzas apstākļi, kas kavēja to iesniegt.¹⁶³ Likums tādējādi nosaka detalizētu termiņa regulējumu, paredzot arī atkāpi no tā ievērošanas. Turklāt *expressis verbis* noteikts, ka konstitucionālās tiesas process nevar tikt uzsākts, ja pieteikums iesniegts 180 dienas pēc tam, kad saņemts nolēmums vai kad noticis pamattiesību aizskārums.¹⁶⁴ Ungārijas piemērs parāda, ka arī konstitucionālās tiesas procesā termiņa atjaunošanas jēdziens nav svešs, un arī šo gadījumu aplūkošanai ir nozīme termiņa prasības izpētē kopumā. Venēcijas komisija konstitucionālās sūdzības modeļos, kas pieļauj individuālo aktu apstrīdēšanu, rekomendē tiesām pagarināt termiņu, kad tā nokavējums nav iestājies iesniedzēja vai tā juridiskā pārstāvja vainas dēļ vai kad pastāv citi būtiski iemesli,¹⁶⁵ kā to paredz Ungārijas modelis. Slovēnijā konstitucionālās sūdzības iesniedzama 60 dienu laikā no individuālā tiesību akta saņemšanas dienas¹⁶⁶, taču “īpaši pamatotos gadījumos¹⁶⁷” tiesa var izņēmuma kārtā pieņemt sūdzību, kas iesniegta pēc šī termiņa izbeigšanās Arī Vācijā, kur pastāv pilnā konstitucionālā sūdzība, likums

¹⁵⁷ Spānija: Organic Law 2/1979 on the Constitutional Court. Art.43. Pieejams:

<http://www.tribunalconstitucional.es/en/tribunal/normasreguladoras/Lists/NormasRegPDF/LOTC-en.pdf> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

¹⁵⁸ Ibid, Art. 44

¹⁵⁹ Ibid, Art 42

¹⁶⁰ Sadurski W. Rights Before Courts. A Study of Constitutional Courts in Post Communist states of Central and Easter Europe. Second edition. Springer, 2014, p.17

¹⁶¹ Ungārija: Act CLI of 2011 on the Constitutional Court. Art 26 (2) Pieejams: <http://www.mkab.hu/download.php?d=64> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

¹⁶² Ibid., Art 30 (1)

¹⁶³ Ibid., Art. 30 (3)

¹⁶⁴ Ibid.,Art 30 (4)

¹⁶⁵ Study of Individual Access to Constitutional Justice. Adopted by the Venice Commission, 2010. Pieejams: [http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)039rev-e](http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)039rev-e) [aplūkots 2016.gada 21.oktobrī]

¹⁶⁶ Slovēnija: Constitutional Court Act, Art.52(1) Pieejams:

<http://www.us-rs.si/en/about-the-court/legal-basis/constitutional-court-act/> [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]

¹⁶⁷ Ibid, Art.52(3)

paredz mehānismu nokavēta termiņa atjaunošanai. Vācijas regulējums attiecībā uz termiņu ir izvērst, iepretim citu valstu konstitucionālo tiesu darbību reglamentējošiem normatīvajiem aktiem, kur termiņa prasība formulēta vispārīgi un termiņa skaitīšanas jautājumi ir vairāk atstāti konstitucionālo tiesu prakses ziņā. Apstrīdēt tiesas nolēmumu vai administratīvu aktu var 1 mēneša laikā no dienas, kad lēmums saņemts. Likums detalizēti nosaka termiņa sākumu, paredzot termiņa tecējuma apturēšanu gadījumos, kad lēmums nav personai paziņots.¹⁶⁸ Situācijās, kad sūdzība objektīvu apstākļu dēļ tiek iesniegta pēc termiņa notecēšanas, iesniedzējam ir tiesības lūgt termiņa atjaunošanu 2 nedēļu laikā pēc kavējošo apstākļu izbeigšanās, taču ne vēlāk kā 1 gada laikā pēc termiņa beigām.¹⁶⁹ Citiem vārdiem, persona var iegūt tiesības iesniegt konstitucionālo sūdzību pārskatāmā laika periodā,¹⁷⁰ ja nokavējums nav iestājies iesniedzēja vai tā juridiskā pārstāvja vainas dēļ.¹⁷¹ Ja konstitucionālā sūdzība saistīta ar likuma normas apstrīdēšanu un citi tiesību aizsardzības līdzekļi nepastāv, tad termiņš ir salīdzinoši garš - 1 gads no apstrīdētās normas spēkā stāšanās,¹⁷² un, vadoties pēc attiecīgās normas uzbūves, secināms, ka šajos gadījumos termiņa atjaunošana nav iespējama. Termiņa atjaunošanu paredz arī Horvātijas Konstitucionālās tiesas likums. Apstrīdot visu veidu individuālos tiesību aktus, jāievēro 30 dienu termiņš, kas skaitāms no lēmuma saņemšanas dienas,¹⁷³ taču tiesa var lemt par termiņa atjaunošanu "attaisnojamu iemeslu dēļ", ja persona 15 dienu laikā, taču ne vēlāk kā 3 mēnešu laikā no termiņa izbeigšanās,¹⁷⁴ pēc tam, kad iemesli, kas kavēja to iekļauties termiņā, ir beiguši pastāvēt, kopā ar konstitucionālo sūdzību iesniedz termiņa atjaunošanas lūgumu. Tomēr konstitucionālajai tiesai par termiņa pagarināšanu būtu jālemj tikai un vienīgi izņēmuma gadījumos.¹⁷⁵ Neapšaubāmi, tas, vai iemesli termiņa nokavējumam atzīstami par attaisnojamiem, būs pašas tiesas kompetencē, tomēr redzams, ka attiecībā termiņa ievērošanas prasību un tā atjaunošanas iespēju tiek paredzēts stingrs regulējums, un valstīs, kas pieļauj termiņa atjaunošanu,

¹⁶⁸ Vācija: Law on the Federal Constitutional Court (Federal Constitutional Court Act [BVerfGG]), Art. 93 (1). Pieejams: http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/EN/Gesetze/BVerfGG.pdf?__blob=publicationFile&v=1 [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

¹⁶⁹ Protams, joprojām pastāvot priekšnoteikumam, ka iesniedzējs izmantojis visus pieejamos tiesību aizsardzības līdzekļus. Nokavējums, ko pieļāvis iesniedzēja juridiskais pārstāvis, ir uzskatāms par pieļautu paša iesniedzēja vainas dēļ. Ibid.Art. 93 (2)

¹⁷⁰ Constitutional Complaint Procedural and Legal Instrument for Development of the Constitutional Justice (Case Study – Federal Republic of Germany, Republic of Croatia, Republic of Slovenia and Republic of Macedonia), 2009. Pieejams: http://www.venice.coe.int/WCCJ/Papers/MKD_Karakamisheva_E.pdf [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]

¹⁷¹ Seibert.H. Admissibility requirements for constitutional complaints and mechanisms for avoiding an excessive case load. The Protection of Fundamental Rights by the Constitutional Court. Science and technique of democracy, No. 15. European Commission for democracy through law (Venice Commission) Pieejams: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-STD\(1995\)015-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-STD(1995)015-e) [aplūkots 2016.gada 10.oktobrī]

¹⁷² Vācija: Law on the Federal Constitutional Court (Federal Constitutional Court Act [BVerfGG]), Art. 93 (3). Pieejams: http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/EN/Gesetze/BVerfGG.pdf?__blob=publicationFile&v=1 [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

¹⁷³ Horvātija: The Constitutional Act on the Constitutional Court of the Republic of Croatia, 2002. Art. 64 (1) Pieejams: http://www.usud.hr/sites/default/files/dokumenti/The_Constitutional_Act_on_the_Constitutional_Court_of_the_Republic_of_Croatia_consolidated_text_Official_Gazette_No_49-02.pdf [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]

¹⁷⁴ Ibid., Art. 64 (2)

¹⁷⁵ Study of Individual Access to Constitutional Justice. Adopted by the Venice Commission, 2010. Pieejams: [http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)039rev-e](http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)039rev-e) [aplūkots 2016.gada 21.oktobrī]

ir stingri noteikts laika periods (trīs mēneši Horvātijā, 1 gads Vācijā), pēc kura pilnīgi noteikti vairs nevar tikt uzsākta konstitucionālā tiesvedība. Savukārt atsevišķu valstu konstitucionālo sūdzību regulējošie normatīvie akti *expressis verbis* nosaka, ka pēc termiņa notecējuma izbeidzas tiesības vērsties tiesā ar pieteikumu.

Termiņa ilguma aspektā iespējams vērtēt ne vien sūdzības objektu loku, bet arī to, kādu individuālo tiesību aktu veidi ir apstrīdami. Dažās valstīs konstitucionālās sūdzības institūts neparedz visu individuālo aktu, bet gan tikai administratīvo aktu apstrīdēšanu. Savukārt Austrijā Federālā Konstitucionālā tiesa izskata sūdzības par pirmās instances administratīvās tiesas nolēmumu atbilstību pamattiesībām,¹⁷⁶ ja persona uzskata, ka tās tiesības aizskar vai nu administratīvās tiesas nolēmums vai arī normatīvais akts, kas piemērots šī nolēmuma rezultātā, un, ierosina lietu, ja rodas šaubas par likuma normas konstitucionalitāti.¹⁷⁷ Termiņš sūdzības iesniegšanai ir sešas nedēļas no dienas, kad persona uzzinājusi par nolēmumu,¹⁷⁸ kas ir visai īss termiņš, salīdzinot ar citām valstīm, kur pieļauta administratīvo aktu apstrīdēšana.

Neskatoties uz plašo konstitucionālās sūdzības izplatību un daudzveidību, joprojām ne visās Eiropas valstīs konstitucionālā sūdzība pastāv, tostarp arī Latvijas kaimiņvalstu - Igaunijas un Lietuvas konstitucionālās kontroles modeļos. Var piekrist, ka Igaunijā nepastāv konstitucionālā sūdzība, bet gan īpašs personas pieteikums, ko nav iespējams nostādīt līdzās konstitucionālajai sūdzībai¹⁷⁹. Domājams, īss termiņš - 10 dienas no lēmums spēkā stāšanās, šī pieteikuma iesniegšanai noteikts šaurā subjektu loka dēļ, jo tikai atsevišķas likumā noteiktas personas var apstrīdēt specifiskus sūdzības objektus - parlamenta lēmumus.¹⁸⁰ Arī Lietuvas konstitucionālās kontroles modelis neietver personas tiešu pieeju konstitucionālajai tiesai. Taču jau 2007. gadā ir izstrādāta koncepcija, kas paredz individuālas konstitucionālās sūdzības ieviešanu nākotnē. Koncepcija paredz visai līdzīgu konstitucionālās sūdzības modeli tam, kāds darbojas Latvijā un Polijā, paredzot personas tiesības apstrīdēt tikai likuma normu atbilstību konstitūcijai, bet *ratione temporis* noteikumu jeb sūdzības iesniegšanai atvēlēto termiņu nosakot 3 mēnešus no pēdējā nolēmuma spēkā stāšanās.¹⁸¹

Apkopojot ārvalstu praksi konstitucionālās sūdzības iesniegšanai paredzēto termiņu noteikšanā, var secināt, ka termiņi atšķiras atkarībā no attiecīgajā valstī pastāvošā konstitucionālās

¹⁷⁶ Austrija: Bundes-Verfassungsgesetz. Art.144. Pieejams:

<http://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000138> [aplūkots 2016.gada 21.oktobrī]

¹⁷⁷ Über den Verfassungsgerichtshof. Pieejams: <https://www.vfgh.gv.at/cms/vfgh-site/vfgh/kompetenzen.html> [aplūkots 2016.gada 21.oktobrī]

¹⁷⁸ Austrija: Constitutional Court Act 1953. Art.82 (1), 82 (2). Pieejams: <https://www.vfgh.gv.at/cms/vfgh-site/english/downloads/englishvfgg.pdf> [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]

¹⁷⁹ Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas vēstnesis, 2009, 58.lpp.

¹⁸⁰ Igaunija: Constitutional Review Court Procedure Act, Art.19. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013032/consolide> [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]

¹⁸¹ Žalimas D. The Individual Constitutional Complaint as an Effective Instrument for the Development of Human Rights Protection and Constitutionalism. IV Judicial Forum, Kiev (Ukraine), 1-2 October, 2015. Pieejams: <http://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193> [aplūkots 2016.gada 1.oktobrī]

sūdzības modeļa. Būtiska nozīme ir konstitucionālās sūdzības objektam - apstrīdot individuālos tiesību aktus, parasti iesniedzējam jāreķinās ar termiņiem, kas ir visai īsi. Tas nepieciešams tādēļ, ka šajos gadījumos īpaši būtiski ir nodrošināt otras puses paļāvību, ka konflikta risinājums netiks pārskatīts pēc nenoteikta laika, jo apstrīdēšanas sekas potenciāli var skart plašu personu loku. Savukārt normatīvo aktu atbilstības pamattiesībām apstrīdēšanai tiek paredzēti garāki termiņi, kas ļauj iesniedzējam pienācīgi sagatavoties sūdzības iesniegšanai, vai atsevišķos gadījumos, kad likums to pieprasa, sameklēt juridisko pārstāvi pieteikuma iesniegšanai. Normas apstrīdēšanai objektīvi nepieciešams ilgāks laiks, jo argumentācijas sagatavošana pret normu vispārīgi ir sarežģītāka, nekā gadījumos, kad pamattiesības aizskartas ar individuālo tiesību piemērošanas aktu. Lai arī šajos gadījumos tiek paredzēti ilgāki termiņi, nevienā no aplūkotojumiem modeļiem sūdzības iesniegšanas termiņš nepārsniedz vienu gadu. Piemēram, Latvijā konstitucionālā sūdzība ir uzskatāma par vienu no sarežģītākajiem pieteikumiem un, tā kā sūdzība termiņā ir ne vien jāiesniedz, bet arī jāgatavo, iesniedzējam nepieciešamas laiks juridiskā pamatojuma sastādīšanai. Tādēļ, pēc autores domām, svarīgs aspekts termiņa noteikšanā ir arī likuma prasības par obligātu juridiskā pārstāvja dalību pieteikuma sagatavošanā un iesniegšanā. Turklāt konstitucionālā sūdzība, apstrīdot normatīvo aktu, joprojām tiek uzskatīta par izņēmumu, tādēļ var uzskatīt, ka Latvijas konstitucionālās sūdzības modelis savā ziņā ir unikāls. Latvijā noteikto termiņu konstitucionālās sūdzības iesniegšanai tiešā veidā iespējams salīdzināt tikai un vienīgi ar to valstu regulējumu, kurās pastāv līdzīgi konstitucionālās sūdzības modeļi, kas pieļauj normatīvo kontroli - Polija, arī Vācija, Ungārija, Beļģija un atsevišķā aspektā arī Čehijas modelis. Salīdzinot konstitucionālās sūdzības institūtu ar to valstu, kuru pieredzi termiņa noteikšanā var izmantot salīdzinājumam, var secināt, ka Latvija ir atradusi saprātīgu balansu starp tiesisko stabilitāti - lietas atrisināšanu saprātīgā termiņā un personas tiesībām vērsties Satversmes tiesā savu pamattiesību aizsardzībai. Tāpat jāsecina, ka attiecībā uz termiņa atjaunošanu normatīvās kontroles ietvaros atkāpes no termiņa prasības pieļautas netiek. Šādas konstitucionālās sūdzības formas ietvaros parasti personai tiek atvēlēts visai ilgs laika periods sūdzības sastādīšanai, tādēļ termiņa nokavējums, visticamāk, radīsies pašas personas vainas dēļ. Arī, apstrīdot individuālos tiesību aktus, ne vienmēr tiek pieļauti izņēmumi un termiņa atjaunošana nav iespējama. Tādēļ Latvijas gadījumā par termiņa atjaunošanas iespēju varētu runāt vienīgi pilnās konstitucionālās sūdzības ietvaros.

3.nodaļa

PIETEIKUMA IESNIEGŠANAS TERMIŅŠ SATVERSMES TIESAS PRAKSĒ

3.1. Pieteikuma iesniegšanas termiņa Satversmes tiesā vēsturiskā attīstība

Satversmes tiesas likuma sākotnējā redakcijā, vēl nepastāvot personas tiesībām vērsties Satversmes tiesā sava tiesību aizskāruma aizsardzībai, neviena veida pieteikums nebija ierobežots ar termiņa prasību. Lai būtu uzskatāms, kā konstitucionālās kontroles subjektu pienākums ievērot noteiktu termiņu pakāpeniski ieviests attiecībā uz dažādiem pieteikumu veidiem un kādi apsvērumi bijuši termiņa noteikšanas pamatā, autore izvēlējusies hronoloģiskā secībā aplūkot termiņa attīstību kopš Satversmes tiesas likumā likuma spēkā stāšanās un konstitucionālās kontroles institūta ieviešanas un nostiprināšanas Latvijas tiesību sistēmā.

Latvijas Republikas Satversmei tiekot papildinātai ar 8.nodaļu "Cilvēka pamattiesības", tika radīts praktisks un tiesisks pamats konstitucionālās sūdzības institūta izveidei. Savukārt grozījumi Satversmes tiesas likumā, kas paredz, ka ikviena persona Latvijā kļūst par konstitucionālās kontroles subjektu, tika pieņemti 2000.gada 30.novembrī, bet atbilstoši Grozījumu pārejas noteikumu 4.punktam¹⁸² personas bija tiesīgas iesniegt konstitucionālo sūdzību sākot ar 2001. gada 1. jūliju. Konstitucionālās sūdzības izveidošana atzīstama par būtisku pagrieziena punktu konstitucionālisma attīstībā Latvijā, jo valsts atzīst no dabiskajām tiesībām izrietošas pamattiesības kā personas tiesības pret publisko varu¹⁸³ un Latvija pieskaitāma tai valstu grupai, kas konstitucionālo sūdzību ievieša pakāpeniski, proti, izstrādājot Satversmes tiesas likumu, izveidojot konstitucionālās kontroles institūtu 1996.gadā un visbeidzot likumā ieviešot konstitucionālās sūdzības institūtu 2000.gadā.

Konstitucionālā sūdzība bija pirmais Satversmes tiesas likumā paredzētais pieteikuma veids, uz kuru līdz ar tā ieviešanu tika attiecināta iesniegšanas termiņa prasība, proti, sākotnējā 19.² panta ceturtās daļas redakcija paredzēja, ka konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās. Tādējādi likumā *expressis verbis* netika paredzēts termiņš tiem pieteikumiem, kas iesniegti nepastāvot vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, attiecinot uz tiem no likuma 19.² panta otrās daļas izrietošo secinājumu, ka subsidiaritātes principu šādos gadījumos nav iespējams ievērot. Šāda 19.² panta interpretācija lika bažīties, ka tādējādi personai tiktu pavērtas iespējas apstrīdēt Satversmes tiesā pat tādas tiesību normas, kuru atbilstība pamatlikumam līdz šim nav tikusi apšaubīta un kuri

¹⁸² Grozījumi Satversmes tiesas likumā: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 20.12.2000. Nr. 460/464 (2371/2375)

¹⁸³ Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas vēstnesis, 2009, 66.lpp.

ir spēkā jau vairākus gadus, un ka tas nonāktu pretrunā ar konstitucionālās sūdzības būtību.¹⁸⁴ Tāpat pastāvēja viedoklis, ka tiesiskās stabilitātes nodrošināšanai un konstitucionālās sūdzības būtības saglabāšanai termiņš sūdzības iesniegšanai, nepastāvot citiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, būtu skaitāms no aizskāruma rašanās brīža, tomēr Saeima, ieviešot konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesas likumā, šādu prasību neparedzēja, kaut arī tika konstatēts, ka gadījumos, ja citi tiesību aizsardzības līdzekļi nepastāv, iesniegšanas termiņš nav noteikts¹⁸⁵. Arī A.Rodiņa minētā regulējuma pastāvēšanas laikā norādījusi: “ja likumdevējs vēlētos attiecināt striktus termiņus attiecībā uz normatīvo aktu vai normu apstrīdēšanu, nepastāvot citām tiesību aizsardzības iespējām, tad šāda prasība būtu iekļaujama Satversmes tiesas likumā¹⁸⁶”. Tomēr likumdevējs šādu prasību paredzējis nebija, tādēļ Satversmes tiesā varēja nonākt arī lietas, kurās tiek apstrīdēta un lūgta atzīt par spēkā neesošu no pieņemšanas brīža tādu likuma normu, kura pat nav spēkā un aizskārumu iesniedzējam nerada.

Vērtējot konstitucionālās sūdzības institūta ieviešanu, tika diskutēts arī par pieteikuma iesniegšanas termiņa ilgumu, kā arī tika noraidīts priekšlikums paredzēto sešu mēnešu termiņu pēc pēdējā nolēmuma spēkā stāšanās pagarināt līdz vienam gadam.¹⁸⁷ Sešu mēnešu termiņš tika izvēlēts, pamatojoties uz ārvalstu konstitucionālo tiesu praksi, kā arī Konvencijā noteikto 6 mēnešu termiņu, tādējādi tas tika akceptēts kā saprātīgs balanss starp personas tiesībām vērsties Satversmes tiesā un tiesiskās stabilitātes un tiesiskās noteiktības nodrošināšanu. Uz tiesiskās stabilitātes apsvērumiem garāka termiņa noraidīšanai likumā norādījusi arī pati Saeima¹⁸⁸ atbildes rakstā Satversmes tiesai, skaidrojot Saeimas lēmumu neatbalstīt priekšlikumu par konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņa pagarināšanu līdz vienam gadam.

Tā kā personām līdz 2001. gada 1. jūlijam nebija iespēju iesniegt konstitucionālās sūdzības, iesniedzēji daudzos gadījumos uzskatīja, ka Satversmes tiesai būtu jāizskata arī senākas lietas¹⁸⁹, termiņu sākot skaitīt nevis no pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās brīža, bet gan no šīs normas spēkā stāšanās brīža, tādēļ Satversmes tiesai nācās vērtēt arī paša likumā noteiktā termiņa atbilstību Satversmei.¹⁹⁰ Satversmes tiesa noraidīja šādu pieeju termiņa noteikšanai, gan atgādinot ECT praksi, kur nostiprināta atziņa, ka tiesību normām, kas regulē pieteikuma

¹⁸⁴ Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 204.lpp.

¹⁸⁵ Latvijas Republikas 10.Saeimas Juridiskās komisijas Tiesu politikas apakškomisijas 2011.gada 15.marta sēdes audioieraksts. Pieejams Saeimas arhīvā

¹⁸⁶ Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 204.lpp.

¹⁸⁷ Likumprojekta “Grozījumi Satversmes tiesas likumā” priekšlikumu tabula pirms otrā lasījuma, 12.lpp. Pieejama Saeimas arhīvā

¹⁸⁸ Par Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 92.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002. gada 26. novembra spriedums lietā Nr. 2002-09-01. Latvijas Vēstnesis, 2002.gada 27.novembrī, Nr.173 (2748)

¹⁸⁹ Pededze Dz., Spale A. Kad vērsties Satversmes tiesā un kā to darīt. Jurista Vārds, 2004 gada 13.aprīlis, nr.14 (319)

¹⁹⁰ Par Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 92.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002. gada 26. novembra spriedums lietā Nr. 2002-09-01. Latvijas Vēstnesis, 2002.gada 27.novembrī, Nr.173 (2748)

iesniegšanas kārtību, nav atpakaļejoša spēka,¹⁹¹ gan norādīja, ka, uzsākot sešu mēnešu termiņu skaitīt no 2001.gada 1.jūlija, tiktu radīta diskriminējoša un atšķirīga attieksme pret citām personām, kas atrodas vienlīdzīgos un salīdzināmos apstākļos, jo vienām personām konstitucionālā sūdzība būtu jāiesniedz sešu mēnešu laikā, bet citām sūdzības iesniegšanas termiņš būtu pat līdz divām reizēm garāks.

Turpmākie grozījumi Satversmes tiesas likumā attiecībā uz termiņu pieteikuma iesniegšanai skāra teritorijas plānošanas normatīvo aktu un likumu par īpašuma atsavināšanu sabiedrības vajadzībām apstrīdēšanas procedūru. Satversmes tiesa bija norādījusi, ka detālplānojums formāli ir normatīvs akts un tāpēc uz to nevar attiecināt Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtajā daļā noteikto sešu mēnešu termiņu no pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.¹⁹² Vairākkārt izskanēja viedoklis, ka attiecībā uz teritorijas plānošanas dokumentu apstrīdēšanu vēlams būtu arī specifisks regulējums, piemēram, termiņš, kurā plānojums apstrīdams.¹⁹³ I.Čepāne norādīja uz pastāvošo problēmu, ka konstitucionālās sūdzības tiek parasti iesniegtas tikai tad, kad, vadoties no plānojuma, tiek uzsākti būvdarbi un ierosināja, ka likumdevējam jānoteic, ka šis termiņš, kurā varētu apstrīdēt pašvaldības teritorijas plānojumu leģitimitāti, nevarētu būt ilgāks par trijiem gadiem, bet attiecībā uz detālplānojumu – ne ilgāks par vienu gadu.¹⁹⁴ Arī Satversmes tiesas prakse spilgti ilustrē problēmas, ko radīja termiņa neesamība pašvaldības teritorijas plānošanas dokumentu apstrīdēšanai Satversmes tiesā. Piemēram, 2007.gadā tiesa vērsa uzmanību uz to, ka tiesiskā stabilitāte ir apdraudēta sevišķi gadījumos, kad vietējās pašvaldības teritorijas plānojums tiek pārsūdzēts ilgu laiku pēc tā pieņemšanas, bet citas personas ir paļāvušās uz tā nemainīgumu un atbilstoši teritorijas plānojumam plānojušas savu rīcību.¹⁹⁵ Bet, vērtējot reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministra rīkojumu par detālplānojumu apturēšanu,¹⁹⁶ tiesa īpaši uzsvēra tiesiskās stabilitātes principa lielo nozīmi tieši teritorijas plānošanas jomā, norādot, ka privātpersonām ir tiesības plānot saimniecisko darbību savā nekustamajā īpašumā, rēķinoties ar teritorijas plānojuma stabilitāti, turklāt šis princips kļūst īpaši aktuāls, kad teritorijas plānojums ir spēkā jau ilgāku laiku un kopš tā spēkā stāšanās nav notikusi būtiska tiesisko vai faktisko apstākļu maiņa, kas ļautu apšaubīt teritorijas plānojuma

¹⁹¹ Konvencijā paredzētā sešu mēnešu termiņš pieteikuma iesniegšanai skaitāms no pēdējās nacionālās institūcijas nolēmuma pieņemšanas brīža, nevis no dienas, kad valsts ir atzinusi personas tiesības vērsties Eiropas Cilvēktiesību tiesā

¹⁹² Par Limbažu pilsētas domes 2006. gada 25. janvāra saistošo noteikumu Nr. 4 „Limbažu pilsētas teritorijas plānojuma grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” plānojuma, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. Pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007. gada 26. aprīļa spriedums lietā Nr. 2006-38-03. Latvijas Vēstnesis, 2007. gada 9. oktobris, Nr. 70 (3646)

¹⁹³ Endziņš A. Kā vērtēt jaunāko Satversmes tiesas praksi. Jurista Vārds, 09.10.2007., Nr. 41

¹⁹⁴ Čepāne I. Teritorijas plānošanas aktuālās tiesiskās problēmas. Jurista Vārds 04.12.2007., nr.. 49 (502)

¹⁹⁵ Par Limbažu pilsētas domes 2006. gada 25. janvāra saistošo noteikumu Nr. 4 „Limbažu pilsētas teritorijas plānojuma grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” plānojuma, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. Pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007. gada 26. aprīļa spriedums lietā Nr. 2006-38-03. Latvijas Vēstnesis, 2007. gada 9. oktobris, Nr. 70 (3646)

¹⁹⁶ Par reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministra 2007. gada 6. jūnija rīkojuma Nr. 2-02/144 „Par Kolkas pagasta padomes 2003. gada 13. jūnija saistošo noteikumu Nr. 6 „Kolkas pagasta teritorijas plānojums” apturēšanu daļā”: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008. gada 27. marta spriedums lietā Nr. 2007-17-05. Latvijas Vēstnesis, 2008. gada 3. aprīlis, Nr. 52 (3836)

tiesiskumu. Tāpat tiesa mudināja likumdevēju noteikt iesaistīto pušu tiesību taisnīgu līdzsvaru, apsverot iespēju likumā noteikt arī termiņu, kādā reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrs var apturēt vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu. Tādēļ var piekrist viedoklim, ka lielā mērā Satversmes tiesa norādīja likumdevējam uz nepieciešamību novērst tiesiskās stabilitātes apdraudējumu¹⁹⁷ un pamudināja Saeimu izdarīt izmaiņas likumā. Savukārt, kad iesniedzēji 2008. gadā bija vērsušies Satversmes tiesā ar konstitucionālo sūdzību par 2004.gada 1.decembrī, tātad vairāk kā trīs gadus un sešus mēnešus pēc tā spēkā stāšanās, Jūrmalas pilsētas domes apstiprināta detālplānojuma atbilstību Satversmei, lai arī nepastāvēt likumiskam pieteikuma iesniegšanas termiņam, Satversmes tiesa vērtēja apstrīdēšanas termiņa atbilstību tiesiskās stabilitātes un tiesiskās paļāvības principiem. Nonākot pie atziņas, ka pēc apstrīdētā detālplānojuma spēkā stāšanās ir pagājis pārāk ilgs laiks, lai tā iespējamā atzīšana par spēkā neesošu nenonāktu pretrunā ar tiesiskās stabilitātes un tiesiskās paļāvības principiem¹⁹⁸, līdz ar to uzskatot tiesvedības turpināšanu par neiespējamu, tā tiesvedību izbeidza.

2010.gadā, papildinot likumu ar jaunu 19.³ pantu,¹⁹⁹ tiesiskās stabilitātes nolūkā terminēti tika arī pieteikumi par vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu un likumu par īpašuma atsavināšanu sabiedrības vajadzībām,²⁰⁰ tā novēršot situācijas, kad tiek apstrīdēti tādi likumi, kas apstiprināti pat pirms 5 gadiem. Termiņa prasība netika attiecināta uz tiesas un zemesgrāmatu nodaļu tiesneša iesniegumu, pamatojot to ar nepieciešamību arī pēc ilgāka laika vērtēt strīdus par kompensāciju saistībā ar teritorijas plānojumu tiesā.²⁰¹ Termiņa ilgumu saskaņojot ar jau spēkā esošo termiņu konstitucionālās sūdzības iesniedzējiem, personām vai citiem konstitucionālās kontroles subjektiem tika piešķirts samērīgs laika periods, kurā iespējams sagatavoties pieteikuma iesniegšanai. Tādējādi tiesiskās stabilitātes apdraudējums attiecībā uz šiem pieteikuma viediem tika novērsts vēl pirms ieviesta tāda pati prasība attiecībā uz konstitucionālo sūdzību, nepastāvēt citiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, un kā neesamība līdzīgi radīja problēmas Satversmes tiesas praksē. Skaidrības labad jāpiemin, ka likuma 19.³ pants piedzīvoja izmaiņas arī ar 2011.gadā,²⁰² kad tika izstrādāts Teritorijas attīstības plānošanas likums,²⁰³ kas turpmāk detālplānojumam

¹⁹⁷ Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 202.lpp.

¹⁹⁸ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009. gada 27. janvāra lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2008-23-03. Latvijas Vēstnesis, 2009.gada 19.februāris, Nr.28 (4014)

¹⁹⁹ Grozījumi Satversmes tiesas likumā: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2009.gada 30.decembris, Nr. 205 (4191), 30.12.2009.

²⁰⁰ Likumprojekta "Grozījumi Satversmes tiesas likumā" anotācija. Pieejams:

<http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/3A28E1852864ABF5C225763B0033C63A?OpenDocument> Aplūkots: [aplūkots 2016.gada 10.oktobrī]

²⁰¹ Latvijas Republikas Saeimas Juridiskās komisijas Tiesu politikas apakškomisijas 2009.gada 22.septembra sēdes audioieraksts. Pieejams Saeimas arhīvā

²⁰² Grozījumi Satversmes tiesas likumā. Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis 2011.gada 14.decembris, Nr. 196 (4594)

²⁰³ Teritorijas attīstības plānošanas likuma 27.pants paredz, ka persona ir tiesīga likumā noteiktajā kārtībā iesniegt Satversmes tiesā konstitucionālo sūdzību par pašvaldības saistošo noteikumu atbilstību augstāka juridiskā spēka normām, ja pirms tam tā izpildījusi šī panta prasību divu mēnešu laikā pēc tam, kad stājušies spēkā saistošie noteikumi, ar kuriem apstiprināts vietējās pašvaldības teritorijas plānojums vai lokālplānojums, atbildīgajai ministrijai iesniegt iesniegumu. Teritorijas attīstības plānošanas likums. Latvijas Vēstnesis, 2011.gada 2.novembris, nr.173 (4571)

noteica administratīvā akta statusu, un paredzēja jaunu dokumenta veidu - lokālpilnojumu, kas tiek apstiprināts ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem, tas ir, ar ārējo normatīvo aktu. Līdz ar to, detālpilnojumu izvērtēšana vairs nebija piekritīga Satversmes tiesai, taču tās kompetencē ietilpst lokālpilnojumu izvērtēšana.²⁰⁴ Līdz ar to ne tikai konstitucionālās sūdzības iesniedzējam, bet visiem konstitucionālās kontroles subjektiem, uz kuriem neattiecas īpaši izņēmumi, saskaņā ar aktuālo likuma redakciju ir jāievēro sešu mēnešu termiņš, kā arī jāizpilda prasības, kas noteiktas Teritoriālās attīstības plānošanas likumā, lai nezaudētu tiesības apstrīdēt tiesā teritorijas pilnojumu vai lokālpilnojumu.

Tālākie likuma grozījumi attiecībā uz pieteikumu iesniegšanas terminēšanu ierobežoja pašvaldības tiesības vērsties Satversmes tiesā. Ieviešot konstitucionālās kontroles institūtu, likumdevējs piešķīra pašvaldībām tiesības ne vien vērsties Satversmes tiesā kā konstitucionālās kontroles subjektam, kad tās tiesības tiek aizskartas, bet arī noteica, ka domstarpību risināšana starp pašvaldības domi un atbildīgo ministru attiecībā uz saistošo noteikumu atbilstību augstāka juridiska spēka normām ietilpst Satversmes tiesas kompetencē. Satversmes tiesas likuma 17.panta sestā daļa pamata redakcijā tiesības iesniegt pieteikumu par tāda rīkojuma atbilstību likuma, ar kuru ministrs atcēlis pašvaldības domes saistošos noteikumus, paredzēja attiecīgajai domei, bet 19.pants noteica, ka pieteikums tiek pieņemts likuma Par pašvaldībām²⁰⁵ 49.panta kārtībā, tajā ieviešot atbilstošu procedūru, kas domei jāievēro.²⁰⁶ Tādējādi pašvaldības domes pieteikuma iesniegšanu regulē divi normatīvie akti. Neskatoties uz pienākumu ievērot speciālo procedūru, likums neparedzēja, ka pašvaldības tiesības vērsties tiesā būtu terminētas. Taču Satversmes tiesa atzina, ka tiesiskās stabilitātes princips prasa, lai pieteikums tiktu iesniegts saprātīgā laikā pēc tam, kad reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrs izdevis rīkojumu par nelikumīgu domes izdotu saistošo noteikumu vai citu normatīvo aktu vai to atsevišķu punktu darbību,²⁰⁷ tā norādot uz konstitucionālās kontroles subjektu pienākumu rūpēties par tiesisko stabilitāti, īpaši, ja pieteikuma iesniedzējs ir valsts varas orgāns. 2010.gadā likuma "Par pašvaldībām" 49.pantā tika ieviesta prasība²⁰⁸ noteiktu termiņu ievērot, gan pildot speciālās likuma prasības un sniedzot pamatojumu tam, kāpēc dome nepiekrīt ministra atzinumā norādītajam, gan arī sagatavojot pieteikumu Satversmes tiesai, jo citādi nav iespējams noteikt, kad nelikumīgie saistošie noteikumi vai cits normatīvais akts vai to atsevišķs punkts atzīstams par spēku zaudējušu, ja domes vai tās

²⁰⁴ Likumprojekta "Grozījumi Satversmes tiesas likumā" anotācija. Pieejams:

<http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/05676FFB29CDBACAC2257936004C9947?OpenDocument> [aplūkots 2016.gada 10.oktobrī]

²⁰⁵ Likums Par pašvaldībām, Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1994.gada 24.maijs, Nr. 61 (192)

²⁰⁶ Grozījumi likumā Par pašvaldībām. Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1997.gada 13.novembris, Nr. 296/297 (1011/1012)

²⁰⁷ Par reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministra 2007. gada 6. jūnija rīkojuma Nr. 2-02/144 „Par Kolkas pagasta padomes 2003. gada 13. jūnija saistošo noteikumu Nr. 6 „Kolkas pagasta teritorijas plānojums” apturēšanu daļā”: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 27.marta spriedums lietā Nr.2007-17-05. Latvijas Vēstnesis, 2008.gada 3.aprīlis, Nr.52 (3836)

²⁰⁸ Grozījumi likumā "Par pašvaldībām". Latvijas Vēstnesis", 2010.gada 7.jūlijs, Nr.106 (4298)

priekšsēdētājs nepilda speciālās procedūras prasības.²⁰⁹ Tādējādi tika novērstas iespējamās tiesiskās stabilitātes apdraudējuma situācijas, kad pašvaldība novilcina vēršanos Satversmes tiesā, kamēr saistošie noteikumi ar ministra rīkojumu ir apturēti. Pēc autore domām, trīs mēnešu termiņš no ministra rīkojuma saņemšanas brīža pašvaldības pieteikuma sagatavošanai ir uzskatāms par atbilstošu, ņemot vērā, ka pašvaldības domei pieejami lielāki resursi nekā, piemēram, konstitucionālās sūdzības iesniedzējam.

Neskatoties uz pretrunām, ko radīja termiņa neesamība attiecībā uz konstitucionālo sūdzību, nepastāvot vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, attiecīgā 19.² panta ceturtās daļas redakcija saglabājās līdz pat 2011.gadam. Izmaiņas, kas paredzētas Satversmes tiesas procesa pilnveidošanai sakarā ar lietu skaita ievērojamo pieaugumu 2011.gadā²¹⁰ skāra arī konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņu. Skaidrojot termiņa nepieciešamību, tika norādīts uz termiņa neesamības radītām problēmām, kad Satversmes tiesai, piemēram, jālemj par pieteikumiem, kurus iesniedz personas, kas aizskārumu pacietušas vairākus gadus, un vēršas tiesā tikai tad, kad jau pastāv jauns regulējums.²¹¹ Pastāvot vienprātībai, ka termiņa neesamība rada problēmas Satversmes tiesas praksē un kaitē tiesiskajai stabilitātei, 19.² panta ceturtā daļa tika papildināta ar otro teikumu, kas noteica, ka, nepastāvot personas iespējām Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.

Var secināt, ka apsvērumi, kas kalpoja par pamatu sešu termiņa prasības ieviešanai, bija gan tiesiskās stabilitātes nodrošināšana, gan arī ievērojamais lietu skaita pieaugums un Satversmes tiesas noslodze. Sešu mēnešu termiņš no aizskāruma brīža tika paredzēts, lai disciplinētu iesniedzējus un novērstu novēlotu pieteikumu nonākšanu Satversmes tiesas tiesvedībā. Termiņa ilgums tika pamatots ar argumentu, ka, seši mēneši pamattiesību aizsardzībai ir garākais termiņš starp valstīm, kurās pastāv konstitucionālās sūdzības institūts un kurās termiņš svārstās no 30 dienām līdz sešiem mēnešiem, tāpēc, tas ir pietiekami ilgs laika posms, lai persona spētu sagatavot pieteikumu. Tāpat tika norādīts uz aktīvā pamattiesību aizsargātāja teoriju un iesaistīto personu tiesībām paļauties uz esošo regulējumu, atbilstoši tam plānojot savu rīcību.²¹² Arī pati Satversmes tiesa ir apstiprinājusi, ka paredzot šo sešu mēnešu termiņu, likumdevējs ir prezumējis, ka gadījumā, ja apstrīdētā norma personai rada būtisku pamattiesību aizskārumu, tā

²⁰⁹ Latvijas Republikas Saeimas juridiskās komisijas 2010.gada 27.maija Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas sēdes audioieraksts. Pieejams Saeimas arhīvā

²¹⁰ Grozījumi Satversmes tiesas likumā: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1.06.2011., Nr.85 (4483)

²¹¹ Latvijas Republikas 10.Saeimas Juridiskās komisijas Tiesu politikas apakškomisijas 2011.gada 15.marta sēdes audioieraksts. Pieejams Saeimas arhīvā

²¹² Latvijas Republikas 10.Saeimas Juridiskās komisijas Tiesu politikas apakškomisijas 2011.gada 15.marta sēdes audioieraksts. Pieejams Saeimas arhīvā

nekavējoties vērsīsies Satversmes tiesā, taču, ja persona to nav darījusi, tad aizskārums, visdrīzāk, nav būtisks.²¹³ Paredzot, ka pamattiesību aizskāruma brīža noteikšana praksē varētu radīt grūtības, tika skaidrots, ka šādos gadījumos pieteikuma iesniedzējam būs jāsniedz pietiekams pamatojums attiecībā uz aizskāruma brīdi, savukārt kolēģijai tas būs rūpīgi jāizvērtē.²¹⁴ Tādējādi pieteikuma iesniedzējam ne vien jānosauc brīdis, kad aizskārums radies, bet arī atbilstoši jāpamato. Par to, cik būtiska nozīme ir personas aizskāruma pamatojumam pieteikumā, autore atgriezīsies arī vēlāk. Tā kā jaunā regulējuma izstrādes un pieņemšanas brīdī Satversmes tiesas lietvedībā jau atradās pieteikumi, kas iesniegti tobrīd spēkā esošā likuma 19.² panta kārtībā, kā arī nevarēja izslēgt iespēju, ka kāda persona tieši tobrīd grasās savas aizskartās pamattiesības aizstāvēt, gatavojot pieteikumu Satversmes tiesai,²¹⁵ tad likumā tika iekļauts jauns punkts likuma pārejas noteikumos, tika ieviests saprātīgs pārejas periods, lai privātpersonas, kas grasās savas aizskartās pamattiesības aizsargāt konstitucionālajā tiesā un paļaujas uz šādas iespējas likumību, joprojām varētu to izdarīt.

3.2. Terminētie pieteikuma veidi Satversmes tiesas procesā

Satversmes tiesas procesam laika gaitā pilnveidojoties un termiņa prasību ieviešot attiecībā uz vairākiem pieteikumu veidiem, no šobrīd spēkā esošās Satversmes tiesas likuma redakcijas termiņa prasība izriet attiecībā uz trīs veidu pieteikumiem: 1) konstitucionālā sūdzība iesniedzama sešu mēnešu laikā; 2) pieteikums par lietas ierosināšanu attiecībā uz likumu par konkrēta nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu sabiedrības vajadzībām, kā arī attiecībā uz vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu vai lokālplānojumu iesniedzams sešu mēnešu laikā pēc attiecīgā likuma spēkā stāšanās dienas; 3) pašvaldības domes pieteikums par lietas ierosināšanu par tāda rīkojuma atbilstību likumam, ar kuru Ministru kabineta pilnvarotais ministrs ir apturējis pašvaldības domes pieņemto lēmumu iesniedzams likumā Par pašvaldībām noteiktajā trīs mēnešu termiņā. Šo atsevišķo pieteikumu veidu ierobežošana ar termiņa prasību, ir pamatojama gan ar attiecīgo konstitucionālās kontroles formu, gan arī ar apstrīdamā tiesību akta un visas lietas specifiku²¹⁶. Pēc autores domām, termiņš noteikts attiecībā uz tiem pieteikumu veidiem, kuri pretējā gadījumā, pastāvot neierobežotai iespējai īstenot konstitucionālo kontroli, izraisītu vērā ņemamu tiesiskās stabilitātes satricinājumu.

²¹³ Par likuma "Par tiesu varu" 86. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 102. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013.gada 10.maija spriedums lietā Nr.2012-16-01. Latvijas Vēstnesis, 2013.gada 13.maijs, Nr.90 (4896)

²¹⁴ Latvijas Republikas 10.Saeimas Juridiskās komisijas Tiesu politikas apakškomisijas 2011.gada 15.marta sēdes audioieraksts. Pieejams Saeimas arhīvā

²¹⁵ Sk., piemēram, Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2012.gada 28.februāra lēmums (pieteikums 3/2012)

²¹⁶ Rodiņa A. Termiņš pieteikuma iesniegšanai Satversmes tiesā: aktuālākie jautājumi. Tiesību efektīvas piemērošanas problemātika. Latvijas Universitātes 72.konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2014, 319.lpp.

Atkarībā no konstitucionālās kontroles subjekta, kam ar likumu noteikts pienākums termiņu ievērot, var, pirmkārt, izdalīt personu iesniegtos pieteikumus jeb konstitucionālās sūdzības. Otrkārt, pašvaldību, iesniedzot pieteikumu par tāda rīkojuma atbilstību likumam, ar kuru ministrs ir apturējis pašvaldības domes pieņemto lēmumu. Visbeidzot, var piekrist viedoklim, ka likums paredz teorētisku iespēju likumu par konkrēta nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu sabiedrības vajadzībām vai vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu vai lokālpilnojumumu apstrīdēt arī citiem konstitucionālās kontroles subjektiem,²¹⁷ ne tikai konstitucionālās sūdzības subjektiem. Tātad, teorētiski arī abstraktās konstitucionālās kontroles subjektiem, kam citkārt termiņa prasība jāievēro nav, apstrīdot minētos normatīvos aktus, būtu tiesiskās stabilitātes labā jārēķinās ar likumā noteikto 6 mēnešu termiņu. Savukārt no termiņa skaitīšanas sākuma brīža aspekta termiņus iespējams iedalīt trīs grupās: 1) termiņš, kas skaitāms no likuma spēkā stāšanās dienas; 2) termiņš, kas skaitāms no pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās; 3) termiņš, kas skaitāms no aizskāruma brīža; 4) termiņš, kas skaitāms no vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra rīkojuma saņemšanas dienas, ievērojot likuma Par pašvaldībām 49.panta noteikumus. Termiņa skaitīšanas sākuma brīdim ir izšķiroša nozīme tieši lietas ierosināšanas stadijā, jo tas var kalpot par iemeslu, kādēļ Satversmes tiesa atsakās ierosināt lietu un iesniedzējs var būt zaudējis tiesības īstenot konstitucionālo kontroli Satversmes tiesas procesā.

3.3. Termiņš kā pieteikuma satura būtisks elements

Pieteikuma iesniegšanas termiņš ir “konkretizēts laiks, kurā personai ir jāveic procesuālas darbības: jāiesniedz pieteikums”²¹⁸ un viena no likumā noteiktajām prasībām, kas jāievēro, lai varētu tikt uzsākts process Satversmes tiesā, kā neievērošana var rezultēties ar atteikumu ierosināt lietu, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20.panta piektās daļas 3. punktu. Tādējādi termiņš uzlūkojams kā priekšnoteikums, kas ierobežo personas tiesības vērsties Satversmes tiesā. Tāpēc termiņa nozīme lietas ierosināšanas stadijā, piemērošanas pamatprincipi, kā aplūkošanai autore pievērsīsies turpmākajās nodaļās, ir sevišķi nozīmīga. Tikpat būtiska ir arī Satversmes tiesas kolēģiju lēmumu analīze, kas ļauj izdarīt secinājumus par to, kā praksē tiek piemērots un vērtēts termiņa institūts un vai šīs prasības piemērošanu ir iespējams pilnveidot.

Satversmes tiesas likuma 20.panta pirmā daļa noteic, ka par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu lemj kolēģija triju tiesnešu sastāvā vai objektivitātes nolūkā rīcības sēde pilnā tiesas sastāvā izņēmuma gadījumos. Var piekrist, ka pieteikuma iesniedzēja pienākums ir

²¹⁷ Rodiņa A. Termiņš pieteikuma iesniegšanai Satversmes tiesā: aktuālākie jautājumi. Tiesību efektīvas piemērošanas problemātika. Latvijas Universitātes 72.konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2014, 322.lpp.

²¹⁸ Turpat, 320.lpp.

vispirms pārliecināt Satversmes tiesas kolēģiju vai rīcības sēdi, ka pieteikums atbilst visām prasībām.²¹⁹ Tādējādi termiņam nozīme ir tieši lietas ierosināšanas stadijā, bet kolēģijas ziņā saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20.panta piekto daļu ir vērtēt, vai iesniegtais pieteikums ir atbilstošs 19.-19.³ panta prasībām. Kolēģiju lēmumi ir strukturēti un satur likumā noteiktos kritērijus, kurus kolēģija izvērtē secīgi,²²⁰ savukārt kolēģijas pieņemtais lēmums par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu ir rakstveida procesuāls tiesību akts.²²¹ Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20.panta astoto daļu tas nav pārsūdzams, tāpēc pieteikuma iesniedzējam ir īpaši rūpīgi jāattiecas pret likuma prasībām, tostarp termiņa ievērošanas prasību.

Iepazīstoties ar kolēģiju lēmumiem, kas pieņemti laika posmā no 19.² panta ceturtās daļas otrā teikuma spēkā stāšanās 2011.gadā līdz 2016.gadam, var piekrist novērojumam, ka pieteikuma iesniedzējam negatīvi lēmumi sniedz izvērstu argumentāciju un liecina par vienotu metodiku²²² un tas attiecināms arī uz termiņa izvērtējumu. Neskatoties uz to, ka metodoloģija pieteikumu izvērtēšanai lietas ierosināšanas stadijā tika ieviesta 2009.gadā, lai atvieglotu gan kolēģijas darbu, gan pieteikuma iesniedzēja atkārtotu vēršanos tiesā,²²³ autore ievēroja, ka arī turpmākajos gados attiecībā uz termiņu izvērtējums kolēģiju praksē nav pilnīgs. Sastopami arī tādi lēmumi par atteikšanos ierosināt lietu, kuros kolēģija, secinot, ka iesniedzējs ir izmantojis visus tiesību aizsardzības līdzekļus, pāriet pie juridiskā pamatojuma analīzes, termiņu neaplūkojot vispār,²²⁴ līdz ar to šādos gadījumos nav gūstams priekšstats par to, kā konkrētajā lietā skaitāms termiņš kolēģijas ieskatā. Pēdējo gadu kolēģiju praksē šādi lēmumi gan vairs nav atrodamī, un vienmēr arī atteikumā ierosināt lietu, kad atteikuma pamats nav saistīts ar termiņu, šis elements tiek rūpīgi izvērtēts. Šāda kolēģiju prakse atzīstama par pozitīvu, jo palīdz iesniedzējam labāk izprast lēmuma saturu un novērtēt savas iespējas vērsties tiesā atkārtoti. Vienlaikus, tā kā pēdējo gadu kolēģiju lēmumi tiek publicēti, tas dod iespēju citiem potenciālajiem iesniedzējiem analizēt lēmumos ietvertās atziņas un izmantot tās pieteikumu sekmīgai sagatavošanai, Turklāt autore pārliecinājās par pozitīvu pēdējo gadu kolēģiju praksi arī attiecībā uz iesniedzējam labvēlīgiem lēmumiem, kur gandrīz vienmēr tiek iekļauts pilnīgs termiņa izvērtējums,²²⁵ iepretim iepriekšējo

²¹⁹ Rodiņa A. Konstitucionālajai sūdzībai – 15. Konstitucionālās sūdzības satura elementi: no teorijas līdz praksei. Jurista Vārds, 2016.gada 30.augusts, nr. 35 (938)

²²⁰ Kolēģija vērtē, vai 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai; 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu; 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² panta prasībām; 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu; 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija, kā arī juridiskā pamatojuma esamību attiecībā uz personu konstitucionālajām sūdzībām.

²²¹ Rodiņa A., Amoliņa D. Lēmums par atteikšanos ierosināt lietu Satversmes tiesā: teorētiskie un praktiskie aspekti. Jurista Vārds, 2013. 2.jūlijs, nr.26 (777)

²²² Turpat

²²³ Turpat

²²⁴ Skat. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2011.gada 28.septembra lēmums (pieteikums Nr.140/2011). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā; Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2011.gada 28.aprīļa lēmums (pieteikums Nr.53/2011) Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²²⁵ Skat. Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016.gada 15.aprīļa lēmums (pieteikums Nr.58/2016), npublicēts, pieejams Satversmes tiesā; Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016.gada 12.maija lēmums (pieteikums Nr.55/2016), npublicēts, pieejams

gadu lēmumiem, kur termiņa prasība tiek skarta, pārsvarā vien norādot, ka pieteikums ir iesniegts termiņā²²⁶ vai arī satur norādi, ka pieteikums atbilst arī citām likuma prasībām, atsevišķi termiņu nevērtējot.²²⁷ Tāpat šāda pieeja lēmumu sastādīšanai ir vērtīga no pētniecības viedokļa, jo sniedz daudz plašāku priekšstatu un ļauj izdarīt secinājumus par to, kā tiek piemērota termiņa prasība. Tādēļ var secināt, ka lēmumu kvalitāte attiecībā uz termiņa izvērtējumu ir uzlabojusies kā lēmumos par atteikšanos ierosināt lietu, tā arī lēmumos par lietas ierosināšanu.

Iztrūkstot kādam no pieteikuma iesniegšanai noteiktajiem priekšnoteikumiem, tālāka pieteikuma sastāvdaļu izvērtēšana ir kolēģijas rīcības brīvības jautājums, jo ne Satversmes tiesas likums, ne Satversmes tiesas reglaments²²⁸ (turpmāk – Reglaments) neparedz turpmāku izvērtējumu lēmumā iekļaut. Lēmumos par atteikšanos ierosināt lietu kolēģija termiņu pārsvarā analizē gadījumos, ja tā neievērošana ir galvenais atteikuma pamats, un ir tikai loģiski, ka tie satur vispilnīgāko termiņa izvērtējumu. Autore sastapās ar tādiem lēmumiem, kas uzlūkojami kā ļoti kvalitatīvi, jo satur plašu argumentāciju attiecībā uz termiņu un ietver arī termiņa mērķa izskaidrošanu.²²⁹

Dažkārt arī, ja pieteikums neatbilst citām prasībām, ko kolēģija konstatē pirms termiņa kritērija, lietderības apsvērumu dēļ ir nepieciešams norādīt arī to, vai iesniedzējs ir ievērojis termiņu un kā termiņš attiecīgajā situācijā ir skaitāms. Piemēram, iztrūkstot subsidiaritātes kritērijam, kolēģija uzskatīja par lietderīgu norādīt konstitucionālās sūdzības iesniedzējam, ka termiņš nav ievērots,²³⁰ paredzot personas atkārtotu vēršanos tiesā. Līdzīgi, kad pieteikumā nebija pamatots, ka iesniedzējs būtu ievērojis subsidiaritātes prasību, vai ka tiesību aizsardzības līdzekļi nepastāv, kolēģija tomēr lietderības labad norādīja, ka sešu mēnešu termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir jau beidzies.²³¹ Citos gadījumos ir tikai loģiski, ka, iztrūkstot aizskārumam vai subsidiaritātes ievērošanas prasībai, termiņa vērtējumu nav iespējams iekļaut lēmumā, jo nav iespējams identificēt brīdi, no kura termiņš būtu skaitāms.²³² Dažkārt, ja

Satversmes tiesā; Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 16.aprīļa lēmums (pieteikums Nr.41/2015), npublicēts, pieejams Satversmes tiesā; Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 3.jūlija lēmums (pieteikums Nr.90/2015). Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2015-15-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots: 2016.gada 3.novembrī]

²²⁶ Skat. Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2011.gada 5.janvāra lēmums (pieteikums Nr.324/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā; Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2012.gada 8.marta lēmums (pieteikums Nr.22/2012). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā; Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2012.gada 31.janvāra lēmums (pieteikums Nr.4/2012). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²²⁷ Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2011.gada 3.marta lēmums (pieteikums Nr.21/2010). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²²⁸ Satversmes tiesas reglaments. Latvijas Vēstnesis, 2014. 12.februāris, nr. 31 (5090)

²²⁹ Skat. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2012.gada 28.novembra lēmums (pieteikums Nr.180/2012). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²³⁰ Skat. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 23.aprīļa lēmums (pieteikums Nr.48/2015). Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/2015-gada-23-aprila-kolegijas-lemums-pieteikums-nr-482015/> [aplūkots: 2016.gada 3.novembrī]

²³¹ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013.gada 30.septembrī (pieteikums Nr.172/2013). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā; Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016.gada 3.novembra lēmums (pieteikums Nr.252/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²³² Skat., Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016.gada 24.augusta lēmums (pieteikums Nr.200/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

pieteikums nesatur informāciju par subsidiaritātes principa ievērošanu, kolēģija lēmumā par atteikšanos ierosināt lietu var ietvert norādi, ka pieteikums neatbilst citām Satversmes tiesas likuma 19.² panta prasībām, tāpēc kolēģija nevar pārliecināties par to, vai ir ievērots termiņš²³³ vai arī nav gūstams ieskats, vai pieteikums iesniegts 19.² pantā noteiktajā termiņā.²³⁴

Analizējot kolēģiju praksi, novērojams, ka kolēģija atkāpjas no pieteikuma vērtēšanas metodikas un atkārtoti neveic analīzi attiecībā uz tām pieteikuma sastāvdaļām, kas iepriekšējos lēmumos jau izvērtētas, tostarp termiņa skaitīšana,²³⁵ jo to darīt nav ne lietderīgi, ne nepieciešami. Ir pareizi, ka arī šajos lēmumos tiek īsa uzskaitījuma veidā norādīts iepriekšējā kolēģijas lēmumā lemtais. Lai gan atkārtoti iesniegtu pieteikumu gadījumā kolēģija vadās no pieņēmuma, ka iesniedzējam likuma prasības jau ir zināmas,²³⁶ ir lietderīgi likumam neatbilstoša pieteikuma gadījumā norādīt ne tikai termiņa sākuma, bet arī tuvu esošu beigu datumu, ja ir pamatoti sagaidāms, ka pieteikuma iesniedzējs vērsīsies tiesā atkal. Piemēram, kolēģija šādi rīkojās, kad pieteikums tika saņemts vai 1 dienu pirms termiņa notecējuma, lēmumā norādot: “pieteikuma iesniegšanas termiņš skaitāms no 2015. gada 15. janvāra un attiecīgi noslēdzas 2015. gada 15.jūlijā”.²³⁷ Pēc autores domām, termiņa notecēšanas datuma norādīšana lēmumā būtu pozitīvi vērtējama arī citos gadījumos, piemēram, šādu informāciju kolēģija bija iekļāvusi arī lēmumā par lietas ierosināšanu, kad pieteikums tika iesniegts pāris dienas pirms termiņa beigām.²³⁸

Autores ieskatā pareiza un pamatota ir arī kolēģiju prakse, kurā var saskatīt tiesas atteikšanos no formāla Satversmes tiesas procesa regulējuma piemērošanas. Piemēram, kādā konstitucionālajā sūdzībā iesniedzēji nebija pieteikumā ietvēruši pamatojumu, vai ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, kā to prasa Satversmes tiesas likums. Kolēģijai šādos gadījumos ir tiesības atzīt pieteikumu par neatbilstošu 19.² panta otrās daļas prasībām. Tomēr saskaņā ar 20.panta piektajā daļā ietverto formulējumu “kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu” kolēģijai, ciktāl tas atbilst Satversmes tiesas likums prasībām,²³⁹ ir rīcības brīvība pieteikuma izvērtēšanā. Pārbaudot Tiesu informatīvajā sistēmā pieejamo informāciju, kolēģija pati pārliecinājās, ka iesniedzēji subsidiaritātes prasību ir

²³³ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 28.aprīļa lēmums (pieteikums Nr.53/2015). Npublicēts pieejams Satversmes tiesā

²³⁴ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2009.gada 13.janvāra lēmums (pieteikums Nr.395/2009). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²³⁵ Piemēram, Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016.gada 31.augusta lēmums (pieteikums Nr.194/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²³⁶ Rodiņa A., Amoliņa D. Lēmums par atteikšanos ierosināt lietu Satversmes tiesā: teorētiskie un praktiskie aspekti. Jurista Vārds, 2013. 2.jūlijs, nr.26 (777)

²³⁷ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 6.augusta lēmums (pieteikums Nr.118/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā.

²³⁸ Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013. gada 11.janvāra lēmums (pieteikums Nr.208/2012). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²³⁹ Rodiņa A., Amoliņa D. Lēmums par atteikšanos ierosināt lietu Satversmes tiesā: teorētiskie un praktiskie aspekti. Jurista Vārds, 2013. 2.jūlijs, nr.26 (777)

ievērojuši, kas ļāva turpināt pieteikuma iesniegšanas kritēriju, arī termiņa, izvērtēšanu. Vienlaikus kolēģija vērsa iesniedzēju uzmanību uz to, ka ar pienācīgāku rūpību jāizturas pret pieteikuma noformēšanai izvirzītajām prasībām.²⁴⁰ Šāda rīcība padara Satversmes tiesas procesu efektīvāku no demokrātiskas un tiesiskas valsts principa īstenošanas viedokļa un pamudina konstitucionālās sūdzības iesniedzējus arvien uzlabot pieteikumu kvalitāti.

3.3.1. Termiņa skaitīšanas pamatprincipi

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 26. panta pirmo daļu naudas soda kā procesuālās sankcijas izpildei un procesuālo termiņu skaitīšanai piemērojami Civilprocesa likuma²⁴¹ (turpmāk - CPL) noteikumi. Satversmes tiesas likumā un Reglamentā neregulētus procesuālus jautājumus saskaņā ar likuma 26.panta pirmo daļu izlemj Satversmes tiesa, tādēļ uzskatāms, ka pastāv tikai Satversmes tiesai raksturīgs process, bet CPL normas piemērojamas vienīgi termiņa skaitīšanai, taču ne procesuālo termiņu atjaunošanai.

Atbilstoši CPL 47.panta noteikumiem termiņš, kas skaitāms mēnešos, izbeidzas termiņa pēdējā mēneša attiecīgā datumā un procesuālo darbību, kurai beidzas termiņš, var izpildīt termiņa pēdējā dienā līdz pulksten divdesmit četriem. Iesniedzējam ir jāņem vērā, ka pieteikums noteiktā termiņā ir nevis jāsaņem, bet jāiesniedz Satversmes tiesā,²⁴² līdz ar to pieteikumi Satversmes tiesai, kas nodoti sakaru iestādē termiņa pēdējā dienā, uzskatāmi par nodotiem termiņā. Taču, ja kolēģija lemj par atteikšanos ierosināt lietu, jo iztrūkst kāda būtiska pieteikuma elementa, piemēram, pieteikums neatbilst tā noformēšanas vispārējām prasībām vai tajā iztrūkst juridiskā pamatojuma, tad pieteikuma iesniedzējs joprojām ir tiesīgs vērsties Satversmes tiesā, bet jāņem vērā, ka termiņa tecējums tamdēļ apturēts netiek. Kad persona pēc kolēģijas konstatēto trūkumu novēršanas izlems vērsties Satversmes tiesā atkārtoti, tiesa termiņu pieteikuma iesniegšanai skaitīs no iepriekšējā lēmumā konstatētā termiņa sākuma datuma.²⁴³

Tā kā jebkurš pieteikums Satversmes tiesā jāiesniedz rakstveidā, nosūtot to pa pastu vai iesniedzot tiesas kancelejā, kolēģija lēmumos, cita starpā analizējot, vai ir ievērots pieteikuma iesniegšanas termiņš, norāda arī datumu, kad pieteikums ir saņemts Satversmes tiesas kancelejā,²⁴⁴ nodots sakaru iestādē (pasta zīmoga datumu)²⁴⁵ vai iesniegts vienotajā valsts un

²⁴⁰ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016.gada 10.oktobra lēmums (pieteikums Nr.223/2016). Nepublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁴¹ Civilprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis. 1998. 3.novembris, nr.326/330 (1387/1391)

²⁴² Rodiņa A. Termiņš pieteikuma iesniegšanai Satversmes tiesā: aktuālākie jautājumi. Tiesību efektīvas piemērošanas problemātika. Latvijas Universitātes 72.konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2014, 320.lpp.

²⁴³ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 5.jūnijā lēmums (pieteikums 86/2015). Nepublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁴⁴ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 18.februāra lēmums (pieteikums 14/2016). Nepublicēts, pieejams Satversmes tiesā

pašvaldību pakalpojumu portālā “Latvija.lv”.²⁴⁶ Lai arī dažkārt kolēģija lēmumā papildus pasta zīmoga datumam norāda datumu, kurā pieteikums saņemts Satversmes tiesā,²⁴⁷ no termiņa skaitīšanas viedokļa šim datumam nav nozīme, jo saskaņā ar CPL 48.panta ceturto daļu nozīme ir datumam, kad pieteikums nodots sakaru iestādē. Civilprocesuālajā termiņā tiek ieskaitītas arī brīvdienas vai svētku dienas,²⁴⁸ taču gadījumā, ja termiņa pēdējā diena ir sestdiena, svētdiena vai likumā noteikta svētku diena, par termiņa pēdējo dienu skaitāma nākamā darba diena. Šāda pieeja tiek ievērota arī Satversmes tiesas procesā, un kolēģija lemj par labu iesniedzējam, ja pieteikums iesniegts nākamajā darbdienā pēc termiņa beigām, kad termiņa beigu datums bijis brīvdiena.²⁴⁹ Šajā aspektā saskatāma Satversmes tiesas procesa būtiska atšķirība no ECT pieejas²⁵⁰ sūdzības iesniegšanas termiņa skaitīšanā, kur termiņš izbeidzas neatkarīgi no tā, vai tas iekrīt brīvdienā.

CPL 48.panta pirmā daļa paredz, ka gadījumos, kad mēnešos skaitāmais termiņš beidzas tādā mēnesī, kuram nav attiecīga datuma, tas izbeidzas šā mēneša pēdējā dienā, nevis nākamā mēneša pirmajā datumā, kā varētu šķist pieteikuma iesniedzējam, kas nav rūpīgi iepazinies ar procesuālajam termiņam piemērojamo regulējumu. Šādu termiņa skaitīšanas principu ievēro arī Satversmes tiesa – kolēģija skaidrojusi, ka ar CPL 48.panta pirmajā daļā ietverto terminu “attiecīgais datums” ir saprotams datums, ar kuru ir saistīts notikums, kas nosaka termiņa sākumu, bet mēnešos skaitāms termiņa beigu datums nevar saskanēt ar tā sākuma datumu, jo viena mēneša ietvaros nav divu vienādu datumu.²⁵¹ Tādēļ termiņš, kura sākums saistāms ar 31.martu, beidzās 30.septembrī, nevis 1.oktobrī, kā to vēlējušies pamatot pieteikuma iesniedzēji.

Ja pieteikums ietver prasījumus par vairāku normu izvērtēšanu, kolēģijai jāvērtē, vai katrā no prasījumiem tas atbilst termiņa noteikumiem. Piemēram, ja no kādas konstitucionālajā sūdzībā apstrīdētās normas radītais pamattiesību aizskārums radies pirms vairāk nekā sešiem mēnešiem, iesniedzējs šajā prasījuma daļā ir termiņu nokavējis.²⁵² Ja termiņš ir saistāms ar vairāku normu spēkā stāšanos un iesniedzējs tostarp apstrīd normu, kas stājusies spēkā pirms vairāk nekā sešiem

²⁴⁵ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 24.augusta lēmums (pieteikums 197/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā, Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 23.aprīļa lēmums (pieteikums 48/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁴⁶ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 6.novembra lēmums (pieteikums 167/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁴⁷ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 23.aprīļa lēmums (pieteikums 48/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁴⁸ Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1.-28.nodaļa). Sagatavojis Autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2011, 185. lpp.

²⁴⁹ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 18.februāra lēmums (pieteikums 11/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā, Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 10.decembra lēmums (pieteikums 185/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁵⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 10.novembra lēmums lietā *Otto v. Germany*. Piejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-95990> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

²⁵¹ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016.gada 3.novembra lēmums (pieteikums Nr.252/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁵² Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 31.augustā lēmums (pieteikums 192/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā; Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 10.aprīļa lēmums (pieteikums 24/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

mēnešiem, kolēģija izdara secinājumu, ka pieteikums šajā prasījuma daļā neatbilst termiņa prasībām.²⁵³ Līdzīgi, ja pieteikums satur prasījumu izvērtēt vairāku normu satversmību, tad kolēģija to, vai ir ievērots termiņš pieteikuma iesniegšanai, vērtēs tikai attiecībā uz to prasījuma daļu, uz ko termiņa noteikumi ir attiecināmi.²⁵⁴

Paredzot, ka domstarpības starp nozares ministriju un pašvaldību tiek risinātas Satversmes tiesā, likumdevējs noteicis, ka papildus Satversmes tiesas likuma nosacījumiem, pašvaldība nav atbrīvota no pienākuma ievērot speciālo procedūru, ko nosaka likuma Par pašvaldībām 49.pants. Lemjot par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu, kolēģija vērtē arī šo prasību izpildi. Piemēram, kad Rīgas dome neievēroja noteikumu sasaukt ārkārtas sēdi divu nedēļu laikā pēc apstrīdētā rīkojuma saņemšanas un par ārkārtas sēdes laiku un norises vietu laikus paziņot atbildīgajam ministram, kolēģija pieteikumu atzina par neatbilstošu Satversmes tiesas likuma 19.panta otrās daļas prasībām²⁵⁵ un lietu neierosināja. Ja procedūra ir ievērota, tad kolēģijai iespējams lemt arī par termiņa noteikumu ievērošanu. Ja pieteikums iesniegts laikā, kas pārsniedz 3 mēnešus kopš ministra rīkojuma saņemšanas, tad kolēģijas lemj par atteikšanos lietu ierosināt termiņa nokavējuma dēļ.²⁵⁶ Jānorāda, ka šādi pieteikumi Satversmes tiesā nonāk ļoti reti, piemēram, 2015.gadā pašvaldības kā pieteikuma iesniedzēji kopumā savu aizskarto tiesību aizsardzībai vērsušās tiesā vien 2 gadījumos,²⁵⁷ tādēļ kolēģijas par to atbilstību likumam jālemj vien nedaudzos gadījumos.

Savukārt specifisku likumu kā nekustamā īpašuma atsavināšanas likums, kā arī teritorijas plānojuma vai lokālpilānojuma apstrīdēšanas termiņš tiesiskās stabilitātes nodrošināšanas nolūkā ir saistāms ar to spēkā stāšanās ir brīdi, un pieteikuma iesniedzējiem ir piemērojama šī speciālā norma. Nepareizi Satversmes tiesas likuma normas un termiņa noteikumus kolēģija piemērojusi kādā lēmumā, kur analizēts, vai iesniedzējai, kas apstrīd likumu par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu, pieejami vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi, tādējādi piemērojot 19.² panta ceturto daļu.²⁵⁸ Speciālā norma piemērojama arī attiecībā uz pieteikumiem, kuros apstrīdēts pašvaldības teritorijas plānojums vai lokālpilānojums,²⁵⁹ turklāt šajos gadījumos kolēģija

²⁵³ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 3.jūnija lēmums (pieteikums 65/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁵⁴ Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 6.jūlija lēmums (pieteikums Nr.106/2015). Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2015-16-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 2016.gada 5.novembrī]

²⁵⁵ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013.gada 4.jūnija lēmums (pieteikums Nr.99/2013). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁵⁶ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2012.gada 31.maija lēmums (pieteikums Nr.81/2012). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁵⁷ Statistika. Izskatīšanai Satversmes tiesas kolēģijās nodotie pieteikumi. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2015/10/Statistika_2015_1997-1.pdf [aplūkots 2016.gada 17.novembrī]

²⁵⁸ Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016.gada 19.maija lēmums (pieteikums Nr.58/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁵⁹ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 27.janvāra lēmums (pieteikums Nr.). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

pārliecinās, vai iesniedzējs ievērojis kārtību, ko nosaka Teritorijas attīstības plānošanas likuma 27.pants, un vērsies ar iesniegumu pie vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra.²⁶⁰ Kolēģijas lēmums būs negatīvs arī gadījumā, ja iesniedzējs mēģinās pamatot, ka termiņš nosakāms saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturto daļu.²⁶¹ Lai gan noteikts termiņš pašvaldības teritorijas plānojuma un lokālplānojuma apstrīdēšanai, bieži vien kolēģijai nākas lemt par atteikšanos ierosināt lietu²⁶² tādēļ, ka iesniedzēji joprojām mēģina apstrīdēt teritorijas plānojumus, kas spēkā stājušies pirms vairākiem gadiem.

3.4. Termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai Satversmes tiesas praksē

Satversmes 92. pantā ietvertas arī tiesības iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesā, kas ir viens no demokrātiskas iekārtas Satversmes tiesas garantiem²⁶³, tomēr, ņemot vērā, kā Latvijā nepastāv *actio popularis*, personai ir jārēķinās ar zināmiem priekšnoteikumiem, gatavojot pieteikumu - jāpierāda aizskārums, jāievēro subsidiaritātes princips, termiņš. Literatūrā pastāv viedoklis, ka Satversmes tiesas prakse jautājumā par termiņu konstitucionālās sūdzības iesniegšanai nav viennozīmīga²⁶⁴, tādēļ, lai izdarītu secinājumus par vispārējām tendencēm, īpaši nozīmīga termiņa izpētē ir tieši Satversmes tiesas prakses - tiesas spriedumu un kolēģiju lēmumu analīze, kā arī iesniegto pieteikumu aplūkošana. Turklāt konstitucionālās sūdzības satura elementi ir definēti diezgan abstrakti,²⁶⁵ tāpēc to satura noskaidrošanai īpaša uzmanība jāveltī kolēģiju lēmumu analīzei.

Termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai Satversmes tiesā ir cieši saistīts ar aktīvā pamattiesību aizsargātāja konceptu, kas normatīvi nav nostiprināts, taču ir attīstījies Satversmes tiesas praksē²⁶⁶ un izriet kā no spriedumiem, tā kolēģiju lēmumiem. Praksē sastopamā atziņa "jo persona ilgāk pacieš savu tiesību aizskārums, jo tā ir mazāk ieinteresēta savu konstitucionālo tiesību aizsargāšanā" liecina, ka jau pirms 19.² panta ceturtās daļas papildināšanas ar otro teikumu liela nozīme tika piešķirta tam, vai persona ir subjektīvi ieinteresēta savu pamattiesību aizsargāšanā. Ieviešot minēto normu, likumdevējs ir prezumējis, ka gadījumā, ja apstrīdētā norma

²⁶⁰ Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013. gada 3.decembra lēmums (pieteikums Nr.209/2013)

²⁶¹ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2011.gada 13.jūnija lēmums (pieteikums Nr.86/2011). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁶² Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2012.gada 27.marta lēmums (pieteikums Nr.35/2012). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā, Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2012.gada lēmums (pieteikums Nr.60/2012). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁶³ Rodiņa A., Amoliņa D. Lēmums par atteikšanos ierosināt lietu Satversmes tiesā: teorētiskie un praktiskie aspekti. Jurista Vārds, 2013. 2.jūlijs, nr.26 (777)

²⁶⁴ Turpat

²⁶⁵ Rodiņa A. Pieteikuma iesniegšana Satversmes tiesā: teorija un prakse. Ultra vires doktrīna konstitucionālo tiesu praksē. Lietas ierosināšana Satversmes tiesā. Satversmes tiesas 2007.gada konferences materiālu krājums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 137.lpp.

²⁶⁶ Rodiņa A. Aktīvā pamattiesību aizsargātāja koncepts konstitucionālā tiesvedībā. 2015.gada zinātniskā konference. Tēzes. Rīga:Rīgas Stradiņa universitāte, 2015, 373.lpp.

personai rada būtisku pamattiesību aizskārumu, tā nekavējoties vērsīsies Satversmes tiesā,²⁶⁷ tādēļ autore pievienojas uzskatam, ka 19.² panta ceturtās daļas otrais teikums, kas konstitucionālās sūdzības iesniegšanai paredz sešu mēnešu termiņu no aizskāruma brīža, uzliek vēl lielāku atbildību personai sekot norisēm, kas to skar,²⁶⁸ vēl aktīvāk rīkojoties savu tiesību aizsardzībai, bet personas vilcināšanās liecina, ka aizskārums, visticamāk, nav būtisks. Šis koncepts tiek iedzīvināts jau sākot ar pieteikuma iesniegšanu,²⁶⁹ tādēļ tas, vai persona ir ievērojusi termiņu un citus procesuālos priekšnoteikumus un cik aktīvi persona sadarbojas ar tiesu, var būt par pamatu tiesas secinājumiem attiecībā uz lietas ierosināšanu. Lai nošķirtu Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtajā daļā ietvertos gadījumus, autore vispirms atsevišķi aplūkos panta ceturtās daļas pirmā teikuma piemērošanu, saistot to ar 20.pantā ietverto subsidiaritātes principu.

3.4.1. Termiņa un subsidiaritātes principa sasaiste

Tā kā konstitucionālā sūdzība ir subsidiārs tiesību aizsardzības līdzeklis, termiņš tās iesniegšanai ir ļoti cieši saistīts ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā ietvertā subsidiaritātes principa īstenošanu un nav aplūkojams ārpus tā. Termiņa atskaites punkts konstitucionālās sūdzības iesniegšanai Satversmes tiesas likumā ir noteikts, ņemot vērā to, vai pastāv un vai ir iespējams izmantot citas tiesību aizsardzības iespējas.²⁷⁰ Savukārt pienākums pierādīt, vai persona šo pamatnosacījumu ir ievērojusi, gulstas uz pašu personu. Subsidiaritātes nosacījumu uzlūkojot atrauti no termiņa, iesniedzējs var nonākt pie nepareizas tiesību aizsardzības līdzekļu izpratnes. Piemēram, nepietiek ar atsaukšanos uz tiesā iesniegtu pieteikumu, ja lietā nav pieņemts galīgais nolēmums.²⁷¹ Tikai tad, ja šis nolēmums ir galīgs, t.i., personai vairs nav iespēju to pārsūdzēt, tā iegūst tiesības vērsties ar pieteikumu Satversmes tiesā, ievērojot sešu mēnešu termiņu, kura sākums saistāms ar pēdējās institūcijas nolēmumu. Ir atzīts, ka “pēdējās institūcijas” jēdziens, kas lietots Satversmes tiesas likumā, ietver tiesību aizsardzības institūcijas, kas var risināt konkrēto strīdu,²⁷² proti, attiecīgā strīda risināšana ir tām likumā noteikta kompetence, turklāt ar jēdzienu “nolēmums” ir saprotams ikviens tāds individuālais tiesību akts, ar kuru

²⁶⁷ Par likuma “Par tiesu varu” 86. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 102. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013.gada 10.maija spriedums lietā Nr.2012-16-01. Latvijas Vēstnesis, 2013.gada 13.maijs, Nr.90 (4896)

²⁶⁸ Rodiņa A. Termiņš pieteikuma iesniegšanai Satversmes tiesā: aktuālākie jautājumi. Tiesību efektīvas piemērošanas problemātika. Latvijas Universitātes 72.konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2014, 324.lpp.

²⁶⁹ Rodiņa A. Aktīvā pamattiesību aizsargātāja koncepts konstitucionālā tiesvedībā. 2015.gada zinātniskā konference. Tēzes. Rīga:Rīgas Stradiņa universitāte, 2015, 373.lpp.

²⁷⁰ Rodiņa A. Konstitucionālajai sūdzībai – 15. Konstitucionālās sūdzības saturs elementi: no teorijas līdz praksei. Jurista Vārds, 2016.gada 30.augusts, nr. 35 (938)

²⁷¹ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2011. gada 2.decembra lēmums (pieteikums Nr.167/2011). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁷² Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 200. lpp.

apstrīdamā norma ir personai piemērota.²⁷³ Galīgu nolēmumu veidi ir ļoti daudzveidīgi un aptver visu veidu tiesiskās attiecības un tiesvedības veidus. Par pēdējās institūcijas nolēmumu kriminālprocesā, piemēram, atzīstams Krimināllietu tiesas kolēģijas lēmums noraidīt blakus sūdzību par tiesas lēmumu, ar kuru noraidīts lūgums par procesuālā termiņa atjaunošanu,²⁷⁴ tiesu kolēģijas lēmums, ar kuru atstāts negrozīts lēmums atzīt kratīšanas laikā izņemtos finanšu līdzekļus par noziedzīgi iegūtu mantu²⁷⁵ vai virsprokurora lēmums par pieteikuma iesniegēja sūdzības noraidīšanu.²⁷⁶ Lēmums, ar kuru noraidīta kasācijas sūdzība²⁷⁷ vai Senatoru kolēģijas rīcības sēdes lēmums, ar kuru atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību²⁷⁸ ir galīgais neapstrīdamais lēmums administratīvi tiesiskajās attiecībās, savukārt civilprocesā tas var būt, piemēram, Augstākās tiesas Civillietu departamenta lēmums par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību.²⁷⁹

Procesuālie likumi nosaka pēdējā nolēmuma spēkā stāšanās brīdi, no kura uzsākas termiņa tecējums. Piemēram, saskaņā ar CPL 477.pantu kasācijas instances tiesas spriedums stājas spēkā tā pasludināšanas brīdī. Satversmes tiesas likums neparedz atkāpes arī gadījumos, ja lēmums nav bijis zināms personai uzreiz, pretēji jau aplūkotajai ECT praksei, kur par termiņa tecējuma sākumu ir pieņemts uzlūkot brīdi, kad persona ir informēta par pilnu galīgo nolēmumu, nevis tikai tā saturu. Ar nolēmuma saņemšanas brīdi termiņa tecējuma sākums saistāms Polijas,²⁸⁰ Slovēnijas²⁸¹ un vairāku citu valstu konstitucionālās sūdzības modeļos, ko autore aplūkoja ārvalstu konstitucionālās kontroles analīzes ietvaros. Turpretī Satversmes tiesas likumā noteiktais sešu mēnešu termiņš no lēmuma spēkā stāšanās tiek uzlūkots kā pietiekami ilgs laiks, kurā persona var paspēt gan iepazīties ar galīgā nolēmuma saturu, gan arī sagatavot konstitucionālo sūdzību, turklāt nodrošina personai pietiekami daudz laika, lai vērstos Satversmes tiesā arī tad, ja pēdējās institūcijas nolēmums nav kļuvis zināms personai uzreiz.²⁸²

Dažkārt no pieteikuma secināms, ka persona, apzinoties, ka termiņš ir nokavēts, mēģina pamatot, ka tas ir skaitāms citādi, nekā *expressis verbis* noteikts likumā. Pamatots ir kolēģijas

²⁷³ Piem., Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 21.maija lēmums (ieteikums Nr. 60/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁷⁴ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 24.augusta lēmums (ieteikums Nr.197/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁷⁵ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2012. gada 28.marta lēmums (ieteikums Nr.38/2012). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁷⁶ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 15.jūnija lēmums (ieteikums Nr.91/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁷⁷ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2011. gada 12.decembra lēmums (ieteikums Nr.168/2011). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁷⁸ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 16.februāra lēmums (ieteikums Nr. 11/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁷⁹ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 22. decembra lēmums (ieteikums Nr.191/2015) Pieejams:

http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/01/Lemums_par_pieteikumu_Nr_2015_191.pdf [aplūkots 2016.gada 7.novembrī]

²⁸⁰ Polija. The Constitutional Tribunal Act. Art.47. Pieejams: <http://trybunal.gov.pl/en/about-the-tribunal/legal-basis/the-constitutional-tribunal-act/> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

²⁸¹ Slovēnija: Constitutional Court Act, Art.52(1) Pieejams:

<http://www.us-rs.si/en/about-the-court/legal-basis/constitutional-court-act/> [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]

²⁸² Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 24.novembra lēmums (ieteikums Nr. 174/2015). Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/2015-gada-24-novembra-kolegijas-lemums-pieteikums-nr-1742015/> [aplūkots 2016.gada 5.novembrī]

secinājums, ka iesniedzēja viedoklis, ka termiņš sūdzības iesniegšana būtu skaitāms nevis no pēdējā nolēmuma spēkā stāšanās, bet gan no lēmuma, ar kuru tiesa izlabojusi pārrakstīšanās kļūdu iepriekš lēmumā,²⁸³ nav pareizs. Šāda pieeja būtu pretrunā termiņa mērķim, jo lēmumā, ar ko labota pārrakstīšanās kļūda, lieta netiek skatīta pēc būtības. Citā pieteikumā iesniedzējs, kurš bija nokavējis termiņu par aptuveni mēnesi, iekļāva norādi, ka termiņš šajā gadījumā skaitāms no brīža, kad bijis izsniegts pilnais sprieduma teksts,²⁸⁴ kas teorētiski ļautu iegūt papildus mēnesi konstitucionālās sūdzības iesniegšanai. Kolēģija atsaucās uz likuma 19.² panta ceturtais daļas pirmo teikumu, kas par termiņa sākumu skaidri noteic pēdējā nolēmuma spēkā stāšanās brīdi, tādēļ secināms, ka atkāpes no šīs normas Satversmes tiesas ieskatā nevar tikt pieļautas. Vienlaikus no lēmumā iekļautā formulējuma “nav gūstams apstiprinājums tam, ka iepazīšanās ar pilnu sprieduma tekstu būtu bijusi nepieciešama konstitucionālās sūdzības sagatavošanai²⁸⁵”, kā arī atsaukšanās uz apstākli, ka iesniedzēji savā kasācijas sūdzībā nav apšaubījuši apstrīdētās normas tiesiskumu, noprotams, ka kolēģija ir vērtējusi iesniedzēja pieteikumā ietvertu argumentāciju un kategoriski nenoraida teorētisku iespēju, ka iepazīšanās ar pilnu sprieduma tekstu varētu noteiktos pamatotos gadījumos būt nozīmīga un saistāma ar termiņa sākuma brīdi. Varētu uzskatīt, ka gadījumā, ja sprieduma spēkā stāšanās no brīža, kad persona saņem pilnu tiesas spriedumu, atšķiras nebūtiski, tas nevarētu ietekmēt personas tiesības iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesā,²⁸⁶ tomēr 1 mēnesis varētu atsevišķos gadījumos kavēt personu īstenot savu tiesību aizsardzību. Pēc autores domām, atsevišķās situācijās Satversmes tiesas kolēģija varētu atkāpties no formālas termiņa noteikuma piemērošanas un vērtēt to, cik būtiski iesniedzēja iespējas vērsties tiesā ietekmē laika nobīde starp nolēmumu un tā saņemšanu. Vienlaikus pamatojumam, kas ietverts pieteikumā, ir jābūt pietiekami argumentētam.

Prasība “izsmelt visas iespējas” nozīmē pienākumu izmantot visas pieejamajās vispārējās jurisdikcijas tiesu instances, kurās lieta tiek izskatīta pēc būtības, vai arī norādīt iemeslus, kāpēc lieta būtu ierosināma pirms šo līdzekļu izmantošanas,²⁸⁷ un ir attiecināma tikai uz parastajām iespējām. Tajā pašā laikā šīm iespējām jābūt reālām un efektīvām, kas nozīmē reālu iespēju ar konkrēto tiesību aizsardzības līdzekli panākt tādu materiāltiesisku rezultātu, kas novērš iespējamo pamattiesību aizskārumu,²⁸⁸ nevis jebkuri teorētiski iespējami tiesību aizsardzības līdzekļi, kas

²⁸³ Lēmums par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013. gada 26.jūlija lēmums (pieteikums Nr.132/2013). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁸⁴ Pieteikums Nr.322/2010. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁸⁵ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2011.gada 6.janvāra lēmums (pieteikums Nr.322/2010). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁸⁶ Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas vēstnesis, 2009, 200.lpp.

²⁸⁷ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 28.aprīļa lēmums (pieteikums Nr.53/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁸⁸ Par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 257.panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013. gada 24. oktobra spriedums lietā Nr. 2012-23-01. Latvijas Vēstnesis, 2013.gada 25.oktobris, Nr.209 (5015)

varētu jebkādā veidā attiekties uz pieteikuma iesniedzēja situāciju²⁸⁹. Nepareiza tiesību aizsardzības līdzekļu izpratnes rezultātā kolēģija termiņa skaitīšanā neņems vērā tādus līdzekļus, ar kuriem personai nav bijusi reāla un efektīva iespēja aizstāvēt savas tiesības. Nolēmumi, kas pieņemti tikai teorētiska tiesību aizsardzības līdzekļa izmantošanas rezultātā, nevar kalpot par termiņa skaitīšanas sākuma brīdi. Piemēram, par vispārējo tiesību aizsardzības līdzekli nav uzskatāma pieteikuma iesniegšana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem²⁹⁰ vai vēršanās pie prokurora ar lūgumu iesniegt protestu par tiesas lēmumu.²⁹¹ Un, lai gan persona pieteikumā minēja visas iespējas, ko izmantojusi, lai panāktu sev labvēlīgu rezultātu,²⁹² šajā situācijā līdzekļi pamattiesību aizsardzībai kolēģijas ieskatā pamatoti nepastāv, jo apstrīdētās normas paredz, ka tiesas lēmums nav pārsūdzams, un iesniedzējs termiņu bija nokavējis. Šāda pieeja termiņa skaitīšanā tiek pielietota arī ECT praksē, kur starp subsidiaritātes kritēriju un termiņa ievērošanas pienākumu, tāpat kā Satversmes tiesas procesā, pastāv cieša saistība. Arī ECT netiek pieļauta tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanas imitācija no iesniedzēja puses, lai iegūtu papildus laiku sūdzības sagatavošanai. Tādēļ arī Satversmes tiesas praksē reālu un efektīvu līdzekļu izmantošanas pienākums ir saistīts ar nepieciešamību novērst risku, ka pieteikuma iesniedzējs varētu ļaunprātīgi ar neefektīvu tiesību aizsardzības līdzekļu palīdzību novilcināt termiņu pieteikuma iesniegšanai. Pēc autores domām, šie priekšnosacījumi nodrošina arī to, ka personas tiesības vērsties Satversmes tiesā netiek ierobežotas tādēļ vien, ka pastāv kādas ārkārtējās vai teorētiskas tiesību aizsardzības iespējas.

Citāda situācija veidojas, ja likums paredz iespēju izmantot tiesību aizsardzības līdzekli pat tad, ja persona atrodas normas tvērumam tipiskā situācijā. Piemēram, kriminālprocesa ietvaros persona lūdz procesa virzītājam pielaist par aizstāvjiem viņa paša izvēlētas personas, ko nepārprotami liedz apstrīdamā tiesību norma. Kolēģija konstatēja, ka iesniedzējs ir izmantojis visas tiesību aizsardzības iespējas, termiņu skaitot no virsprokurora lēmuma, ar ko noraidīta sūdzība par procesa virzītāja lēmumu.²⁹³ Kolēģiju prakse attiecībā uz citām līdzīgās situācijām liecina, ka izmantot šādus līdzekļus nav nepieciešams, ja iesniedzējs spēj pamatot, ka tas nenovērstu normas piemērošanu.²⁹⁴ Iesniedzējs apstrīdēja normu, kas liedz personai, kas notiesāta par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, būt par maksātnespējas administratoru un kura bija tam

²⁸⁹ Par Kredītiestāžu likuma 59.⁵ panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 105.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011. gada 19. oktobra spriedums lietā Nr. 2010-71-01. Latvijas Vēstnesis, 2011. gada 21. oktobris, Nr.167 (4565)

²⁹⁰ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 21.maija lēmums (pieteikums Nr. 60/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁹¹ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 20.augusta (pieteikums Nr.132/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁹² Pieteikums Nr.132/2015. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁹³ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 15.jūnija lēmums (pieteikums Nr.91/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁹⁴ Pieteikums Nr.188/2015. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

piemērota ar Administratoru asociācijas lēmumu. Lai gan formāli pastavētu iespēja iesniegt sūdzību Administratīvajā rajona tiesā, kolēģija piekrita ieniedzēja viedoklim, ka apstrīdētā norma formulēta nepārprotami un iesniedzējs atrodas šīs normas tvērumam tipiskā situācijā un secināja, ka iesniedzēja rīcībā nav tādu vispārējo tiesību aizsardzības līdzekļu, kas varētu novērst tā pamattiesību aizskārumu, un termiņu skaitīja no Administratoru asociācijas sākotnējā lēmuma.²⁹⁵ Tādējādi, kad personai gan pastāv formāla iespēja apstrīdēt lēmumu, ar kuru tam imperatīva un nepārprotami formulēta norma ir piemērota, tai nevar būt pienākums šos līdzekļus izmantot. Pretējā gadījumā personas vēršanās Satversmes tiesā tiktu kavēta un efektīvas tiesību aizsardzības institūta loma tiktu vājināta. Tādējādi ne vienmēr termiņš konstitucionālās sūdzības skaitīšanai būs saistāms ar galīgo nolēmumu.

Satversmes tiesas praksē no šī principa tiek pieļauti izņēmumi, arī atzīstot personas tiesības paļauties uz to, ka tiesas lēmumā ietvertā norāde par iespējām pārsūdzēt nolēmumu ir pareiza. Piemēram, tiesa lēmumā bija norādījusi, ka tas pārsūdzams, iesniedzot blakus sūdzību. Kolēģija atzina, ka persona varēja paļauties uz tiesas norādes tiesiskumu,²⁹⁶ un termiņu skaitīja no tiesnešu kolēģijas rīcības sēdes lēmuma, ar kuru blakussūdzība noraidīta, pieņemšanas brīža. Līdzīgi kolēģija rīkojās, kad Administratīvās rajona tiesas spriedums saturēja norādi par tā pārsūdzības iespēju viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību. Arī šajā gadījumā termiņš skaitāms no dienas, kad Administratīvā apgabaltiesa izbeidza apelācijas tiesvedību²⁹⁷. Vēl citā lietā par termiņa tecējuma sākumu bija uzskatāms lēmums, ar ko Augstākās tiesas Civillietu departamenta tiesnešu kolēģija atteica pieņemt apelācijas sūdzību, uzsverot, ka norāde par pārsūdzību nepadara to par pārsūdzamu, jo tiesa nevar grozīt likumā noteikto kārtību.²⁹⁸ Šāda Satversmes tiesas prakse atzīstama par pareizu, jo pretējā gadījumā varētu tikt ierobežotas personas tiesības vērsties Satversmes tiesā. Līdzīgi, nepastāvot vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, persona bija vērsusies tiesā, kura pieteikumu ir pieņēma un vēlāk tiesvedību izbeidza, termiņš bija skaitāms no lēmuma par tiesvedības izbeigšanu.²⁹⁹ Šajā gadījumā iztrūkst norādes par pārsūdzības iespējām, taču personas paļaušanās uz tiesas rīcību, ierosinot tiesvedību, kolēģijas ieskatā bija attaisnojama. Šāda savā ziņā liberāla pieeja attiecībā uz termiņu konstitucionālās sūdzības iesniegšanai tika apstiprināta arī vēlāk, Satversmes tiesai taisot

²⁹⁵ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 21.decembra lēmums (pieteikums Nr.188/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁹⁶ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 14.aprīļa pieteikums Nr. 52/2016. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁹⁷ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 12.septembra lēmums: pieteikums Nr. 209/2016. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁹⁸ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 21.jūlija lēmums: pieteikums Nr. 35/2016. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

²⁹⁹ Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013. gada 6. novembra lēmums (pieteikums Nr.195/2013). Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2013-18-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 2016.gada 7.novembrī]

spriedumu šajā lietā.³⁰⁰ Jāpiebilst, ka apstrīdamā norma paredzēja, ka attiecīgais nolēmums nav pārsūdzams.

Subsidiaritātes principa un termiņa prasības ciešā sasaiste uzskatāma arī gadījumos, kad pieteikums nesatur pietiekamu faktisko apstākļu izklāstu un informāciju par to, vai izmantoti tiesību aizsardzības līdzekļi. Šajos gadījumos, kā autore noskaidroja iepriekš, kolēģija nevar pārliecināties arī par to, vai pieteikums iesniegts termiņā, tāpēc termiņš lēmumā analizēts netiek vai arī kolēģija norāda, ka par to nav iespējams pārliecināties. Tāpēc nevar piekrist kolēģijas norādei kādā lēmumā, ka pieteikums, kurā nav norādīts nedz tas, kurā brīdī ir radies pamattiesību aizskārumš, nedz arī tas, vai ir izmantotas iespējas šādu aizskārumu novērst ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas prasībām.³⁰¹ Šajā gadījumā par termiņa prasības ievērošanu nav iespējams pārliecināties, tādēļ tas nebūtu vērtējams vispār. Līdzīgi par termiņa ievērošanu nav iespējams pārliecināties un tas nebūtu lēmumā analizējams, kad pieteikumā norādītie tiesas nolēmumi nav saistāmi ar apstrīdētajām normām.³⁰² Tomēr kolēģija arī šajā situācijā norādīja, ka pieteikums neatbilst termiņa prasībām.

Ja pieteikumu iesniegušas vairākas personas, kā to pieļauj konstitucionālās sūdzības forma, subsidiaritātes principa ievērošanai un secīgi arī termiņam ir nozīme attiecībā uz katru no iesniedzējiem atsevišķi. Piemēram, kad iesniedzēji nebija uzskatījuši par vajadzīgu norādīt, vai tiesību aizsardzības līdzekļi izmantoti attiecībā uz katru no tiem, bet tikai norādījuši uz faktu, ka visos gadījumos faktiskie apstākļi ir analogi,³⁰³ kolēģija, balstoties uz Tiesu informatīvajā sistēmā pieejamajām ziņām, pārliecinājās, kā skaitāms termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai katram no iesniedzējiem, konstatējot, ka tikai divi no sešiem pieteikuma iesniedzējiem to ir ievērojuši.³⁰⁴ Šajā kolēģijas lēmumā izpaužas konstitucionālās sūdzības kā subjektīvā tiesību aizsardzības līdzekļa daba. No personas viedokļa nav pietiekami, ka cits šī pieteikuma iesniedzējs ir ievērojis termiņa prasību – termiņu nepieciešams ievērot un pieteikumā pamatot katram iesniedzējam atsevišķi.

Kā netipisks kolēģiju praksē uzlūkojams lēmums situācijā, kad subsidiaritātes princips nebija ievērots, bet, tā kā iesniedzēji norādīja, ka iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem

³⁰⁰ Par Latvijas Sodū izpildes kodeksa 56.³ panta trešās daļas sestā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2014. gada 10.jūnija spriedums lietā Nr. 2013-18-01. Latvijas Vēstnesis, 2014.gada 13.jūnijs, Nr.115 (5175)

³⁰¹ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013. gada 25.februāra lēmums (pieteikums Nr.16/2013). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³⁰² Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013.gada 6.septembra lēmums (pieteikums Nr.137/2013). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³⁰³ Pieteikums Nr.223/2016. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³⁰⁴ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016.gada 10.oktobra lēmums (pieteikums Nr.223/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

tiesību aizsardzības līdzekļiem nav un termiņš skaitāms no apstrīdētās normas spēkā stāšanās,³⁰⁵ tad kolēģija analizēja termiņu, kāds būtu bijis jāievēro šādā gadījumā, proti, seši mēneši no aizskāruma brīža.³⁰⁶ Šāds kolēģijas secinājums varētu šķist nelietderīgs, jo pat tad, ja personas vēlētos vērsties Satversmes tiesā atkārtoti, vairs nebūtu iespējams atsaukties uz aizskāruma brīdi kā termiņa tecējuma sākuma brīdi. Taču kolēģijas nolūks bija paust šaubas par to, vai pasta komersants ir godprātīgi izpildījis tam normatīvajos aktos paredzētās prasības un vai pieteikums patiesi iesniegts minētajā termiņā, jo pasta sūtījums, ar kuru pieteikums iesniegts, pasta komersantam bija nodots termiņa pēdējā dienā, bet Satversmes tiesā - nedēļu vēlāk. Vienlaikus kolēģija pamatoti norādīja, ka nav nepieciešams vērtēt, vai minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots, jo secināts, ka iesniedzēji nav ievērojuši subsidiaritātes noteikumus. Secināms, ka gadījumos, kad kolēģija saskata nepieciešamību norādīt uz atsevišķiem procesuālajiem jautājumiem, kam nav nozīmes lēmuma pieņemšanā, tā var zināmā mērā atkāpties no metodiskās pieteikuma izvērtēšanas, lēmumā iekļaujot citus būtiskus faktus, kam kolēģijas ieskatā ir nozīme.

3.4.2. Termiņš pieteikuma iesniegšanai nepastāvot tiesību aizsardzības līdzekļiem

Ieviešot 19.² panta ceturtnās daļas otrajā teikumā ietverto regulējumu, tika prezumēts, ka šī norma tiks piemērota vien retos gadījumos,³⁰⁷ jo praksē salīdzinoši reti aizskāruma brīdis bija tas atskaites punkts, no kura varētu uzsākties termiņa tecējums. Tomēr tagadējā Satversmes tiesas prakse liecina par pretējo, un autore konstatēja, ka minētā norma kolēģiju lēmumos tiek piemērota visai bieži, turklāt, balstoties uz pieteikumiem, kas saņemti Satversmes tiesā pēc šīs normas spēkā stāšanās, aizskāruma brīža izpratne ir ievērojami attīstījusies.

Satversmes tiesa izvirzījusi prasību, ka aizskāruma rašanās brīža konstatēšana nevar būt formāla un aprobežoties ar noteikta datuma nosaukšanu, un personas, kura nav norādījusi objektīvi pārbaudāmus faktus, kas raksturo aizskārumu un ļauj konstatēt tā rašanās brīdi, subjektīvais viedoklis nav pietiekams pamats pamattiesību aizskāruma konstatēšanai.³⁰⁸ Ne velti aizskāruma brīdis tiek uzskatīts par konstitucionālās sūdzības “mugurkaulu”,³⁰⁹ jo visupirms konstitucionālā sūdzība ir subjektīvs tiesību aizsardzības līdzeklis, proti, persona tiesā var vērsties tikai savu interešu aizstāvībai, turklāt aizskāruma brīža konstatēšana ir būtiska, lai vērtētu, vai

³⁰⁵ Pieteikums Nr.136/2013. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³⁰⁶ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013.gada 8.augusta lēmums (pieteikums Nr.136/2013). Npublicēts pieejams Satversmes tiesā

³⁰⁷ Latvijas Republikas 10.Saeimas Juridiskās komisijas Tiesu politikas apakškomisijas 2011.gada 15.marta sēdes audioieraksts. Pieejams Saeimas arhīvā

³⁰⁸ Par likuma “Par tiesu varu” 86. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 102. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013.gada 10.maija spriedums lietā Nr.2012-16-01. Latvijas Vēstnesis, 2013.gada 13.maijs, Nr.90 (4896)

³⁰⁹ Rodiņa A. Konstitucionālajai sūdzībai – 15. Konstitucionālās sūdzības satura elementi: no teorijas līdz praksei. Jurista Vārds, 2016.gada 30.augusts, nr. 35 (938)

ievēroti citi pieteikuma iesniegšanas kritēriji. Tā kā likums nekonkretizē aizskāruma brīdi, no šī viedokļa Satversmes tiesas prakses pētīšana ir īpaši nozīmīga.

Aizskāruma formas, kas apstiprinājušās Satversmes tiesas praksē un ir savstarpēji izslēdzošas,³¹⁰ ir esošs, nākotnē sagaidāms un potenciāls aizskārums. Prakse liecina, ka esošs aizskārums var attiekties uz dažādiem personas un tiesību normas saskares brīžiem. Kaut arī Satversmes tiesas likums prasa, lai apstrīdētā norma aizskartu pieteikuma iesniedzēja pamattiesības, tas neprasa, lai tas visos gadījumos būtu noticis, šo aktu piemērojot.³¹¹ Esoša aizskāruma brīdi, nepastāvot tiesību aizsardzības līdzekļiem, pēc A.Rodiņas domām, var konstatēt 3 dažādos veidos, proti, aizskāruma brīdis var sakrist ar normas spēkā stāšanos, aizskāruma brīdis var būt brīdis, kad persona pirmo reizi nonāk situācijā, kad uz to var attiecināt strīdīgo tiesību normu, kā arī brīdis, kad persona ir izjutusi aizskārumu.³¹²

Tāpat kā, nokavējot termiņu gadījumā, kad tas skaitāms no pēdējā nolēmuma, arī, neievērojot Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas otrajā teikumā noteikto termiņu, persona zaudē tiesības vērsties Satversmes tiesā.³¹³ Turklāt aizskāruma brīža konstatēšanai ir izšķiroša nozīme, jo Satversmes tiesa uzstādījusi augstas prasības aizskāruma brīža pamatošanai. Autore konstatēja, ka bieži vien tieši nepietiekams aizskāruma brīža pamatojums var rezultēties ar atteikumu ierosināt lietu, tādēļ apgalvojumi par aizskāruma brīdi nedrīkst būt voluntāri,³¹⁴ aizskāruma brīdim jābūt juridiski pamatotam un saprotamam. Piemēram, apstrīdot normatīvo regulējumu, kas neparedz personai tiesības saņemt medicīnisko palīdzību plānotās ārpustacionāra dzemdībās, bet nenorādot un nepamatojot brīdi, ar kuru radies personas pamattiesību aizskārums, kolēģija lēma, ka nav iespējams konstatēt, vai ir ievērots termiņš.³¹⁵ Turklāt kolēģijas nostāju nemainīja arī pieteikumam pievienotie dokumenti par dzemdību palīdzības saņemšanu un tās daļēju apmaksu, kā arī atsaukšanās uz faktu, ka norma personai piemērota.

Jau sākotnēji Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas otrais teikums tika paredzēts gadījumiem, kad aizskārums radies bez tiesību piemērošanas akta,³¹⁶ jo, kad piemērošanas akts pastāv, termiņš ir saistāms ar prasību izmantot vispārējos tiesību aizsardzības

³¹⁰ Rodiņa A. Konstitucionālajai sūdzībai – 15. Konstitucionālās sūdzības satura elementi: no teorijas līdz praksei. Jurista Vārds, 2016.gada 30.augusts, nr. 35 (938)

³¹¹ Par Saeimas Prezidija 2000. gada 28. februāra "Noteikumu par kārtību, kādā no Saeimas budžeta kompensējami izdevumi, kas deputātam radušies, realizējot savas pilnvaras" 4., 5., 6., 7., 8. punkta un 9. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002. gada 22. februāra spriedums lietā Nr. 2001-06-03. Latvijas Vēstnesis, 2002.gada 26.februāris Nr.31 (2606)

³¹² Rodiņa A. Konstitucionālajai sūdzībai – 15. Konstitucionālās sūdzības satura elementi: no teorijas līdz praksei. Jurista Vārds, 2016.gada 30.augusts, nr. 35 (938)

³¹³ Par likuma "Par tiesu varu" 86. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 102. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013.gada 10.maija spriedums lietā Nr.2012-16-01. Latvijas Vēstnesis, 2013.gada 13.maijs, Nr.90 (4896)

³¹⁴ Rodiņa A. Konstitucionālajai sūdzībai – 15. Konstitucionālās sūdzības satura elementi: no teorijas līdz praksei. Jurista Vārds, 2016.gada 30.augusts, nr. 35 (938)

³¹⁵ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013. gada 18.janvāra lēmums (pieteikums Nr.195/2012). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³¹⁶ Latvijas Republikas 10.Saeimas Juridiskās komisijas Tiesu politikas apakškomisijas 2011.gada 15.marta sēdes audioieraksts. Pieejams Saeimas arhīvā

līdzekļus. Ja šādi līdzekļi nepastāv, tad parasti nav arī individuālā tiesību akta, ar kuru piemērota strīdīgā norma. Tomēr Satversmes tiesas prakse rāda, ka visai bieži attiecībā uz personu var tikt pieņemti tādi lēmumi, kuri ir neapstrīdami, tādēļ aizskārums brīdis sakrīt ar nolēmumu. Piemēram, atsevišķos gadījumos individuālais tiesību akts, ar kuru personai piemērota procesuālā norma, nav pārsūdzams, un bieži tiek apstrīdētas tieši šādas procesuālas normas. Pirms šī termiņa ieviešanas Satversmes tiesa, kā tika atzīts, nereti šādos gadījumos termiņa prasību piemēroja, uzskatot, ka tas skaitāms no pēdējā nolēmums spēkā stāšanās brīža. Taču, ja nolēmums nav pārsūdzams, tad vispārējo tiesību aizsardzības līdzekļu nav, un nolēmums sakrīt ar pamattiesību aizskārums. Tagadējā praksē kolēģija balstās uz pieņēmumu, ka situācijā, kad tiesību norma paredz skaidru un nepārprotamu aizliegumu kādu lēmumu pārsūdzēt tiesā, personai vispārējo tiesību aizsardzības līdzekļu nav,³¹⁷ un termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai skaitāms no apstrīdētās normas piemērošanas akta spēkā stāšanās dienas.³¹⁸ No kolēģiju prakses izriet, ka šādos gadījumos termiņa tecējuma sākuma brīdis vērtējams saskaņā ar 19.² panta ceturtās daļas otro teikumu. Piemēram, personai apstrīdot CPL normu, uz ko pamatojoties apelācijas instances tiesa noraidījusi tās prasību civillietā daļā, sākotnēji pasludinot saīsinātos spriedumus, Satversmes tiesas kolēģija termiņu skaitīja no aizskārums brīža, proti, nepārsūdzamā lēmuma pieņemšanas.³¹⁹ Tāpat gadījumā, kad apstrīdētā norma noteica, ka lēmumu par lietas nodošanu no vienas tiesas citai tiesai pieņem rezolūcijas veidā, un tas nav pārsūdzams, kolēģija secināja, ka pieteikuma iesniedzējam nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības un pieteikumu var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskārums brīža.³²⁰ Šādi līdzīgi pieteikumi Satversmes tiesā nonāk visai bieži³²¹ un kolēģija izdara līdzīgus secinājumus. Vienlaikus kolēģiju praksē saskatāma neviennozīmīga pieeja attiecībā uz šo jautājumu. Nevarētu piekrist kādā lēmumā ietvertajam secinājumam attiecībā uz pieteikumu, kurā apstrīdēta CPL norma, kas paredz, ka par pārstāvi kasācijas instancē var būt vienīgi zvērināts advokāts un kura bija piemērota iesniedzējam ar lēmumu atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību. Kolēģija secināja, ka lēmums par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību ir pēdējās institūcijas nolēmums, kas nav pārsūdzams un

³¹⁷ Par Latvijas Sodū izpildes kodeksa 56.³ panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2014. gada 10.jūnija spriedums lietā Nr. 2013-18-01. Latvijas Vēstnesis, 2014.gada 13.jūnijs, Nr.115 (5175)

³¹⁸ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013.gada 28.maija lēmums (pieteikums Nr.89/2013). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³¹⁹ Par atteikšanos ierosināt lietu Satversmes tiesas kolēģijas 2016.gada 31.augusta lēmums (pieteikums Nr.192/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³²⁰ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 2.aprīļa lēmums (pieteikums Nr.34/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³²¹ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 18.septembra lēmums (pieteikums Nr.153/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā; Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 17.marta lēmums (pieteikums nr. 23/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

tādējādi persona ir izmantojusi visus tiesību aizsardzības līdzekļus.³²² Situācija būtu vērtējama kā tāda, kurā personai nav iespēju izmantot vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus, un termiņš tādēļ ir rēķināms no aizskāruma brīža, kas šajā gadījumā sakrīt ar tiesnešu kolēģijas atteikumu ierosināt kasācijas tiesvedību. Arī vērtējot pieteikumu, kurā apstrīdēta norma, kas pieteikuma iesniedzējam ir piemērota ar Rīgas Centrālcietuma priekšnieka atbildi uz viņa iesniegumu, kas nav pārsūdzama, kolēģija atzina, ka pieteikuma iesniedzējam nav iespēju aizstāvēt savas pamattiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Vienlaikus tā konstatēja, ka konstitucionālo sūdzību var iesniegt sešu mēnešu laikā no pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās dienas,³²³ lai gan termiņš skaitāms saskaņā ar 19.² panta ceturtais daļas otro teikumu.

Gadījumā, kad personai nav pieejami vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi un kad no tiesību normas izrietošās nelabvēlīgās sekas pastāv neatkarīgi no personas rīcības, pamattiesību aizskārums rodas jau tiesību normas spēkā stāšanās brīdī.³²⁴ Tamdēļ situācijās, kad aizskārums izriet tieši no apstrīdētās normas un attiecas uz pieteikuma iesniedzēju jau no normas spēkā stāšanās brīža, kolēģija, lemjot par pieteikuma atbilstību likumam, par atskaites punktu termiņa skaitīšanai uzlūko šo brīdi.³²⁵ Piemēram, starp iesniedzēju un ēkas īpašnieku pastāvot piespiedu nomas attiecībām, iespējamais pamattiesību aizskārums saistāms ar apstrīdēto normu, ar kuru atcelts nomnieka pienākums kompensēt zemes īpašniekam nekustamā īpašuma nodokļa par zemi maksājumu, tādēļ termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai skaitāms no dienas, kad apstrīdētā norma ir stājusies spēkā.³²⁶ Tāpat norma, kas paredz pašvaldības domes deputātam ieņemt attiecīgās pašvaldības iestādes vadītāja amatu, aizskar pieteikuma iesniedzēja – pašvaldības deputāta tiesības jau no tās spēkā stāšanās.³²⁷

Lai gan Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļa *expressis verbis* nenosaka, ka par atskaites punktu termiņa skaitīšanai uzskatāma tiesību normas spēkā stāšanās, ir tikai loģiski, ka normas pieņemšana nevar būt personas un tiesību normas saskares brīdis. Piemērojot šādu pieeju, personas tiesības vērsties Satversmes tiesā varētu tikt aizskartas. Piemēram, izskatot personas

³²² Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 17.septembra lēmums (pieteikums 145/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³²³ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2012. gada 2.jūlija lēmums (pieteikums Nr. 105/2012). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³²⁴ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2014.gada 11.februāra lēmums (pieteikums Nr.11/2014). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³²⁵ Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 3.jūlija lēmums (pieteikums Nr.90/2015). Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2015-15-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 2016.gada 3.oktobrī]; Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 21.maija lēmums (pieteikums Nr.60/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā, Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 12.marta lēmums (pieteikums Nr.22/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³²⁶ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 3.jūlija lēmums. (Pieteikums Nr.107/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³²⁷ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013.gada 1.jūlija lēmums. (Pieteikums Nr.125/2013). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

pieteikumu atbilstību termiņa noteikumiem, gan pirmajā,³²⁸ gan otrajā lēmumā par atteikšanos ierosināt lietu³²⁹ kolēģija kļūdaini termiņu rēķināja no apstrīdamā normatīvā akta pieņemšanas brīža, proti, 26.janvāra, nevis tā spēkā stāšanās brīža, lai gan iesniedzējs pirmajā pieteikumā³³⁰ bija norādījis pareizu spēkā stāšanās datumu - 13.februāri. Neskatoties uz to, ka otrajā pieteikumā pats iesniedzējs kā aizskāruma brīdi, ļaujoties uz kolēģijas secināto, norādījis normas pieņemšanas datumu,³³¹ ļoti diskutabla ir Satversmes tiesas kolēģijas rīcība, nekoriģējot termiņa tecējuma sākuma brīdi atkārtotajā lēmumā par atteikšanos ierosināt lietu. Pēc autores domām, kolēģijai nevajadzētu pārāk formāli raudzīties uz metodiku lēmumu pieņemšanā un vajadzētu apsvērt iespēju pieļaut atkāpes no tās, koriģējot iepriekšējā lēmumā pieļautās kļūdas. Pretēja rīcība varētu kavēt personu efektīvi aizsargāt savas aizskartās pamattiesības. Arī šajā gadījumā starp normas pieņemšanas brīdi un spēkā stāšanās brīdi ir visai ievērojama laika starpība, tāpēc iespējamais iemesls, kādēļ persona nevērsās tiesā trešo reizi, ir tieši kļūdainais priekšstats par termiņa notecēšanas brīdi.

Atsevišķos gadījumos pati kolēģija izdara secinājumu, ka termiņš skaitāms no apstrīdētās normas spēkā stāšanās brīža, ja persona tiesas ieskatā nav spējusi pamatot, ka pēdējo sešu mēnešu laikā pirms pieteikuma iesniegšanas ir konstatējamas objektīvas tiesisko vai faktisko apstākļu izmaiņas, kuru dēļ persona ir sākusi izjust aizskārums tieši pēdējo sešu mēnešu laikā, tātad, nav spējusi pamatot aizskārums brīdi. Piemēram, iztrūkstot aizskārums brīža pamatojumam, tiesa atzina, ka apstrīdētās normas spēkā stāšanās brīdī pieteikuma iesniedzējs jau bija notiesāts par noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu un izcietu sodu brīvības atņemšanas vietā, līdz ar to norma attiecas uz iesniedzēju jau no tās spēkā stāšanās brīža un aizskārums brīdis saistāms ar normas spēkā stāšanos.³³² Tādējādi tieši termiņa neievērošanas dēļ lieta netika ierosināta. Līdzīgi kolēģija secināja, ka termiņš ir ievērots, jo no pieteikumā ietvertā lietas faktisko apstākļu izklāsta secināms, ka pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizskārums varētu būt radies brīdī, kad stājās spēkā apstrīdētā tiesību norma.³³³

Apstrīdot Komercedarbības atbalsta kontroles likuma 8.panta pirmo daļu, kas paredz aizliegumu finansiālās grūtībās nonākušai komercsabiedrībai pildīt pakārtotās saistības, persona kā aizskārums brīdi norādīja datumu, kad viņam netika izmaksāta depozīta

³²⁸ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 19.maija lēmums (pieteikums Nr.59/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³²⁹ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 17.augusta lēmums (pieteikums Nr.181/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³³⁰ Pieteikums Nr.59/2016. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³³¹ Pieteikums Nr.181/2016. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³³² Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2014.gada 14.marta lēmums (pieteikums Nr.29/2014). Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/kolegijas-2014-gada-14-marta-lemums-pieteikums-nr-292014/> [aplūkots 2016. gada 11.novembrī]

³³³ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013.gada 12.marta lēmums (pieteikums Nr.27/2013). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

pamatsumma. Kolēģijas ieskatā saskaņā ar likumu oficiālā publikācija ir publiski ticama un saistoša, un neviens nevar aizbildināties ar oficiālajā izdevumā publicēto tiesību aktu vai oficiālo paziņojumu nezināšanu.³³⁴ Pēc autores domām, iesniedzējs neatsaucas uz normas nezināšanu, bet gan mēģina pamatot, ka tiesību aizskārums radies, nevis normas spēkā stāšanās dienā, bet vēlāk, proti, brīdī, kad viņam netika izmaksāta depozīta pamatsumma, un ka līdz pieteicēja norādītajam datumam pastāvēja šaubas, ka tiesību normas nelabvēlīgās sekas tam radīs Satversmē garantēto tiesību aizskārums.³³⁵ Vienlaikus jāatzīst, ka šādi pieteikumā ietvertie argumenti nav pietiekami, lai iesniedzēja aizskārums būtu saistāms ar citu brīdi, kas nav normas spēkā stāšanās. Tādēļ var piekrist kolēģijas secinājumam, ka pamattiesību ierobežojums izriet tieši no apstrīdētās normas un konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no apstrīdētās normas spēkā stāšanās datuma.

Par piesaistes punktu aizskāruma brīža noteikšanai var kalpot arī brīdis, kad persona pirmo reizi nonāk situācijā, kad uz to var attiecināt apstrīdamo tiesību normu. Piemēram, kolēģija termiņu konstitucionālās sūdzības iesniegšanai saistīja ar brīdi, kad saskaņā ar apstrīdēto normu iesniedzējam ir radies pienākums ievērot apstrīdētajās Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma normās noteiktos ierobežojumus.³³⁶ Šāds apstrīdamās normas un personas saskares brīdis konstatējams arī vairākos pieteikumos, kuros apstrīdētas Solidaritātes nodokļa likuma normas. Termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai bija skaitāms no brīža, kad katram no iesniedzējiem ir radies pienākums maksāt solidaritātes nodokli, proti, no brīža, kad tā ienākumi pārsniedz saskaņā ar likumu „Par valsts sociālo apdrošināšanu” noteikto obligāto iemaksu objekta maksimālo apmēru.³³⁷ Pieteikuma iesniegšanas datums liecina, ka iesniedzējs pieļāvis, ka Satversmes tiesa termiņu skaitīs no Solidaritātes likuma spēkā stāšanās (šajā gadījumā pieteikumu būtu iesniegts dienu pirms termiņa notecēšanas). Iesniedzējs vienā no pieteikumiem nav norādījis konkrētu brīdi, no kura skaitāms termiņš, bet vien to, ka aizskārums izriet no apstrīdētajām tiesību normām.³³⁸ Identisku secinājumu attiecībā uz termiņa skaitīšanu tiesa izdarīja arī attiecībā uz citiem līdzīga satura pieteikumiem.³³⁹

³³⁴ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 27.jūnija lēmums. (Pieteikums Nr.93/2015). Nepublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³³⁵ Pieteikums Nr.93/2015. Nepublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³³⁶ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 18.februāra lēmums (pieteikums Nr.14/2016). Nepublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³³⁷ Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas 2016. gada 21.jūlija lēmums (pieteikums Nr.102/2016). Nepublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³³⁸ Pieteikums Nr.169/2016. Nepublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³³⁹ Par lietas ierosināšanu. Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 12.septembra lēmums. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/09/2016-19-01_Lemums_ierosinasana-1.pdf [aplūkots 2016.gada 11.novembrī]

3.4.3. Aizskāruma brīža konstatēšanas problemātika

Ņemot vērā, ka atsevišķos gadījumos pamattiesību aizskārums var turpināties nenoteiktu laiku, var rasties jautājums, vai kā termiņa tecējuma sākuma brīdis uzlūkojams aizskāruma rašanās brīdis vai tā beigu brīdis. Lietā, kura tika ierosināta pēc zvērinātu tiesu izpildītāju pieteikuma, apstrīdot CPL normu, ciktāl tā neparedz tiesu izpildītāja amata atlīdzības segšanu no valsts budžeta gadījumos, kad piedzinējs ir atbrīvots no sprieduma izpildes izdevumu samaksas, Satversmes tiesa spriedumā analizēja šo jautājumu, nonākot pie būtiskām atziņām.³⁴⁰ Proti, lietā pastāvēja šaubas par to, vai ir ievērots termiņš pieteikuma iesniegšanai, ņemot vērā, ka iesniedzēji kļuvuši par tiesu izpildītājiem un viņu lietvedībā nonākusi pirmā izpildu lieta, uz kuru attiecas minētā norma, pirms vairāk nekā 6 mēnešiem. Pieteikumā norādīts, ka tāda aizskāruma gadījumā, kas ir ilgstošs, termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no tiesību aizskāruma beigu datuma,³⁴¹ tomēr Satversmes tiesa noraidīja šādu pieeju, pamatojot to ar tiesiskās stabilitātes principa būtisko nozīmi konstitucionālās tiesas procesā un nepieciešamību aizsargāt citu personu tiesisko paļāvību uz normatīvā regulējuma spēkā esamību, kā dēļ noilguma aprēķināšanas kārtība Satversmes tiesas procesā var atšķirties no citiem tiesvedības procesiem. Tādējādi par atskaites punktu termiņa skaitīšana ir izmantojams aizskāruma beigu brīdis. Arī šajā aspektā pieeja termiņa skaitīšanai atšķiras no jau aplūkotās ECT prakses, kur 6 mēnešu termiņš nesākas un netiek skaitīts, kamēr vien turpinās aizskārums. A.Rodiņa kā galveno argumentu šādai pieejai izvirza aktīvā pamattiesību aizsargātāja konceptu, kam pievienojas arī autore – nepamatota vilcināšanās pamattiesību aizskāruma novēršanai nozīmē, ka pamattiesību aizskārums nav tik būtisks, lai tiktu apdraudēta tiesiskā stabilitāte un citu personu tiesības paļauties uz pastāvošo regulējumu. Vienlaikus tiesa atzina, ka pieteicēji ir pamatojuši, ka pēdējo sešu mēnešu laikā pirms pieteikuma iesniegšanas ir konstatējamas objektīvas tiesisko vai faktisko apstākļu izmaiņas, kuru dēļ persona izjūt no konkrētas tiesību normas izrietošu aizskārumu, līdz ar to pieteikums tiesas ieskatā bija iesniegts, ievērojot termiņu, jo laikā pirms pieteikuma iesniegšanas spēkā stājušies Ministru Kabineta noteikumi, ar kuriem samazinātas tiesu izpildītāju amata atlīdzības takses. Tādējādi termiņa tecējuma sākums var būt saistīts ar brīdi, kad persona ir izjutusi aizskārumu.

Minētajā spriedumā Satversmes tiesa norādīja uz tādas situācijas iespējamību, kad, mainoties objektīviem ārējiem apstākļiem, tiesību norma, kura iepriekš neaizskāra personas tiesības vai kuras radītais aizskārums personai šķita maznozīmīgs, konkrētā brīdī sāk ietekmēt

³⁴⁰ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013. gada 27.jūnija spriedums lietā Nr.2012-22-0103. Latvijas Vēstnesis, 2013.gada 11.novembris, Nr.123 (4929)

³⁴¹ Pieteikums Nr.42/2013. Nepublicēts, pieejams Satversmes tiesā, Pieteikums Nr.170/2012, Nepublicēts, pieejams Satversmes tiesā

personas pamattiesības tādā veidā, ka liek tai izjust būtisku aizskārumu.³⁴² Termina tecējuma sākuma brīža noteikšanas problemātika visbiežāk parādās tieši šādos gadījumos, kad aizskārums brīdis nesakrīt ar nevienu no iepriekš minētajiem termina skaitīšanas atskaites punktiem. Tādēļ šajos gadījumos īpaši būtisks ir konkrēta aizskārums brīža pamatojums pieteikumā un no iesniedzēja tiek prasīta visplašākā argumentācija. Pretējā gadījumā lieta netiks ierosināta. Piemēram, persona vērsās tiesā, apstrīdot normu, kas liedz tai mainīt savu vārdu. Lai arī persona nav norādījusi aizskārums rašanās brīdi, kolēģija no pieteikuma secinājusi, ka aizskārums varētu būt radies brīdī, kad Dzimtsarakstu nodaļa sniegusi atbildi uz iesniedzēja iesniegumu, un termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir notecējis. Šādu norādi uz termina beigu brīdi kolēģija lēmumā iekļāvusi lietderības apsvērumu dēļ, jo nav izslēgts, ka persona varētu atkārtoti vērsties Satversmes tiesā ar līdzīga satura pieteikumu. Vienlaikus kolēģija secināja, ka pieteikumā nav sniegts pamatojums tam, ka tieši pēdējo sešu mēnešu laikā būtu notikušas objektīvas tiesisko vai faktisko apstākļu izmaiņas, kuru dēļ iesniedzējs tieši šajā laika posmā ir sācis izjust savu pamattiesību aizskārumu.

Lai gan var piekrist A.Rodiņas secinājumam, ka kolēģiju praksē saskatāma dažādība attiecībā uz aizskārums vērtēšanu,³⁴³ analizēt pieteikuma atbilstību termina noteikumiem katrā ziņā ir iespējams tikai tad, ja ir konstatēts aizskārums brīdis. Piemēram, vairākas personas vērsās Satversmes tiesā, apstrīdot normas, kas nosaka aptieku un aptieku filiāļu izvietojuma kritērijus un liedz tām saņemt licenci aptiekas atvēršanai, norādot konkrētu brīdi, kas saistāms ar viņu pamattiesību aizskārumu, proti, kad viņi ir kopīgi apsvēruši jautājumu par aptieku atvēršanu un lūguši Zāļu valsts aģentūru sniegt uzziņu par to, vai šāda iespēja pastāv. Pirmais pieteikums bija neveiksmīgs, jo kolēģija neguva pārliecību, ka ir radies pamattiesību aizskārums, norādot, ka iesniedzēji nav vērsušies Zāļu valsts aģentūrā ar pieteikumu par aptiekas atvēršanu.³⁴⁴ Vērtējot aizskārums brīža pamatojumu otrajā pieteikumā,³⁴⁵ kas ir līdzīga satura, un ņemot vērā arī Zāļu valsts aģentūras sniegto uzziņu par iespēju atvērt aptieku, kolēģija atzina, ka pastāv tiesību aizskārums un termiņu konstitucionālās sūdzības iesniegšanai skaitīja no minētā brīža.³⁴⁶ Citā pieteikumā, kur apstrīdētā norma tiesnesim liedza sniegt asistenta pakalpojumu savam bērnam ar invaliditāti, redzams, ka ir argumentēti pamatots brīdis, kad persona izjutusi savu pamattiesību aizskārumu, proti, kad tā sākusi nopietni izvērtēt iespēju pati pildīt asistenta pienākumus, kā arī

³⁴² Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013. gada 27.jūnija spriedums lietā Nr. 2012-22-0103. Latvijas Vēstnesis, 2013.gada 11.novembris, Nr.123 (4929)

³⁴³ Rodiņa A. Konstitucionālajai sūdzībai – 15. Konstitucionālās sūdzības satura elementi: no teorijas līdz praksei. Jurista Vārds, 2016.gada 30.augusts, nr. 35 (938)

³⁴⁴ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 3.decembra lēmums. Nepublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³⁴⁵ Pieteikums Nr.20/2015. Nepublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³⁴⁶ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 12.marta lēmums (ieteikums Nr. 20/2015). Nepublicēts, pieejams Satversmes tiesā

iesniegti pierādījumi, kas pamato pieteicēja apgalvotos faktus.³⁴⁷ Kolēģija atzina brīdi, kad persona izjutusi aizskārums par pamatotu un tādējādi termiņš bija skaitāms no šī aizskārums brīža.³⁴⁸

Pēc autores domām, būtiski secinājumi kolēģiju praksē izdarīti, izskatot pieteikumus, no kuriem izriet, ka apstrīdētās normas ir piemērotas personai vairāk nekā vienu reizi. Ja apstrīdētā norma viena procesa ietvaros piemērota vairākas reizes, termiņš ir skaitāms no normas piemērošanas pirmo reizi. Kad gan pirmās instances, gan apelācijas instances tiesa, pamatojoties uz apstrīdēto normu, bija noraidījusi iesniedzēja prasību civillietā daļā, sākotnēji pasludinot saīsinātos spriedumus, kolēģija, neskatoties uz pieteikumā pausto uzskatu, ka aizskārums brīdis jāvērtē kopsakarā ar lietas iznākumu apelācijas un kasācijas instances tiesā,³⁴⁹ termiņu pamatoti skaitīja no pirmās instances lēmuma pieņemšanas.³⁵⁰ Arī šeit, pēc autores domām, izpaužas aktīvā pamattiesību aizsargātāja koncepts, kas nepieļauj personas vilcināšanos savu tiesību aizskārums novēršanai. Citā lietā no pieteikuma³⁵¹ secināms, ka persona divas reizes bija vērsusies tiesā un abās reizēs tās pieteikums par morālā kaitējuma piedziņu ir atstāts bez virzības, pamatojoties uz apstrīdēto CPL normu. Tādējādi apstrīdētā norma bija piemērota personai divos atsevišķos tiesvedības procesos. Kolēģija šajā gadījumā iesniedzēja pamattiesību iespējamo aizskārums brīdi saistīja ar apstrīdēto normu piemērošanu pirmo reizi.³⁵² Autores ieskatā par pareizu un atbilstošu konstitucionālās sūdzības mērķim un pamattiesību aizskārums teorijas prasībām atzīstams kolēģijas lēmums attiecībā uz pieteikumu, kur apstrīdēta CPL norma, kas paredz saīsināta tiesas sprieduma sastādīšanu sarežģītās lietās. Atkārtotajā pieteikumā iesniedzējs norādījis, ka norma piemērota viņam atkārtoti citā civillietā un ka aizskārums ir saistīts ar šo pirmās instances tiesas saīsinātā sprieduma pasludināšanu,³⁵³ tādēļ kolēģija termiņu skaitīja no šī pēdējā saīsinātā sprieduma datuma.³⁵⁴ Tādējādi personas, kam apstrīdētā norma piemērota divos atsevišķos tiesvedības procesos, pamattiesību aizskārums ir saistāms ar normas piemērošanu pirmo reizi pēdējā tiesvedības procesā.

³⁴⁷ Pieteikums Nr.29/2015. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³⁴⁸ Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 14.aprīļa lēmums (pieteikums Nr.29/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³⁴⁹ Pieteikums Nr.192/2016. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³⁵⁰ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 31.augusta lēmums (pieteikums Nr.192/2016)

³⁵¹ Pieteikums Nr.137/2014. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³⁵² Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2014.gada lēmums (Pieteikums Nr.137/2014). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³⁵³ Pieteikums 222/2016. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³⁵⁴ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016.gada 13.oktobra lēmums (pieteikums Nr.222/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

3.4.4. Termiņa nozīme nākotnē gaidāma vai potenciāla aizskāruma gadījumā

Satversmes tiesas praksē ir definēts un tiek atzīts arī nākotne sagaidāma un potenciāla aizskāruma jēdziens. Situāciju, kad personai par tiesību normā noteiktā aizlieguma pārkāpšanu likumā paredzētas būtiskas nelabvēlīgas sekas, Satversmes tiesa ir noteiktos apstākļos atzinusi par potenciālu vai nākotnē gaidāmu pamattiesību aizskārumu, uz kuru nav attiecināms Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtajā daļā noteiktais sešus mēnešus ilga konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņš.³⁵⁵ Šo tagad neesošo aizskāruma formu kopīga iezīme ir tāds pamattiesību aizskārums, kurš rodas, nevis, piemērojot apstrīdēto tiesību normu, bet gan tādēļ, ka šāda tiesību norma pastāv jeb vienkārši ir,³⁵⁶ tādēļ šādos gadījumos nekad vēl nav notikusi personas un tiesību normas saskare, līdz ar to trūkst tā sauktā realitātes momenta.³⁵⁷ Nākotnē gaidāms aizskārums ir nošķirams no potenciāla aizskāruma, jo potenciāla aizskāruma gadījumā pastāv vienīgi varbūtība, ka tiesību norma tiks iesniedzējam piemērota, tādēļ potenciāla aizskāruma iespējamām sekām ir jābūt būtiski nelabvēlīgām. Tomēr uz šīm abām aizskāruma formām termiņa prasību attiecināt nav iespējams.

Kad atzīstams, ka aizskārums ir sagaidāms nākotnē, kolēģija termiņa prasību nepiemēro un lēmumos par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu to neanalizē vispār³⁵⁸ vai arī pamatoti norāda, ka uz konkrēto prasījumu nav attiecināmas 19.² panta ceturtās daļas prasības, jo pamattiesību aizskārums varētu rasties nākotnē.³⁵⁹ Šādas aizskāruma formas atzīšana no Satversmes tiesas puses ir pavērusi iespēju vairākām personu grupām vērsties tiesā savu pamattiesību aizsardzībai, negaidot kaitīgo seku iestāšanos,³⁶⁰ tādēļ nevar piekrist secinājumiem kādā kolēģijas lēmumā, kur tiek analizēts, vai brīdī, kad pamattiesību aizskārums radīsies, personai būs reālas un efektīvas iespējas aizstāvēt aizskartās pamattiesības. Kolēģijas ieskatā personai ir pienākums šīs iespējas izsmelt pirms vēšanās Satversmes tiesā, ja tādas būs, bet, ja šādas iespējas nebūs, personai tās nav jāizmēģina, un lieta Satversmes tiesā var tikt ierosināta pirms pamattiesību aizskāruma rašanās un vispārējo tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanas.³⁶¹ Šādi

³⁵⁵ Par likuma "Par tiesu varu" 86. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 102. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013.gada 10.maija spriedums lietā Nr.2012-16-01. Latvijas Vēstnesis, 2013.gada 13.maijs, Nr.90 (4896)

³⁵⁶ Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 162.lpp.

³⁵⁷ Rodiņa A. Konstitucionālajai sūdzībai – 15. Konstitucionālās sūdzības saturs elementi: no teorijas līdz praksei. Jurista Vārds, 2016.gada 30.augusts, nr. 35 (938)

³⁵⁸ Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 30.aprīļa lēmums (pieteikums 66/2015). Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/.../2015-12-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 2016.gada 10.oktobrī]

³⁵⁹ Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas lēmums (pieteikums 106/2015). Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/.../2015-16-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 2016.gada 10.oktobrī]

³⁶⁰ Rodiņa A. Konstitucionālajai sūdzībai – 15. Konstitucionālās sūdzības saturs elementi: no teorijas līdz praksei. Jurista Vārds, 2016.gada 30.augusts, nr. 35 (938)

³⁶¹ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016.gada 21.jūlija lēmums (pieteikums Nr.99/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

secinājumi būtībā iesniedzējam liek gaidīt pamattiesību aizskāruma iestāšanos, lai varētu vērsties Satversmes tiesā, tādēļ var piekrist A.Rodiņas viedoklim, ka tiesību aizsardzības līdzekļu esamība jāvērtē attiecībā uz brīdi, kad pieteikums ir iesniegts Satversmes tiesā,³⁶² jo pretējā gadījumā nākotnē gaidāma aizskāruma forma zaudētu savu jēgu. Atzīstot, ka aizsardzības līdzekļu esamība jāvērtē attiecībā uz aizskāruma brīdi un ka tie jāizmanto, varētu nonākt arī pie secinājuma, ka šajā gadījumā būtu ievērojama arī termiņa prasība. Taču, tāpat kā uz nākotnē gaidāmu aizskārumu nevar attiecināt subsidiaritātes noteikumus, šo pašu iemeslu pēc nav jāievēro arī termiņš.

Potenciāla aizskāruma pierādīšana prasa no iesniedzēja vēl sarežģītākas aizskāruma analīzes un argumentācijas ietveršanu pieteikumā, jo šajā gadījumā ir jāpierāda būtiski nelabvēlīgās sekas, kuras var iestāties vienīgi potenciāli. Satversmes tiesas spriedumā lietā “Par likuma „Par tiesu varu” 86. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 102. pantam”³⁶³ ietvertas vairākas būtiskas atziņas attiecībā uz nākotnē gaidāmu un potenciālu aizskārumu, tostarp, attiecībā uz termiņa prasību. Jānorāda, ka aizskāruma brīdi iesniedzējs nebija pamatojis ne pirmajā³⁶⁴, ne arī atkārtotajā pieteikumā.³⁶⁵ Vai patiešām noticis pamattiesību aizskārums, iespējams noskaidrot arī turpmākajās procesa stadijās, taču to, kad ir noticis iespējamais aizskārums, būtiski konstatēt jau lietas ierosināšanas stadijā. Vienīgi tādējādi iespējams noskaidrot, vai pieteikuma iesniedzējs ir ievērojis likumā noteikto termiņu. Lai gan pieteikuma sastāvdaļu izvērtējums ir kolēģijas rīcības brīvība, ciktāl tā nav ierobežota ar Satversmes tiesas likuma normu saturu un garu,³⁶⁶ tomēr kolēģija lietu ierosināja, lēmumā neanalizējot ne aizskāruma rašanās brīdi, ne termiņa noteikumu ievērošanu. Autore jau iepriekš atspoguļoja vairākus lēmumus, kuros, nepastāvot aizskāruma brīža pamatojumam, kolēģija atzinusi pieteikumu par neatbilstošu likuma noteikumiem. Līdzīgos gadījumos kolēģija ir secinājusi, ka par termiņa ievērošanu nav iespējams pārliecināties, jo iesniedzējs nav pamatojis brīdi, ar kuru ir saistāms viņa pamattiesību aizskārums un lēmusi par atteikšanos ierosināt lietu. Citiem vārdiem, ja aizskāruma rašanās brīdis nav pamatots un konkretizēts, tad arī nav iespējams pārliecināties par termiņa ievērošanu. Turklāt pati Satversmes tiesa izvirzījusi prasību, ka personai jāspēj pamatot brīdi, kad apstrīdētā norma ir radījusi tai aizskārumu. Uz to, ka spriedums tā atsevišķos aspektos ir diskutabls norādījusi gan A.Rodiņa,³⁶⁷ gan Satversmes tiesas tiesneši

³⁶² Rodiņa A. Konstitucionālajai sūdzībai – 15. Konstitucionālās sūdzības satura elementi: no teorijas līdz praksei. Jurista Vārds, 2016.gada 30.augusts, nr. 35 (938)

³⁶³ Par likuma “Par tiesu varu” 86. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 102. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013.gada 10.maija spriedums lietā Nr.2012-16-01. Latvijas Vēstnesis, 2013.gada 13.maijs, Nr.90 (4896)

³⁶⁴ Pieteikums Nr. 101/2012. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³⁶⁵ Pieteikums Nr.118/2012. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³⁶⁶ Rodiņa A., Amoliņa D. Lēmums par atteikšanos ierosināt lietu Satversmes tiesā: teorētiskie un praktiskie aspekti. Jurista Vārds, 2013. 2.jūlijs, nr.26 (777)

³⁶⁷ Rodiņa A. Konstitucionālajai sūdzībai – 15. Konstitucionālās sūdzības satura elementi: no teorijas līdz praksei. Jurista Vārds, 2016.gada 30.augusts, nr. 35 (938)

atsevišķajās domās šajā lietā.³⁶⁸ Pēc autores domām gan šis spriedums, gan atsevišķi kolēģiju lēmumi arī attiecībā uz nākotnē gaidāma aizskāruma analīzi ilustrē to, ka Satversmes tiesas prakse attiecībā uz termiņa prasību joprojām nav viennozīmīga.

3.6. Iespēja atjaunot nokavētu termiņu Satversmes tiesas procesā

Viens no jautājumiem, kas Satversmes tiesas praksē joprojām līdz galam nav atrisināts, ir iespēja atjaunot nokavētu pieteikuma iesniegšanas termiņu. Nokavētu procesuālu termiņu atjaunošana attaisnojoša iemesla dēļ paredzēta gan Kriminālprocesa likuma 317.pantā,³⁶⁹ gan civilprocesuālajās normās,³⁷⁰ gan administratīvajā procesā.³⁷¹ Satversmes tiesas likums *expressis verbis* noteicis, ka civilprocesuālās normas piemērojamas vienīgi attiecībā uz termiņa skaitīšanu, tādēļ CPL piemērošanas iespēja attiecībā uz termiņa atjaunošanas aspektu tiek izslēgta. Par galveno pamattiesību efektīvas realizācijas un aizsardzības mehānismu var uzskatīt administratīvo procesu,³⁷² un līdzās konstitucionālo tiesību normām un principiem administratīvais process ir vēl viens līdzeklis, kas jo īpaši var sekmēt likumības principu īstenošanos un cilvēktiesību ievērošanu.³⁷³ Ņemot vērā šo cilvēktiesību lielo nozīmi administratīvajā procesā tiesā,³⁷⁴ arī apsvērumi, kas ir pamatā termiņa atjaunošanai administratīvajā procesā, var kalpot par salīdzinājumu termiņa atjaunošanas iespējamībai Satversmes tiesas procesā. Pēc autores domām, vērtējot dažādus termiņa institūta aspektus, tostarp, tā atjaunošanas aspektus, salīdzinājumam varētu tikt izmantots arī process ECT, ko autore analizēja darba pirmajā nodaļā.

Kā norādījis Augstākās tiesas Senāts, lai administratīvajā procesā tiesā būtu atzīstamas personas tiesības uz procesuālā termiņa atjaunošanu, šķēršļiem, kas lieguši lietas dalībniekam izpildīt kādu procesuālo darbību laikā, ir jābūt objektīviem, neatkarīgiem no lietas dalībnieka gribas un rīcības, savukārt tiesas uzdevums, izskatot lūgumu par termiņa atjaunošanu, ir izvērtēt, vai nokavējušā procesa dalībnieka norādītie termiņa nokavējuma iemesli ir attaisnojoši.³⁷⁵ Iemesli, kas personu kavējuši procesuālo darbību veikt termiņā, norādāmi lūgumā par termiņa atjaunošanu. A.Rodiņa, pētot konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņa teorētiskos un praktiskos aspektus, ir norādījusi, ka kolēģijām nevajadzētu principiāli atteikties no teorētiskas

³⁶⁸ Satversmes tiesas tiesnešu Aijas Brantas un Kristīnes Krūmas atsevišķās domas lietā Nr.2012-16-01. Latvijas Vēstnesis, 2013.gada 11.jūlijs, Nr.133 (4939)

³⁶⁹ Kriminālprocesa likums. Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005.gada 11.maijs, Nr.74(3232)

³⁷⁰ CPL 51.pants paredz, ka nokavētos procesuālos termiņus pēc lietas dalībnieka pieteikuma atjauno tiesa, ja tā atzīst nokavēšanas iemeslus par attaisnojošiem.

³⁷¹ Administratīvajā procesa likums. Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2001.gada 14.novembris, Nr. 164 (2551)

³⁷² Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas vēstnesis, 2009, 30.lpp.

³⁷³ Ziemele I. Cilvēktiesību īstenošana Latvijā: tiesa un administratīvais process. Ievads rakstu krājumam. Pieejams:http://www.humanrights.lv/hri_l/z1iev.htm [aplūkots: 2016.gada 10.oktobrī]

³⁷⁴ Administratīvais process tiesā. Autoru kolektīvs J.Briedes vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis 2008, 50.lpp.

³⁷⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 22.oktobra lēmums lietā Nr. SKA – 650/2007 Pieejams: at.gov.lv/files/uploads/files/archive/departament3/2007/ad221007.doc [aplūkots: 2016.gada 10.oktobrī]

iespējamības īpašos attaisnojamos gadījumos atkāpties no kategoriskas termiņa prasības ievērošanas, proti, ja termiņš nokavēts objektīvu iemeslu pēc.³⁷⁶ Uz šādiem objektīviem iemesliem neapšaubāmi personai vajadzētu atsaukties jau konstitucionālajā sūdzībā, turklāt nekādā gadījumā tie nevarētu būt saistīti ar nespēju laikā sastādīt pieteikumu vai personas nolaidīgu attieksmi pret termiņa prasības ievērošanu. Arī administratīvajā procesā, personai, kas pati pietiekami rūpīgi nav rīkojusies savu tiesību aizsardzībai ir jārēķinās, ka šis aizskārums pēc būtības netiks izskatīts. Turklāt, tāpat kā to paredz aktīvā pamattiesību aizsargātāja koncepts Satversmes tiesā, arī administratīvajā procesā netiek pieļauta personas vilcināšanās savu tiesību aizsargāšanai un, līdzko persona par aizskārumu ir uzzinājusi, tai ir pienākums rīkoties.³⁷⁷

Termiņa atjaunošanas apsvērumu pamatā nevar būt arī termiņa nokavējuma apmērs. Nereti pieteikuma iesniedzēji termiņu nokavē vien par vienu dienu vai vairākām dienām, taču arī šajos gadījumos Satversmes tiesa termiņa noteikumus piemēro vienveidīgi. Piemēram, kad konstitucionālās sūdzības iesniedzējs termiņu bija nokavējis pāris dienas, Satversmes tiesa strikti piemēroja likuma 19.² panta ceturto daļu un atteicās ierosināt lietu termiņa nokavējuma dēļ.³⁷⁸

Neraugoties uz teorētisku iespējamību lemt par termiņa atjaunošanu, kolēģiju praksē līdz šim šādi objektīvi iemesli termiņa nokavējumam nav tikuši vērtēti, un Satversmes tiesas pieeja termiņa atjaunošanas jautājumiem bijusi strikta. Visos gadījumos, arī, ja iespējama aizskārums ticis atbilstoši pamatots, bet termiņš pieteikuma iesniegšanai nokavēts, kā pārliecinājās autore, Satversmes tiesas kolēģijas pieeja ir bijusi viennozīmīga, atzīstot pieteikumu par neatbilstošu termiņa noteikumiem. Arī administratīvajā procesā personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārums pats par sevi nav pamats nokavēta termiņa atjaunošanai, jo pretējā gadījumā procesuālo termiņu institūts vispār nedarbotos, jo jebkurā gadījumā, kad ir pamats uzskatīt, ka tiesību aizskārums ir noticis, tas būtu izskatāms pēc būtības neierobežotos termiņos.³⁷⁹ Tāpat lūgums atjaunot termiņu līdz šim nav rezultējies ar lēmumu ierosināt lietu. Piemēram, kad, apzinoties, ka termiņš ir nokavēts, persona atkārtoti vērsās Satversmes tiesā, vienlaikus lūdzot tiesu termiņu atjaunot,³⁸⁰ kolēģijas lēma par atteikšanos ierosināt lietu.³⁸¹ Lēmumā ietvertie secinājumi uzskatāmi norāda uz Satversmes tiesas strikto pieeju attiecībā uz termiņa prasības neievērošanu, tādēļ autore minēto lēmumu izmantos par pamatu termiņa atjaunošanas iespējas

³⁷⁶ Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 202.lpp.

³⁷⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 16.aprīļa spriedums lietā Nr.A42306206 SKA-066/2009 Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/13529.pdf> [aplūkots: 2016.gada 10.oktobrī]

³⁷⁸ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 23.aprīļa lēmums (pieteikums Nr.48/2015). Nepublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³⁷⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 16.aprīļa spriedums lietā Nr.A42306206 SKA-066/2009 Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/13529.pdf> [aplūkots: 2016.gada 10.oktobrī]

³⁸⁰ Pieteikums Nr.37/2015. Nepublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³⁸¹ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 1.aprīļa lēmums (pieteikums Nr. 37/2015). Nepublicēts, pieejams Satversmes tiesā

analīzei. Iesniedzējs turklāt bija nepamatoti atsaucies uz Satversmes tiesas praksi, kurā esot atzītas tiesības noteiktos gadījumos vērsties tiesā ar konstitucionālo sūdzību arī pēc termiņa beigām. Ir saprotama šāda pieteikuma iesniedzēju vēlme mainīt Satversmes tiesas nostāju attiecībā uz termiņa atjaunošanas jautājumiem, kā norādīja kolēģija, seši mēneši ir pietiekami garš termiņš, kurā persona var paspēt vērsties tiesā atkārtoti, pat ja pirmajā reizē tiek pagarināta lietas ierosināšanas stadija. Tādēļ vilcināšanās iesniegt pirmo pieteikumu var izrādīties pašam pieteicējam nelabvēlīga, jo atkārtota pieteikuma sagatavošanai var gluži vienkārši nepietikt laika.

Termiņa atjaunošana tiek pieļauta Ungārijas, Slovēnijas un Horvātijas konstitucionālās kontroles modeļos, ko autore aplūkoja iepriekš. Vācijas konstitucionālā tiesas praksē šāda iespēja ilgstoši nepastāvēja, tomēr, rodoties pretrunām attiecībā uz striktajiem termiņa noteikumiem, kad tiek atteikts ierosināt lietu tikai pasta darbinieku streika dēļ vai tādēļ, ka vēstule, kas satur pieteikumu, tiek sajaukta ar citu korespondenci,³⁸² termiņa atjaunošanas iespēja tika noteikta arī Vācijas konstitucionālās tiesas likumā. Visos gadījumos lūgums pagarināt termiņu jāiesniedz kopā ar pašu sūdzību, turklāt ir noteikts termiņa ierobežojums, kādā sūdzība jāiesniedz pēc to apstākļu, kas iepriekš to kavēja iesniegt, izbeigšanās. Arī A.Rodiņa norādījusi, ka, izšķiroties par iespēju atjaunot termiņu, tiesa papildus varētu vērtēt personas rīcību,³⁸³ proti, nebūtu pieļaujama personas pasivitāte un kavēšanās, darbojoties savu pamattiesību aizsardzībai. Tādēļ, ja Satversmes tiesa teorētiski lemtu par iespēju nokavētu termiņu atjaunot, būtu jāvērtē personas rīcība un tas, cik aktīvi tā darbojusies savu tiesību aizsardzībai pēc tam, kad šķēršļi sūdzības iesniegšanai izbeidzas. Tāpat, arī gadījumā, ja lieta nav ierosināta kāda cita iemesla dēļ, bet atkārotais ieteikums nav iesniegts termiņā, tiesa varētu vērtēt arī iemeslus, kādēļ persona ir vilcinājusies, iesniedzot pieteikumu pirmo reizi. Šajā gadījumā tiktu ievērots konstitucionālās sūdzības iesniegšanai paredzētā termiņa specifiskais mērķis, kas izriet no pašas sūdzības rakstura, kā arī aktīvā tiesību aizsargātāja koncepts - jo mazāk iesniedzējs ieinteresēts savu konstitūcijā garantēto pamattiesību aizsardzībā, jo ilgāk tas pacietīs aizskārumu un eventuāli zaudēs tiesības iesniegt pieteikumu tiesā.

Autore jau iepriekš pauda uzskatu, ka Latvijā noteikto termiņu konstitucionālās sūdzības iesniegšanai iespējams salīdzināt vienīgi ar to valstu regulējumu, kurās pastāv līdzīgi konstitucionālās sūdzības modeļi, kas pieļauj normatīvo kontroli - Polija, arī Vācija, Ungārija, Beļģija un atsevišķā aspektā arī Čehijas modelis. Turklāt Vācijā pastāv pilnā konstitucionālā sūdzība, un minētā iespēja atjaunot termiņu saistīta ar individuālo tiesību aktu apstrīdēšanu, bet

³⁸² Seibert.H. Admissibility requirements for constitutional complaints and mechanisms for avoiding an excessive case load. The Protection of Fundamental Rights by the Constitutional Court. Science and technique of democracy, No. 15. European Commission for democracy through law (Venice Commission) Pieejams: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-STD\(1995\)015-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-STD(1995)015-e) [aplūkots 2016.gada 10.oktobrī]

³⁸³ Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 211.lpp.

attiecībā uz normatīvo konstitucionālo kontroli termiņa atjaunošana nav iespējama. Var secināt, ka termiņa atjaunošanas iespēja normatīvās konstitucionālās kontroles ietvaros lielākoties ir tikai teorētiska un arī ārvalstu konstitucionālās kontroles modeļos nepastāv. Tādēļ par termiņa atjaunošanas institūta ieviešanu varētu runāt pilnas konstitucionālās sūdzības ieviešanas ietvaros. Visbeidzot, autore secina, ka no minētajā kolēģijas lēmumā iekļautā formulējuma “Satversmes tiesas likums neparedz pieteikuma iesniegšanas termiņa atjaunošanu” izriet, ka Satversmes tiesas ieskatā nepastāv pat teorētiska termiņa atjaunošanas iespēja, proti, šajā aspektā kolēģijai rīcības brīvība nepastāv, un Satversmes tiesa ir atteikusies no iespējas pieļaut atkāpes attiecībā uz termiņa noteikuma ievērošanu. Autore piekrīt, ka seši mēneši ir pietiekami garš termiņš, lai persona paspētu sagatavot un iesniegt pieteikumu, tādēļ Satversmes tiesas likumā nav nepieciešams paredzēt nokavēta termiņa atjaunošanas institūtu. Taču, ņemot vērā, ka iesniegto pieteikumu kvalitāte arvien uzlabojas, ar laiku jautājums par termiņa atjaunošanu varētu kļūt aktuāls, jo pretrunas ar konstitucionālās sūdzības mērķi un būtību varētu rasties, ja kolēģijai nāktos atteikt ierosināt lietu termiņa nokavējuma dēļ, ja nokavējuma iemesls bijis objektīvs un iesniedzējs to spējis argumentēti pamatot pieteikumā. Tādā gadījumā Satversmes tiesai vajadzētu izšķirties par skaidriem kritērijiem, kurus piemērot, lemjot par nokavēta termiņa atjaunošanu. Šo kritēriju vidū neapšaubāmi būtu iekļaujams personas rīcības un objektīvu iemeslu izvērtējums.

Kā iespējamu pamatu nokavēta termiņa atjaunošanai A.Rodiņa izvirzījusi arī konstitucionālās sūdzības mērķi un būtību, proti, kolēģija varētu lemt par lietas ierosināšanu, ja tā atzīstama par vispārsvāriģu vai tās izskatīšana varētu novērst būtisku kaitējumu sūdzības iesniedzējam.³⁸⁴ Līdz šim Satversmes tiesa ir pieturējusies pie uzskata, ka termiņš jāievēro arī gadījumos, kad iesniedzējs uzskata, ka pieteikuma izskatīšana atzīstama par vispārsvāriģu,³⁸⁵ Pieteikumā nepieciešams ietvert pietiekamu pamatojumu un pierādījumus tam, lai tiesa varētu piemērot šo subsidiaritātes principa izņēmumu. Viens no vispārsvāriģas sūdzības kritērijiem ir nepieciešamība izskatīt strīdu tūlīt,³⁸⁶ tādēļ kolēģijai īpaši būtu jāvērtē personas rīcība un iemesli, kas bijuši par pamatu termiņa nokavējumam. Tā kā minētais pieteikums nesatur nekādas norādes, ka pastāvētu kādi objektīvi šķēršļi, kas kavējuši pieteikumu iesniegt termiņā, acīmredzami iesniedzēji ir mēģinājuši pamatot, ka sūdzības izskatīšana varētu novērst tiem būtisku kaitējumu. Satversmes tiesā līdz šim vēl nevienai juridiskajai personai nav izdevies pierādīt būtisku kaitējumu,³⁸⁷ lai apietu subsidiaritātes prasību, bet komersanta norāde uz to, ka norma turpina

³⁸⁴ Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas vēstnesis, 2009, 211.lpp.

³⁸⁵ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2014.gada 22.jūlija (pieteikums Nr.134/2014). Nepublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³⁸⁶ Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas vēstnesis, 2009, 193.lpp.

³⁸⁷ Rodiņa A. Konstitucionālajai sūdzībai – 15. Konstitucionālās sūdzības saturs elementi: no teorijas līdz praksei. Jurista Vārds, 2016.gada 30.augusts, nr. 35 (938)

radīt tam ievērojamus zaudējumus, kolēģijas ieskatā nebija pietiekams pamats termiņa atjaunošanai.³⁸⁸ Turklāt ir diskutabli, vai aizskārums, kas radies pirms vairāk nekā sešiem mēnešiem pieteikuma iesniegšanas brīdī var iegūt citādu raksturu. Termiņa atjaunošana varētu nonākt pretrunā ar termiņa mērķi un aktīvā pamattiesību aizsargātāja konceptu, jo gadījumā, kad pastāv būtiska kaitējuma iespējamība, persona nevilcināsies vērsties tiesā ar pieteikumu. No otras puses, kolēģijas lēmumā, pēc autore domām, iztrūkst pamatojuma, kādēļ pieteicēja norādītie argumenti nav uzskatāmi par tādiem, kas argumentē būtiska kaitējuma iespējamību pieteikuma iesniedzējam.

Termiņa atjaunošanas jautājums nenoliedzami saistīts ar termiņa sākuma brīža noteikšanas problemātiku, kas savukārt cieši saistīta ar pieteikumā ietverto aizskāruma pamatojumu. Nereti, kā liecina prakse, termiņa nokavējums saistīts ar nepietiekamu aizskāruma pamatojumu personas pieteikumā. Tā kā Satversmes tiesa nevienu termiņu savā praksē nav atjaunojusi, šādos gadījumos, kad termiņa tecējuma sākums saistāms ar pamattiesību aizskāruma rašanās brīdi, vienīgā personas iespēja panākt lietas ierosināšanu ir pienācīga spēja pamatot tiesību aizskāruma brīdi. Tomēr, ja šis brīdis ir saistāms ar notikumiem, kas risinājušies pirms vairāk nekā 6 mēnešiem, tad personai ir jārēķinās, ka no aktīva pamattiesību aizsargātāja teorijas un termiņa noteikuma mērķa viedokļa viņas tiesību aizsardzība ar konstitucionālās tiesas starpniecību vairs nav iespējama.

Jāatzīst, ka minētie secinājumi izdarīti attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniegšanai noteikto termiņu. Taču Satversmes tiesa strikti termiņa prasības piemēro arī attiecībā uz citiem konstitucionālās kontroles subjektiem. Piemēram, pašvaldība, kas iesniegusi pieteikumu par tāda rīkojuma atbilstības likumam apstrīdēšanu, ar kuru ministrs ir apturējis pašvaldības domes pieņemto lēmumu, vairāk nekā 3 mēnešus pēc ministra rīkojuma saņemšanas, ir zaudējusi tiesības uz šī konflikta izskatīšanu Satversmes tiesā.³⁸⁹ Pēc autore domām, attiecībā uz pašvaldību kā konstitucionālās kontroles subjektu nevarētu pastāvēt arī teorētiska iespējamība atjaunot nokavēto termiņu un tas pamatojams ar apstākli, ka pašvaldības domei pieejami lielāki resursi nekā, piemēram, konstitucionālās sūdzības iesniedzējam. Tādēļ nevarētu pastāvēt arī objektīvi iemesli termiņa nokavējumam. Līdzvērtīgs secinājums izdarāms arī attiecībā uz abstraktās konstitucionālās kontroles subjektiem, kas teorētiski varētu iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā 19.³ panta kārtībā un uz kuriem būtu attiecināms tajā noteiktais termiņš.

³⁸⁸ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 1.aprīļa lēmums (pieteikums Nr. 37/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

³⁸⁹ Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas 2012.gada 31.maija lēmums (pieteikums Nr.81/2012). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

KOPSAVILKUMS

1. Termiņš konstitucionālās tiesas procesā kalpo tiesiskās stabilitātes nodrošināšanai un tiesiskās noteiktības principa sekmīgai īstenošanai, tie sekmē lietas izspriešanu saprātīgā laika posmā un nodrošina otras puses paļāvību, ka konflikta risinājums netiks pārskatīts pēc nenoteikta laika. Termiņš palīdz izvairīties no pārmērīgas tiesas noslogošanas un ļaunprātīgas tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanas. Termiņa prasības ievērošana konstitucionālajā tiesvedībā no tiesiskās stabilitātes viedokļa ir vēl nozīmīgāka par termiņu vispārējās jurisdikcijas tiesās, jo tiesību normas atzīšana par spēkā neesošu un tās izslēgšana no tiesību sistēmas var skart ievērojami plašāku interešu loku.
2. Termiņa prasība attiecībā uz abstraktās konstitucionālās kontroles subjektiem sastopama reti un nepieciešama, lai ne tikai nodrošinātu tiesisko stabilitāti, bet plašā abstrakto subjektu loka dēļ arī, lai izvairītos no pārmērīgas konstitucionālo tiesu noslodzes. Tā kā Satversmes tiesas prakse rāda, ka abstrakto konstitucionālās kontroles subjektu pieteikumi tās tiesvedībā nenonāk bieži, kā arī, ievērojot objektīvo konstitucionālās kontroles mērķi, apsvērt termiņa prasības ieviešanu abstraktās konstitucionālās kontroles subjektiem nav nepieciešams.
3. Konstitucionālās sūdzības termiņa ilguma noteikšanā noteicošā nozīme ir sūdzības objektam. Ja konstitucionālās kontroles objekts ir individuālais tiesību akts, parasti termiņi ir visai īsi un atšķiras atkarībā no individuālā tiesību akta veida. Savukārt normatīvo aktu atbilstības pamattiesībām apstrīdēšanai tiek paredzēti garāki termiņi, kas ļauj iesniedzējam pienācīgi sagatavoties sūdzības iesniegšanai, vai atsevišķos gadījumos, kad likums to pieprasa, sameklēt juridisko pārstāvi pieteikuma iesniegšanai.
4. Termiņu konstitucionālās sūdzības iesniegšanai Satversmes tiesā tiešā veidā iespējams salīdzināt tikai ar to valstu regulējumu, kurās pastāv līdzīgi konstitucionālās sūdzības modeļi, kas pieļauj normatīvo kontroli - Polija, arī Vācija, Ungārija, Beļģija un atsevišķā aspektā arī Čehijas modelis. Secināms, ka Latvijā attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņu likumdevējs atradis saprātīgu balansu starp tiesisko stabilitāti - lietas atrisināšanu saprātīgā termiņā un personas tiesībām vērsties Satversmes tiesā savu pamattiesību aizsardzībai.
5. Iztrūkstot kādam no pieteikuma iesniegšanai noteiktajiem priekšnoteikumiem, lietderības apsvērumu dēļ tālāka pieteikuma sastāvdaļu izvērtēšana Satversmes tiesas kolēģijas lēmumā attiecībā uz termiņu ir vēlama vairākos gadījumos. Pirmkārt, ja var pamatoti

sagaidīt, ka persona atkārtoti vērsīsies tiesā; kad termiņš ir nokavēts vai tā beigu datums ir tuvu esošs, kā arī gadījumos, kad nepieciešams norādīt uz atsevišķiem procesuālajiem jautājumiem, kam nav nozīmes lēmuma pieņemšanā, taču var būt nozīme attiecībā uz citiem iesniedzējiem.

6. Likumam neatbilstoša pieteikuma gadījumā ir lietderīgi kolēģijas lēmumā par atteikšanos ierosināt tiesvedību norādīt ne tikai termiņa sākuma, bet arī tuvu esošu beigu datumu, ja ir pamatoti sagaidāms, ka pieteikuma iesniedzējs vērsīsies tiesā atkal. Termiņa beigu datuma norādīšana kolēģijas lēmumā būtu pozitīvi vērtējama arī citos gadījumos.
7. Lēmumu kvalitāte attiecībā uz termiņa izvērtējumu kolēģiju pēdējo gadu praksē ir uzlabojusies gan attiecībā uz lēmumiem par atteikšanos ierosināt lietu, gan arī lēmumos par lietas ierosināšanu. Arī lēmumos par atteikšanos ierosināt lietu, kad atteikuma pamats nav saistīts ar termiņu, termiņa prasība tiek rūpīgi izvērtēta. Arī lēmumos par lietas ierosināšanu, gandrīz vienmēr tiek iekļauts pilnīgs termiņa izvērtējums, iepretim iepriekšējo gadu lēmumiem, kur termiņa prasība tiek skarta tikai formāli. Tas palīdz iesniedzējam labāk izprast lēmuma saturu un novērtēt savas iespējas vērsties tiesā atkārtoti, kā arī, ņemot vērā, ka pēdējo gadu kolēģiju lēmumi tiek publicēti, dod iespēju citiem potenciālajiem iesniedzējiem analizēt lēmumos ietvertās atziņas un izmantot tās pieteikumu sekmīgai sagatavošanai.
8. Par pareizu un pamatotu atzīstama kolēģiju prakse, kurā, izmantojot rīcības brīvību pieteikuma izvērtēšanā, kolēģija atsevišķos gadījumos atkāpjas no formāla Satversmes tiesas procesa regulējuma piemērošanas. Piemēram, gadījumā, ja subsidiaritātes prasība ir ievērota, taču pieteikums nesatur informāciju par to, kolēģija var pārliecināties par šīs prasības izpildi Tiesu informatīvajā sistēmā. Šāda pieeja ļauj kolēģijai turpināt pieteikuma sastāvdaļu izvērtēšanu, kā arī padara Satversmes tiesas procesu efektīvāku no demokrātiskas un tiesiskas valsts principa īstenošanas viedokļa un pamudina konstitucionālās sūdzības iesniedzējus arvien uzlabot pieteikumu kvalitāti.
9. Ņemot vērā daudzveidību attiecībā uz situācijām, kurās persona var saskarties ar pamattiesību aizskārumu, joprojām pastāv arvien jauni virzieni, kuros Satversmes tiesas prakse var attīstīties. Izdarīt grozījumus Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtajā daļā nav nepieciešams, tomēr teorētiskos gadījumos, kad personu efektīvi īstenojot pamattiesību aizsardzību kavē ievērojama laika nobīde starp nolēmuma spēkā stāšanos un brīdi, kad persona par to ir uzzinājusi, atsevišķās situācijās Satversmes tiesas kolēģija varētu atkāpties no formālas 19.² panta ceturtais daļas pirmā teikumā noteiktā termiņa sākuma

brīža - nolēmuma spēkā stāšanās piemērošanas, interpretējot šo normu personai labvēlīgai veidā. Ja pieteikums satur pietiekamu pamatojumu, ka šis apstāklis ietekmējis konstitucionālās sūdzības sagatavošanu, kolēģija varētu vērtēt to, cik būtisku uz iesniedzēja iespējām vērsties tiesā un efektīvi īstenot savu pamattiesību aizsardzību atstājusi laika nobīde starp nolēmumu un tā saņemšanu.

10. Ja pieteikums nesatur pietiekamu faktisko apstākļu izklāstu un informāciju par to, ka pieteikuma iesniedzējs ir ievērojis subsidiaritātes prasību, vai arī pieteikumā norādītie tiesas nolēmumi nav saistāmi ar apstrīdētajām normām, kolēģijas lēmumā termiņa prasības ievērošana un pieteikuma atbilstība 19.² panta ceturtās daļas prasībām nebūtu vērtējama vispār vai arī lēmumā jāiekļauj norāde, ka par šīs prasības ievērošanu nav iespējams pārliecināties.
11. Kolēģijai vajadzētu pieļaut atkāpes no lēmumu pieņemšanas metodikas, ja ir nepieciešams koriģēt iepriekšējā lēmumā pieļautās kļūdas. Pretēja rīcība varētu kavēt personu efektīvi īstenot savu pamattiesību aizskārumu, piemēram, ja kļūdainais priekšstats par termiņa notecēšanas brīdi attur personu vērsties Satversmes tiesā atkārtoti.
12. Ja personai apstrīdētā norma piemērota divos atsevišķos tiesvedības procesos, par pareizu un atbilstošu konstitucionālās sūdzības mērķim un pamattiesību aizskāruma teorijas prasībām atzīstama tāda pieeja termiņa skaitīšanai, kas paredz, ka pamattiesību aizskārumš ir saistāms ar normas piemērošanu pirmo reizi pēdējā tiesvedības procesā.
13. Kad tiesību norma paredz skaidru un nepārprotamu aizliegumu kādu lēmumu pārsūdzēt tiesā, personai vispārējo tiesību aizsardzības līdzekļu nav, proti, aizskāruma brīdis sakrīt ar nolēmumu. Terminš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai šādā situācijā skaitāms no apstrīdētās normas piemērošanas akta spēkā stāšanās dienas un kolēģijām, lemjot par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu, vienmēr jāvērtē saskaņā ar 19.² panta ceturtās daļas otro teikumu.
14. Aizskāruma teorijas mērķa labad praksē lietderīgi pieturēties pie nostājas, ka personai jāspēj pamatot brīdi, kad apstrīdētā norma ir radījusi tai aizskārumu. To, kad ir noticis iespējamais aizskārumš, būtiski konstatēt jau lietas ierosināšanas stadijā, jo vienīgi tādējādi iespējams pārliecināties par to, vai pieteikuma iesniedzējs ir ievērojis likumā noteikto termiņu.
15. Nākotnē gaidāma aizskāruma gadījumā tiesību aizsardzības līdzekļu esamība vērtējama attiecībā uz brīdi, kad pieteikums ir iesniegts Satversmes tiesā, nevis brīdi, kad notiks pamattiesību aizskārumš. Pretējā gadījumā varētu nonākt arī pie secinājuma, ka šajā

gadījumā būtu ievērojama arī termiņa prasība, bet nākotnē gaidāma aizskārums forma zaudētu savu jēgu. Tāpat kā uz nākotnē gaidāmu aizskārums nevar attiecināt subsidiaritātes noteikumus, šo pašu iemeslu pēc nav jāievēro arī termiņš.

16. Ārvalstu konstitucionālās kontroles modeļos nokavēta termiņa atjaunošanas iespēja saistīta ar individuālo tiesību aktu apstrīdēšanu, bet normatīvās konstitucionālās kontroles ietvaros termiņa atjaunošanas iespēja nepastāv gandrīz nevienā valstī. Arī no Satversmes tiesas prakses izriet, ka kolēģijai šajā aspektā kolēģijai rīcības brīvība nepastāv un Satversmes tiesa ir atteikusies no iespējas pieļaut atkāpes attiecībā uz termiņa noteikuma ievērošanu. Tādēļ par nokavēta termiņa atjaunošanas institūta ieviešanu varētu runāt pilnas konstitucionālās sūdzības ieviešanas ietvaros.
17. Seši mēneši ir pietiekami garš termiņš konstitucionālās sūdzības sagatavošanai, tādēļ Satversmes tiesas likumā nav nepieciešams paredzēt nokavēta termiņa atjaunošanas institūtu. Taču, ņemot vērā, ka iesniegto pieteikumu kvalitāte arvien uzlabojas, ar laiku jautājums par termiņa atjaunošanu varētu kļūt aktuāls, jo pretrunas ar konstitucionālās sūdzības mērķi un būtību varētu rasties, ja nokavējuma iemesls bijis objektīvs un iesniedzējs to spējis argumentēti pamatot pieteikumā. Tādā gadījumā Satversmes tiesai vajadzētu izšķirties par skaidriem kritērijiem, kurus piemērot, lemjot par nokavēta termiņa atjaunošanu. Šo kritēriju vidū neapšaubāmi būtu iekļaujams personas rīcības un objektīvu nokavējuma iemeslu izvērtējums.
18. Attiecībā uz pašvaldību kā konstitucionālās kontroles subjektu nevarētu pastāvēt arī teorētiska iespējamība atjaunot nokavēto termiņu, kas pamatojams ar apstākli, ka pašvaldības domei pieejami lielāki resursi nekā konstitucionālās sūdzības iesniedzējam. Tādēļ nevarētu pastāvēt arī objektīvi iemesli termiņa nokavējumam. Līdzvērtīgs secinājums izdarāms arī attiecībā uz abstraktās konstitucionālās kontroles subjektiem, kas teorētiski varētu iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā 19.³ panta kārtībā un uz kuriem būtu attiecināms tajā noteiktais termiņš.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

Literatūra, periodika un interneta resursi

1. Aktuālās cilvēktiesību aizsardzības problēmas. Konstitucionālā sūdzība. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008. un 2009.gada konferenču materiālu krājums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 189 lpp.
2. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskajā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 864 lpp.
3. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskajā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013, 239 lpp.
4. Autoru kolektīvs dr.iur. J.Briedes vispārīgā zinātniskā redakcijā. Administratīvais process tiesā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2008, 776 lpp.
5. Autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1.-28.nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2011, 715 lpp.
6. Balodis R., Kārklīņa A., Danovskis E. Latvijas konstitucionālo un administratīvo tiesību attīstība pēc neatkarības atjaunošanas. Latvijas Universitātes Žurnāls. Juridiskā zinātne Nr.3. Latvijas Universitāte, 2012
7. Bell J., Paris M. L. Rights-Based Constitutional Review: Constitutional Courts in a Changing Landscape. Edward Elgar Publishing. Cheltenham, UK, 2016
8. Čepāne I. Tiesības uz taisnīgu tiesu kā personas pamattiesības. Jurista Vārds, 2005.gada 27.septembris, nr.36 (391)
9. Čepāne I. Teritorijas plānošanas aktuālās tiesiskās problēmas. Jurista Vārds,2007.gada 4.decembris, nr. 49 (502)
10. De Visser, M. Constitutional review in Europe. A Comparative Analysis. Hart Publishing. Oxford, 2014
11. Endziņš A. Konstitucionālā sūdzība Latvijā: pirmā pieredze un problēmas. Jurista Vārds, 2001, 20.novembris, Nr.36 (229)
12. Endziņš A. Kā vērtēt jaunāko Satversmes tiesas praksi. Jurista Vārds, 09.10.2007., Nr.41
13. Harutyunyan G., Mavčič A. The Constitutional review and its development in modern world. A comparative constitutional analysis. Yerevan - Ljubljana, 1999, 445 p.
14. Jamroz L. The Constitutional Tribunal in Poland in the Context of Constitutional Judiciary. Białystok Law Books 11. Temida 2, Poland, 2014
15. Jelāgins J. Normatīvo tiesību aktu hierarhija. Tiesību spogulis. Zinātnisko rakstu krājums tiesību teorijā un vēsturē. Dr.iur. S.Osipovas zinātniskajā redakcijā. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 1999
16. Keller H., Stone Sweet A. A Europe of Rights: The Impact of the ECHR on National Legal Systems. Oxford University Press. Oxford, 2008, 852 p.

17. Konstitucionālās tiesas loma valsts konstitūcijā nostiprināto vērtību aizsardzībā. Role of the Constitutional Court in protection of the values consolidated in the Constitution. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 211 lpp.
18. Levits, E. Cilvēktiesības Eiropas Savienības tiesību sistēmā. Likums un Tiesības, 2. sēj., Nr. 11(15), 2000
19. Levits E. Cilvēktiesību normas un to juridiskais rangs Latvijas tiesību sistēmā. Juristu žurnāls Nr.5. Cilvēktiesību žurnāls Nr.6, 1997
20. Pededze Dz., Spale A. Kad vērsties Satversmes tiesā un kā to darīt. Jurista Vārds, 2004. gada 13. aprīlis, nr.14 (319)
21. Pleps J., Pastars E., Plakane.I. Konstitucionālās tiesības. Papildināts un pārstrādāts izdevums. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014
22. Pleps J. Satversmes iztulkošana. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012, 288 lpp.
23. Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 280 lpp.
24. Rodiņa A., Amoliņa D. Lēmums par atteikšanos ierosināt lietu Satversmes tiesā: teorētiskie un praktiskie aspekti. Jurista Vārds, 2013. 2.jūlijs, nr.26 (777)
25. Rodiņa A. Konstitucionālajai sūdzībai – 15. Konstitucionālās sūdzības satura elementi: no teorijas līdz praksei. Jurista Vārds, 2016.gada 30.augusts, nr. 35 (938)
26. Rodiņa A. Aktīvā pamattiesību aizsargātāja koncepts konstitucionālā tiesvedībā. 2015.gada zinātniskā konference. Tēzes. Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte, 2015,
27. Sadurski W. Rights Before Courts. A Study of Constitutional Courts in Post Communist states of Central and Easter Europe. Second edition. Springer, 2014
28. Schabas A. W. The European Convention on Human Rights: A Commentary. Oxford University Press, 2015
29. Settem O. J. Applications of the 'Fair Hearing' Norm in ECHR Article 6(1) to Civil Proceedings: With Special Emphasis on the Balance Between Procedural Safeguards and Efficiency. Springer, 2015
30. Sólyom L., Brunner G. Constitutional Judiciary in a New Democracy: The Hungarian Constitutional Court. The University of Michigan press. Michigan: 2000
31. Steinberger H. Models of Constitutional Jurisdiction. Council of Europe, 1993
32. Sweet A.S. Governing with Judges. Constitutional Politics in Europe. Oxford: Oxford University Press, 2000
33. Tiesību efektīvas piemērošanas problemātika. Latvijas Universitātes 72.konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2014, 452 lpp.
34. Ultra vires doktrīna konstitucionālo tiesu praksē. Lietas ierosināšana Satversmes tiesā. Satversmes tiesas 2007.gada konferences materiālu krājums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008 184 lpp.

35. Van Dijk P., Hoof G. J. H. Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. Martinus Nijhoff Publishers, 1998, 850 p.
36. Van Dijk. P. Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. Fourth edition. Antwerpen-Oxford, 2006
37. Ziemele I. Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. Rīga: Izglītības soļi, 2000, 409 lpp.
38. About the Trybunal. Posterior review of norms. Pieejams: <http://trybunal.gov.pl/en/about-the-tribunal/constitutional-tribunal/posterior-review-of-norms/> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
39. Protocol No. 15 amending the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Protocol_15_ENG.pdf [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
40. Report on the effectiveness of national remedies in respect of excessive length of proceedings. Adopted by the Venice Commission at its 69th Plenary Session (Venice, 15-16 December 2006). Pieejams: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?ref=cdlad\(2006\)036rev&lang=EN](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?ref=cdlad(2006)036rev&lang=EN) [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
41. Constitutional Complaint Procedural and Legal Instrument for Development of the Constitutional Justice (Case Study – Federal Republic of Germany, Republic of Croatia, Republic of Slovenia and Republic of Macedonia), 2009. Pieejams: http://www.venice.coe.int/WCCJ/Papers/MKD_Karakamisheva_E.pdf [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
42. Likumprojekta “Grozījumi Satversmes tiesas likumā” anotācija. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/3A28E1852864ABF5C225763B0033C63A?OpenDocument>
43. Likumprojekta “Grozījumi Satversmes tiesas likumā” anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/05676FFB29CDBACAC2257936004C9947?OpenDocument>
44. Statistika.Izskatīšanai Satversmes tiesas kolēģijās nodotie pieteikumi. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2015/10/Statistika_2015_1997-1.pdf [aplūkots 2016.gada 17.novembrī]
45. Study of Individual Access to Constitutional Justice. Adopted by the Venice Commission, 2010. Pieejams: [http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)039rev-e](http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)039rev-e) [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
46. The Protection of Fundamental Rights by the Constitutional Court. Science and technique of democracy, No. 15. European Commission for democracy through law (Venice Commission) Pieejams: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-STD\(1995\)015-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-STD(1995)015-e) [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
47. Protocol No. 15 amending the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Protocol_15_ENG.pdf [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

48. Žalimas D. The Individual Constitutional Complaint as an Effective Instrument for the Development of Human Rights Protection and Constitutionalism. IV Judicial Forum, Kiev (Ukraine), 1-2 October, 2015. Pieejams: <http://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
49. Latvijas Republikas Saeimas Juridiskās komisijas Tiesu politikas apakškomisijas 2009.gada 22.septembra sēdes audioieraksts. Pieejams Saeimas arhīvā
50. Latvijas Republikas Saeimas juridiskās komisijas 2010.gada 27.maija Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas sēdes audioieraksts. Pieejams Saeimas arhīvā
51. Latvijas Republikas 10.Saeimas Juridiskās komisijas Tiesu politikas apakškomisijas 2011.gada 15.marta sēdes audioieraksts. Pieejams Saeimas arhīvā

Normatīvie akti

52. Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Latvijas Vēstnesis. 1997.gada 13.jūnijs, nr.143/144 (858/859)
53. Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām. Latvijas Vēstnesis. 2003.gada 24.aprīlis, nr.61 (2826)
54. Latvijas Republikas Satversme: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 1993. 1.jūlijs, nr.43
55. Administratīvā procesa likums. Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2001.gada 14.novembris, Nr. 164 (2551)
56. Grozījumi Satversmes tiesas likumā: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2000.gada 20.decembris, Nr. 460/464 (2371/2375)
57. Grozījumi Satversmes tiesas likumā: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, Nr. 205 (4191), 30.12.2009.
58. Grozījumi Satversmes tiesas likumā: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2011.gada 1.jūnijs, Nr.85 (4483)
59. Grozījumi Satversmes tiesas likumā. Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis 2011.gada 14.decembris, Nr. 196 (4594)
60. Grozījumi likumā Par pašvaldībām. Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, Nr. 296/297 (1011/1012)
61. Grozījumi likumā "Par pašvaldībām". Latvijas Vēstnesis", 2010.gada 7.jūlijs, Nr.106 (4298)
62. Kriminālprocesa likums. Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005.gada 11.maijs, Nr.74(3232)
63. Likums Par pašvaldībām, Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1994.gada 24.maijs, Nr. 61 (192)
64. Satversmes tiesas likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1996. 14.jūnijs, nr.103 (588)
65. Teritorijas attīstības plānošanas likums. Latvijas Vēstnesis, 2011.gada 2.novembris, nr.173

(4571)

66. Satversmes tiesas reglaments. Latvijas Vēstnesis, 2014. 12.februāris, nr. 31 (5090)
67. Austrija: Bundes-Verfassungsgesetz. Pieejams:
<http://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000138> [aplūkots 2016.gada 21.oktobrī]
68. Austrija: Constitutional Court Act 1953. Pieejams: <https://www.vfgh.gv.at/cms/vfgh-site/english/downloads/englishvfgg.pdf> [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]
69. Beļģija: Special Act on the Constitutional court. 1989. Pieejams: http://www.const-court.be/en/basic_text/Organic_legislation_SACC.pdf [aplūkots 2016.gada 10.oktobrī]
70. Beļģija: The Belgian Constitution. Pieejams:
https://www.constituteproject.org/constitution/Belgium_2014.pdf?lang=en [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
71. Čehija: Constitutional Court Act 1993. Pieejams:
http://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Pravni_uprava/AJ/Constitutional_court_act_182_1993.pdf [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]
72. Horvātija: The Constitutional Act on the Constitutional Court of the Republic of Croatia, 2002. Art. 64 (1) Pieejams:
http://www.usud.hr/sites/default/files/dokumenti/The_Constitutional_Act_on_the_Constitutional_Court_of_the_Republic_of_Croatia_consolidated_text_Official_Gazette_No_49-02.pdf [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]
73. Igaunija: Constitutional Review Court Procedure Act. Pieejams:
<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013032/consolide> [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]
74. Itālija: Constitution of the Italian Republic. Pieejams:
https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]
75. Lietuva: The Law on The Constitutional Court. Pieejams: <http://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193> [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]
76. Polija: The Constitutional Tribunal Act. Pieejams: <http://trybunal.gov.pl/en/about-the-tribunal/legal-basis/the-constitutional-tribunal-act/> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
77. Slovēnija: Constitutional Court Act. Pieejams: <http://www.us-rs.si/en/about-the-court/legal-basis/constitutional-court-act/> [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]
78. Slovākija: Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov. Pieejams:
<http://www.zakonypreludi.sk/zz/1993-38> [aplūkots 2016.gada 19.oktobrī]
79. Spānija: Organic Law 2/1979 on the Constitutional Court. Pieejams:
<http://www.tribunalconstitucional.es/en/tribunal/normasreguladoras/Lists/NormasRegPDF/LO-TC-en.pdf> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

80. Vācija: Law on the Federal Constitutional Court (Federal Constitutional Court Act [BVerfGG]) Pieejams:
http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/EN/Gesetze/BVerfGG.pdf?__blob=publicationFile&v=1 [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

Juridiskās prakses materiāli

81. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1985.gada 28.maija spriedums lietā Ashingdane v. The United Kingdom. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57425> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
82. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1992.gada 23.novembra spriedums lietā Hennings v. Germany. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57780> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
83. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1993.gada 23.jūnija spriedums lietā Ruiz-Mateos v. Spain Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57838> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
84. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1996. 22.oktobra spriedums lietā Stubbings and Others v. The United Kingdom. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58079> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
85. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1998.gada 28.oktobra spriedums lietā Perez de Rada Cavanilles v. Spain. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58260> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
86. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2000. gada 25.februāra spriedums lietā Gast and Popp v. Germany Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58498> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
87. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2001.gada 10.jūlija spriedums lietā Tricard v. France Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-64140> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
88. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 18.septembra spriedums lietā Varnava and Others v. Turkey Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94162> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
89. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1989.gada 8.maija lēmums lietā Toth v. Austria Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-1001>[aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
90. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1995.gada 27.novembra lēmums lietā Worm v. Austria Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-2473> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
91. Eiropas Cilvēktiesību Tiesas 2000.gada 25.janvāra lēmums lietā Walker v. the United Kingdom Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-5046> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
92. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2003.gada 25.septembra lēmums lietā Kadiķis v. Latvia (No. 2) Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-44449> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
93. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2003.gada 9.oktobra lēmums lietā Kāns un citi pret Latviju Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-44553> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
94. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2006.gada 5.janvāra lēmums lietā Fernie v. the United Kingdom Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-72126> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]

95. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 17.februāra lēmums lietā Williams v. the United Kingdom Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91720> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
96. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 10.novembra lēmums lietā Otto v. Germany Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-95990> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
97. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2013.gada 5.februāra lēmums lietā Abdulrahman v. the Netherlands Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-116966> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
98. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2014.gada 25.novembra lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā Larionovs v. Latvia and Tess v. Latvia. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-149129> [aplūkots 2016.gada 20.oktobrī]
99. Par Saeimas vēlēšanu likuma 5.panta 5. un 6.punkta un Pilsētas domes un pagasta padomes vēlēšanu likuma 9.panta 5. un 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89. un 101.pantam, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 14.pantam un Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 25.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2000.gada 30. augusta spriedums lietā Nr. 2000-03-01. Latvijas Vēstnesis, 2000.gada 1.septembris, Nr.307/309
100. Par Saeimas Prezidija 2000. gada 28. februāra “Noteikumu par kārtību, kādā no Saeimas budžeta kompensējami izdevumi, kas deputātam radušies, realizējot savas pilnvaras” 4., 5., 6., 7., 8. punkta un 9. punkta pirmā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002. gada 22. februāra spriedums lietā Nr. 2001-06-03. Latvijas Vēstnesis, 2002.gada 26.februāris Nr.31 (2606)
101. Par Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 390.-392.² panta un 1997. gada 20. februāra likuma “Grozījumi Latvijas Kriminālprocesa kodeksā” pārejas noteikumu 3. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002.gada 5.marta spriedums lietā Nr.2001-10-01. Latvijas Vēstnesis, 2002.gada 6.marts, Nr.36(2611)
102. Par Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 92.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002. gada 26. novembra spriedums lietā Nr. 2002-09-01. Latvijas Vēstnesis, 2002.gada 27.novembrī, Nr.173 (2748)
103. Par likuma “Par valsts pensijām” 30. panta piektās un sestās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 91. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2004. gada 25.oktobra spriedums lietā Nr. 2004-03-01. Latvijas Vēstnesis, 2004.gada 26.oktobrī, Nr.169 (3117)
104. Par Civilprocesa likuma 449. panta ceturtajā daļā ietvertās normas vārdu “un trešajā daļā” un Zemesgrāmatu likuma 98. panta piezīmes atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2006. gada 14. marta spriedums lietā Nr. 2005-18-01. Latvijas Vēstnesis, 2006.gada 21.marts, Nr.46 (3414)

105. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009. gada 27. janvāra lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2008-23-03. Latvijas Vēstnesis, 2009.gada 19.februāris, Nr.28 (4014)
106. Par Kredītiestāžu likuma 59.⁵ panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 105.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011. gada 19. oktobra spriedums lietā Nr. 2010-71-01. Latvijas Vēstnesis, 2011.gada 21.oktobris, Nr.167 (4565)
107. Par likuma “Par tiesu varu” 86. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 102. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013.gada 10.maija spriedums lietā Nr.2012-16-01. Latvijas Vēstnesis, 2013.gada 13.maijs, Nr.90 (4896)
108. Par Civilprocesa likuma 567. panta trešās daļas, ciktāl tā neparedz zvērināta tiesu izpildītāja amata atlīdzības segšanu no valsts budžeta gadījumos, kad piedzinējs ir atbrīvots no sprieduma izpildes izdevumu samaksas, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 107. pantam un Ministru kabineta 2011. gada 30. augusta noteikumu Nr. 670 “Noteikumi maksāšanas kārtību” 8., 9., 10., 11. un 12. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 64. un 105. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013. gada 27.jūnija spriedums lietā Nr.2012-22-0103. Latvijas Vēstnesis, 2013.gada 11.novembris, Nr.123 (4929)
109. Par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 257.panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013. gada 24. oktobra spriedums lietā Nr. 2012-23-01. Latvijas Vēstnesis, 2013.gada 25.oktobris, Nr.209 (5015)
110. Par Civilprocesa likuma 483. un 484.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmajam teikumam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2014.gada 9.janvāra spriedums lietā Nr. 2013-08-01. Latvijas Vēstnesis, 2014.gada 13.janvāris, Nr.8 (5067)
111. Par Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.³ panta trešās daļas sestā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2014. gada 10.jūnija spriedums lietā Nr. 2013-18-01. Latvijas Vēstnesis, 2014.gada 13.jūnijs, Nr.115 (5175)
112. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2009.gada 13.janvāra lēmums (pieteikums Nr.395/2009). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
113. Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2011.gada 5.janvāra lēmums (pieteikums Nr.324/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
114. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2011.gada 6.janvāra lēmums (pieteikums Nr.322/2010). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
115. Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2011.gada 3.marta lēmums (pieteikums Nr.21/2010). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
116. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2011.gada 28.aprīļa lēmums (pieteikums Nr.53/2011) Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
117. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2011.gada 28.septembra lēmums (pieteikums Nr.140/2011). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

118. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2011. gada 2.decembra lēmums (pieteikums Nr.167/2011). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
119. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2011. gada 12.decembra lēmums (pieteikums Nr.168/2011). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
120. Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2012.gada 31.janvāra lēmums (pieteikums Nr.4/2012). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
121. Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2012.gada 8.marta lēmums (pieteikums Nr.22/2012). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
122. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2012. gada 28.marta lēmums (pieteikums Nr.38/2012). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
123. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas 2012.gada 31.maija lēmums (pieteikums Nr.81/2012). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
124. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2012. gada 2.jūlija lēmums (pieteikums Nr. 105/2012). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
125. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2012.gada 28.novembra lēmums (pieteikums Nr.180/2012). Npublicēts pieejams Satversmes tiesā
126. Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013. gada 11.janvāra lēmums (pieteikums Nr.208/2012). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
127. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013. gada 18.janvāra lēmums (pieteikums Nr.195/2012). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
128. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013. gada 25.februāra lēmums (pieteikums Nr.16/2013). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
129. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013.gada 12.marta lēmums (pieteikums Nr.27/2013). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
130. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013.gada 28.maija lēmums (pieteikums Nr.89/2013). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
131. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013.gada 1.jūlija lēmums. (Pieteikums Nr.125/2013). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
132. Lēmums par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013. gada 26.jūlija lēmums (pieteikums Nr.132/2013). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
133. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013.gada 8.augusta lēmums (pieteikums Nr.136/2013). Npublicēts pieejams Satversmes tiesā
134. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013.gada 6.septembra lēmums (pieteikums Nr.137/2013). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
135. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013.gada 30.septembrī (pieteikums Nr.172/2013). Npublicēts pieejams Satversmes tiesā

136. Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2013. gada 6. novembra lēmums (pieteikums Nr.195/2013). Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2013-18-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 2016.gada 7.novembrī]
137. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2014.gada 11.februāra lēmums (pieteikums Nr.11/2014). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
138. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2014.gada 14.marta lēmums (pieteikums Nr.29/2014) Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/kolegijas-2014-gada-14-marta-lemums-pieteikums-nr-292014/> [aplūkots 2016.gada 11.novembrī]
139. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2014.gada lēmums (Pieteikums Nr.137/2014). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
140. Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 14.aprīļa lēmums (pieteikums Nr.29/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
141. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 16.februāra lēmums (pieteikums Nr. 11/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
142. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 18.februāra lēmums (pieteikums 11/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
143. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 12.marta lēmums (pieteikums Nr. 20/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
144. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 12.marta lēmums (pieteikums Nr.22/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
145. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 17.marta lēmums (pieteikums nr. 23/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
146. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 1.aprīļa lēmums (pieteikums Nr. 37/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
147. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 2.aprīļa lēmums (pieteikums Nr.34/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
148. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 10.aprīļa lēmums (pieteikums 24/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā.
149. Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 16.aprīļa lēmums (pieteikums Nr.41/2015), npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
150. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 23.aprīļa lēmums (pieteikums Nr.48/2015). Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/2015-gada-23-aprila-kolegijas-lemums-pieteikums-nr-482015/> [aplūkots 2016.gada 3.novembrī]
151. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 28.aprīļa lēmums (pieteikums Nr.53/2015). Npublicēts pieejams Satversmes tiesā
152. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 21.maija lēmums (pieteikums Nr. 60/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

153. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 5.jūnijā lēmums (pieteikums 86/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
154. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 15.jūnija lēmums (pieteikums Nr.91/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
155. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 27.jūnija lēmums. (Pieteikums Nr.93/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
156. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 3.jūlija lēmums. (Pieteikums Nr.107/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
157. Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 3.jūlija lēmums (pieteikums Nr.90/2015). Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2015-15-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 2016.gada 3.novembrī]
158. Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 6.jūlija lēmums (pieteikums Nr.106/2015). Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2015-16-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 2016.gada 6.novembrī]
159. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 6.augusta lēmums (pieteikums Nr.118/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
160. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 20.augusta (pieteikums Nr.132/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
161. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 17.septembra lēmums (pieteikums 145/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
162. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 18.septembra lēmums (pieteikums Nr.153/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
163. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 6.novembra lēmums (pieteikums 167/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
164. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 24.novembra lēmums (pieteikums Nr.174/2015). Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/2015-gada-24-novembra-kolegijas-lemums-pieteikums-nr-1742015/> [aplūkots 2016.gada 6.oktobrī]
165. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 3.decembra lēmums. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
166. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 10.decembra lēmums (pieteikums 185/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
167. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015.gada 21.decembra lēmums (pieteikums Nr.188/2015). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
168. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2015. gada 22. decembra lēmums (pieteikums Nr.191/2015) Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/01/Lemums_par_pieteikumu_Nr_2015_191.pdf [aplūkots 2016.gada 7.novembrī]

169. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 18.februāra lēmums (pieteikums 14/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
170. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 14.aprīļa lēmums (pieteikums Nr. 52/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
171. Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016.gada 15.aprīļa lēmums (pieteikums Nr.58/2016), npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
172. Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016.gada 12.maija lēmums (pieteikums Nr.55/2016), npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
173. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 19.maija lēmums (pieteikums Nr.59/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
174. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 3.jūnija lēmums (pieteikums 65/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
175. Lēmums par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 21.jūlija lēmums: pieteikums Nr. 35/2016. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
176. Par lietas ierosināšanu: Satversmes tiesas 2016. gada 21.jūlija lēmums (pieteikums Nr.102/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
177. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 17.augusta lēmums (pieteikums Nr.181/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
178. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 24.augusta lēmums (pieteikums 197/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
179. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016.gada 24.augusta lēmums (pieteikums Nr.200/2015). Npublicēts pieejams Satversmes tiesā
180. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 31.augustā lēmums (pieteikums 192/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
181. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016.gada 31.augusta lēmums (pieteikums Nr.194/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā.
182. Lēmums par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 12.septembra lēmums: pieteikums Nr. 209/2016. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
183. Par lietas ierosināšanu. Satversmes tiesas kolēģijas 2016. gada 12.septembra lēmums. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/09/2016-19-01_Lemums_ierosinasana-1.pdf [aplūkots 2016.gada 11.novembrī]
184. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016.gada 10.oktobra lēmums (pieteikums Nr.223/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā (pieteikums Nr.222/2016). Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
185. Par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016.gada 13.oktobra lēmums
186. Lēmums par atteikšanos ierosināt lietu: Satversmes tiesas kolēģijas 2016.gada 3.novembra lēmums (pieteikums Nr.252/2016). Npublicēts pieejams Satversmes tiesā

187. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 22.oktobra lēmums lietā Nr. SKA – 650/2007 Pieejams:
at.gov.lv/files/uploads/files/archive/department3/2007/ad221007.doc [aplūkots 2016.gada 10.oktobrī]
188. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 16.aprīļa spriedums lietā Nr.A42306206 SKA-066/2009 Pieejams:
<https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/13529.pdf> [aplūkots 2016.gada 10.oktobrī]
189. Pieteikums Nr.322/2010. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
190. Pieteikums Nr.136/2013. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
191. Pieteikums Nr.137/2014. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
192. Pieteikums Nr.20/2015. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
193. Pieteikums Nr.29/2015. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
194. Pieteikums Nr.37/2015. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
195. Pieteikums Nr.93/2015. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
196. Pieteikums Nr.132/2015. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
197. Pieteikums Nr.188/2015. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
198. Pieteikums Nr.59/2016. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
199. Pieteikums Nr.169/2016. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
200. Pieteikums Nr.181/2016. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
201. Pieteikums Nr.192/2016. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
202. Pieteikums 222/2016. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā
203. Pieteikums Nr.223/2016. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā

Maģistra darbs „Termiņš pieteikuma iesniegšanai Satversmes tiesā: teorija un prakse”
izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Agnese Zagurilo

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: asoc.prof., Dr.iur. Anita Rodiņa _____ 2016.gada ____decembrī

Recenzents: lektors Gunārs Kusiņš

Darbs iesniegts Valststiesību zinātņu katedrā 2016.gada ____decembrī.

Dekāna pilnvarotā persona: _____

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

2016.gada ____decembrī prot. Nr. ____

Komisijas sekretāre: _____